De floze & fructu arboris sapiẽtie ·lxxxi·
De edificatõne templi in corde homis ·lxxxii
De reuocatõne sponse ad sponsum· ·lxxxiii·
De illis q̃ in arca ñ saluanẽ sz peunt ·lxxxiiii·
Q̃ p opa restauratõnis vniunt cogitatões distracte p opa pditõnis. ·lxxxv·
De tpib? & qbusdã arce expositõibus ·lxxxvi·
De virtute caritatis q̃ fortis sit & cara· lxxxvii·
Adhuc de pmendatõne eiusdẽ ·lxxxviii·
De pmendatõne laudis eiusdem ·lxxxix·
De meditatõne in scripturis & creaturis & moribus ·xc·
Adhuc de meditatõne in moribus ·xci·
De concordia iusticie & misericordie in filij dei incarnatõne ·xcii·
De mundana cõsolatõne ·xciii·
De tribus bonis quib? placat deus ·cxiiii
De morali expositõne piscie supioris ·xcv
De amore ordinato & in ordinato xcvi·
De sapore & nutrimẽto verbi dei ·xcvii·
De humilitate qualiter ofícit vel pficit ·xcviii·
Exhortatõ ad iudices vel plates ·xcix·
De triplici visione & quadruplici vanitate ·c·
De casta et curiosa visibiliũ pemplatõne ·ci·
De occupatõne mẽtis in exterioribus ·cii·
De iactantia & vana letícia ·ciii
Qualiter sapiẽtia attingit a fine vsq; ad finem fortiter & dispoit omnia suauiter ·ciiii·
De quadruplici ope in mundo ·cv·
De mutabilitate homis circa tempora ·cvi·
Qualiter traditus est mundus hominum dispuatõnibus ·cvii·
Qualit hõ p ocupiscentiã assil'at? ẽ iumẽto· cviii·
De animo in vtraq; fortuna puerso ·cix·
Soliloquium hominis cum anima sua de rectitudine amoris ·cx·
Qualiter anima possit ad verũ amorẽ icitari ·cxi·
Q̃ licet deus omnibus viuentib? tempalia cõmunicet non tamen omnia similiter diligit ·cxii·
Q̃ multitudo dilectorum non minuit sed auget felicitatem singulorũ· ·cxiii·
De bonis que sponsus dilectis suis cõmuniter cõtulit cxiii·
De his quibus lapsos a miseria repauit ·cxv·
De his quibus specialiter vel singulariter animaz imarzauit ·cxvi
Q̃ si deus auimã diligit totam fedam multomagis iam expte mundatam ·cxvii
De visitatõnibus sponsi ·cxviii·

·I· De imperio henrici quinti & carta caritatis

Sigibertus.

Enrico imperatore mortuo successit filius eius henricus Anno domini· M· cvij· Mũdi vero· quĩtimillesimo· lxx· & impauit ãnis· xx· Dux autem henricus qui ab impatore ad filium eius transiẽs· eũ contra patrẽ snũ animauerat· & a filio ad patrẽ rediẽs ptes filij debellauerat· mortuo impatore se vt reũ maiestatis filio regis reddidit· & ab eo captus custodie traditus est· de qua tamen custodia ipe p ĩ dustriam suam euasit· Sed ducatus eius datus est godefrido comiti louanienſiũ Sigibertus·

Anno henrici primo facta est carta caritatis a stephano abbate cisterciẽsi· & xx· abbatib us autoritate sigilli apostolici confirmata· Ab illo ergo tẽpe reiecerunt ab ordine furcos & pellicias· stamina & caputia & feminalia & pectina & cooptoria & stramenta lectorũ ac diuersa ciborũ in refectorio fercla & sagimẽ & omnia que puritati regule aduersabant· Abdicauerũt etiaz ecclesias· altaria· oblatõnes & decimas· & sepulturas aliorz hominum & furnos & molendia & villas & rusticos· quia nec in vita sancti benedicti nec in eius regula legebant eundem sanctum huiusmodi possedisse· nec feminas monasteriũ eius intrasse· nec mortuas ibidem sepultas fuisse· excepta sorore sua sancta scolastica dicentes beatũ benedictũ pcepisse vt monachus a secularib? actibus se faciat alienũ· Decimas quoqz dicebãt a sanctis patrib? in quattuor ptitõnes distributas· Vnam scz epõ alterã pbitero vel clerico· terciam hospitib? ad illam ecclesiam venientibus seu viduis & infirmis· seu paupibus alium victum non habentib?· quartam restauratõni ecclesie. Et quia in hoc ppoto psonã monachi qui terras suas possidz· vnde & p se & pecora sua laborando viuant non repiebant· Idcirco hoc veluti aliarũ ius iniuste sibi vsurpare detrectabant

·II· De moribus abbatis stephani cisterciensis·

Erat eñ dict? abbas religionis paupta tis & disciplíne regularis ardentissimus amator & fidelissimus emulator· etiã antecp̃ abbas fieret· Helmand? libro· xlvii·

Memini me audisse magistrũ petz cantorẽ pisien· virum instissimũ atqz doctissimũ referẽtẽ de abbate iusto stephano cisterciẽsi q̃p cum ei quadam die nunciatũ esset a suo cellerario nichil haberi in monasterio vnde vel vna die illa fratrũ paucitas sustentari põsset· respõdit· Sternite vobis duos asinos· qui cum strati fuissent· fecit secum ascẽdere puersum suum· & iussit ei vt in quodaz vico panẽ mendicaret hostiatĩ ad op? fratrũ· & ipe similiter in alio faceret· Et postq̃ sic fecissent ad vnũ locũ quem ei designauerat puenirẽt· factum est ita· & in loco p̃dicto sibi iam redeuntes obuiabant· Cuz ecce abbas videt sacculũ puersi multo pleniorẽ q̃p suum subridendo ait· Vbi mendicastis· vt vidi vos incrassiore palea collegistis q̃p ego· Vbi obsecro collegistis· Q̃nis vobis plus donauit· Respõdit conuersus· Presbiter ille quẽ vos optime nostis sacculũ meum fere impleuit solus totum· Qõ audiens abbas ĩgemuit et ait· Ve vobis· quare ibi aliquid accepistis· Nesciebatis q̃p pbiter ille ibi simoniace ordinatus est· et quidquid accepit est preda et rapina· Viuit domin?· q̃p de omni qõ dedit vobis nichil omnino gustabim?· Absit eñ vt peccatum illius imedamus et nobis incorpem?· Conuocatisqz pastoribus ouiũ qui non longe erãt· totũ conuersi sacculum in sinus eorũ euacuauit·

·III· De sancto hugone abbate cluniacẽsi

Sigibertus

Quo tempore obijt sanctus hugo cluniacẽsis abbas· cui successit ponti?· Ex gestis eius Hic hugo augustudunẽs idigena fuit· nobili genere patre dalmacõ psulari viro bellicis rebus ĩtento· Huius mater grauida cũ ptu grauiter laborzaret quendam sacerdotẽ religiosum p̃ sui liberatõne et nascituri salute missam celebrare exorauit· qui dum missarum solẽnia attentius pozaret et in cõtemplacõne suspensus sup se sem et sustolleret· vidisse ferẽ ĩ calicẽ cui ardẽtius

incũbebat ſpeciẽ infantilẽ ſupra humanũ modum mirifice radiantem. Digna ꝓrſus viſio & vera p̃ ſaga futuri in calice apparuit nondũ natus qui ab ad oleſcẽtia calicẽ ſalutaris accipiẽs. paſſionis imitator ꝺnice. euãgelij verba ꝺtit in opa. & vſqꝫ in ſenectam nomen domini iuocauit. In pupillaribꝰ annis ꝓſtitutus (ñ vt illa etas aſſolet) laſciuie frena laxauit. nec inerti luxu emollitꝰ nugales inepti as ſectatus eſt. ſed ſcõm qꝺ ſcriptũ eſt ꝺ iacob inocenter habitabat domi. Debinc cluniacẽſi. adiens beato odiloni ſe tradidit. Mutanſqꝫ vitam cũ tunica habitũ ſacre religionis deuotiſſime ſuſcepit. Conſequẽter de rubigine mundana in camino diſcꝑline ad purũ excoctus. ſubito caloꝛe longũ tempoꝛem plurimoꝝ ſupauit. Poſt hoc factus prioꝛ. etiam beato odilone defuncto abbate ī regimine ſucceſſit licet cum lacrimis renitens. bonus vtiqꝫ ſcientia. melioꝛ conſcientia. optimꝰ tempantia. forma angelicus. moꝛibus cõpoſitus. naturali inceſſu cõſpicuus. ſermone non affectato ſuauis & alijs huiuſmodi cariſmatibus ſpectabilis. Illo in tempoꝛe henricus ſecundꝰ impator regni apicẽ ſtrenuiſſime gubernabat. Cuiꝰ pater auguſtꝰ inſignia que rome geſtauit in regni adeptione cluniaco delegauit. Quaꝓpter dilectõem cluniaci quaſi ius hereditariũ medullitus retinens floꝛidũ patrẽ colligare ſibi artius decreuit. Itaqꝫ ſanctũ hugonẽ pubeſcenti etate vernantẽ venire ad ſe inuitauit. ĩuitatum glorioſiſſime excepit. Et vt filiũ ſuũ henricũ tercĩũ ꝺ ſacro fõte leuaret gratanẽ obtinuit. Tũc etiaꝫ paſcha celebꝛauit paſchalis agni filiꝰ vna cũ impatoꝛe. angelica cluniacenſiũ ſeniꝛũ ſtipatꝰ caterua in agrippina colonie. Nec mlto poſt vix ab auguſto laxatus cluniacũ rediit muneribꝰ comitatus & gratia. Cuius etiã gratia ſtephanũ papã nõ fugit. qui cum in ciuitate floꝛẽtie valitudine ꝓſtrictꝰ decũberet. aduenicẽte ſancto hugone inimicũ recedere. exeunte eodem accedere circũſtantibus ꝓteſtatus eſt. Quare ne infederabilis infeſtatõnibus hoſtis vꝛgereꝫ ſedulitatẽ ipius iugiter exoꝛabat. Cuius p̃ſentia inſidiatoꝛ ꝓfundebaꝫ. Iãqꝫ malignos incurſus lacrime patris longe remouerant cum vir apoſtolicus in ſinu p̃ſidentis animã exalauit. Cuius manibus digne cõpoſitꝰ traditꝰ eſt ſepulture. Sed & reuerẽdiſſimo hildebrãno mutato nomĩe & gradu poſtmodum gregoꝛio nuncupato manifeſtiſſime claruit. qꝺ multũ gratie ſpetialiſ pater hugo obtineret. hic ſane nõdũ pp̃li apice inſignitus poſitus in cluniacenſi capitulo ipm mundi iudicem pꝛbuit ſe vidiſſe ſancto hugoni collateralem qui ſedens a dextris regularẽ diſciplinã fauoꝛe p ſeq̃baꝫ. Hinc papa factus blande tirannũ eũ vocitare ſolebat. quoniã ſeuis leonẽ mitibus agnuꝫ accepat. haud ignarũ pcere ſbiectis & caſtigare ſuperbos. Tempe ſancti leonis pape noni remis trãſlatũ eſt coꝛpus ſancti remigij. Pꝛefuit tante tranſlatõni apoſtolicꝰ ac generale cõciliũ p̃cipue cõtra ſimoniacos celebꝛauit. Interfuit pater hugo fiꝺ ar matus. ipmqꝫ ingens illuſtriũ viroꝝ ſequebatur agmẽ. at tanta erat puerſoꝝ multitudo. vt boni vix auderẽt repꝛhendere. Et ſi auſi fuiſſent. facilꝰ erũpet reclamatõ male viuentiũ. qꝺ vox libera eorum qui ſanius ſentiebãt. Mox exhoꝛtatõez ſinodalicã iuſſu domini pape & pſuaſione cuiuſda nomĩatiſſimi viri ſancti ꝓſtantij remenſ canonici & aliorum laudabiliꝫ egit & pbabiliter cõfutauit tergiuerſatoꝛes qui contra verũ mendacõ ſtare pſueuerant. IIII. De gratia eius apud romanos pontifices.

Ildefunſus quoqꝫ rex hiſpaniarũ patrẽ ſanctũ plus omnibꝰ excolens votis ardentibꝰ eũ vt videre mereꝛeꝫ ĩpetrauit primo quia a captõne fratris ſui ſancij pcibus ſancti hugonis emerſit. Deinde quia diuinctõem patris ſui fredelandi & cluniacenſiũ ꝓpaginare fortius diſponebat. alioquin beato petro inobediens beneficijſqꝫ ingratus cõſtitueꝛeꝫ. Is enim cum artiſſima teneꝛeꝫ cuſtodia. & cluniacenſes pro eo ozatõni incumbeꝛẽt p eum quendã beatꝰ petrꝰ ſibi motuit qualiter inſtantia p̃cum ſancti hugonis & ſuoꝝ pulſatus. in bꝛeui ipm ꝓꝛie poteſtati reſignaret. & ad ſceptrum vſqꝫ pꝛoueꝛeꝫ. Nec mora clauiger ceu ſantõ regnũ vſurpanti teꝛꝛibiliter noctu appens mortẽ intẽtauit niſi fratrẽ mox dimitteret. Surꝛexit ocius exturbatus tirannus. & eo a vinculis emancipato cubitũ rediit. Ita factuꝫ eſt vt rex liberatus duplicato cenſu paterno ĩterceſſoꝛibus ſuis ducentas auri vncias annuatim deſtinaret. diẽqꝫ liberatõis recoli noſtris relinq̃ꝛ. Mlta ad vſus paupum ſanctus hugo cõferens quaſi viles ſarcimilas reputans direptõez illarũ ſepe ptulit non iratus. quinetiã p̃ceptoꝛũ talem habuit menſurã. ne autẽ nimia remiſſio. aut ſeueritaſ excedens videreꝫ. Spiritu quoqꝫ ꝓphetie diſcernere in nouicijs ſolebat. qui eſſent frumenti ſtabilitate ſolidandi & qui tanq̃ palee ſpiritu maligno vẽtilandi. Quodam tempe dum eſſet apud maritima cum adiuncto ſibi p̃claro anſelmo. cantuar. archiep̃o qui ꝓpter iuſticiã ab archiep̃atu ſemotꝰ. iocũdabatur eius ſolatõ. diuina reuelatõne ꝺmonitꝰ mortẽ willi regis anglie momentaneã p̃nunciauit. Et vt p̃ꝺixerat accidit. Nam dum ille p ſaltus fugaces ceruos ſagittare geſtiret. Sagittam ſubito ī coꝛde ſuſcepit qua miles ſuus ceruũ impetebat. Alio tẽpoꝛe cum ꝺoꝛmiret idem pater vidit p ſomniũ ſb capite ſuo cubare ſerpentiũ multitudinẽ & feraꝝ ſubito capitale excutiens & exquirẽs ſuppoĩta inuenit libꝝ maronis foꝛte ibi collocatũ. mox abiecto coꝺice ſeculari in pace quieuit. Cognouitqꝫ modũ materie libi viſioni ꝺgruere quem obſcenitatibus & gentiliũ ritibꝰ plenum indiguũ erat cubiculo ſancti ſubſterni. V. De miraculis eius & ſpiritu ꝓphetie.

Quidam frater nomine durannꝰ de bꝛedon pꝛius ideota apparens poſtea moſyacenſis abbas non incõgruus. De hic ad tholoſanũ epiſcopatũ ſapientie p̃rogatiua ꝓmotus inter opaꝛios agriculture dei merito ſolicitudinis & ĩduſtrie claruit. Hic circũſpectus p cetera verba riſum mouentia ſepe incautꝰ pferebat. Qua de re veneranꝺꝰ pater multotiens eum inꝛepans nec ſatis pficiens de futuro interminãs ꝓphetice ſic ꝺmonuit. Certe frater cariſſime niſi ludic᷑ vba monacho pꝛſus ĩterdicta viuẽs diſeris enoꝛmiter apparebiſ. Qꝺ ſane vaticiniũ eo migrante cõſtat fuiſſe completũ. Nam ſiguĩo cuidam capellano patris ſpumoſo oꝛe apparẽs poſtulauit flebiliter eius iuuamẽ. cui noluit obedire dũ viueꝛeꝫ. Hoc vbi domino abbati ſiguinuſ retulit. p̃cepit vt fr̃es vna ebdomada p ꝺfũcto taciturnitatẽ ꝓꝛij oꝛis ꝺtinuaꝛẽt. Ad hoc. vij. fratribꝰ electis ceteris obediẽtibꝰ vnus eoꝝ voti cõtemptoꝛ ſilentiũ interꝛupit. Rurſus pontifex eidem denuo reuelatus eſt valde ꝙqueſtus ſup illo fratre pfido

26661

qui dum non siluit sanitatē illius interpolauit· Audiens ista pissimus hugo p̄cepit vt fractura silentij que p vnum otigerat aliozū septem dierū silentio sartireē· Quo facto· anima pontificis tercō reuelata in statu apostolico se exhibens purgatoꝛi suo memozato sempqz memozādo hugoni gratias sue integritatis repoztauit· ·VI· De fr̄e stephano q̄ sibiipi mā? ītulit & fr̄e goderāne·

Item in siluiniaco quidā frater nomine stephanus hostis antiqui supplantat? ī sidijs manus sibi ingerens ad cozonam martirij anticipandā· seip̄m in quadam silua necauit· Erat em̄ iracūdie grauis qua et eius cōsp̄sione excitatus tēptatoꝛ forte p̄ualuit· Hui? anima ad iudicīū rapta accusatorē p̄tēdentē cultellum necatoziū infestū habuit· Miser sue p̄poigus anime exutus a cuculla apostolica īterc̄essione obtinuit quatenus ante introitū claustri cluniacenſ tādiu maneret cucullā habens in manib? donec p̄cibus sancti hugonis & fratrū illā mouere mereretur & ordinem suū recipe· Que dicini? frater q̄dam in visione ꝺspiciēs domino abbati nunciauit tamen non statim vt debuit· Quo circa in tempore rogatōnum quoniā que viderat nunciare distulerat· verberib? ad p̄palandū vtile ꝺpulsus est· Ceteris quippe ad p̄cessionē directis solus in choꝛo remanserat vtpote claudus· Apparuit sanct? odilo eidem vigilanti visibili forma cū duobus viris Et ecce facta oratōne ante altare illo vocato capitulum ingressus est· fratrisq3 pigritiam increpauit magna aspitatis vehemētia· p̄cipiens assessoꝛibus suis acerrimā illi inferꝛe disciplinaz· Post letanias coꝛreptus nūciauit abbati tam visionē q̄ suā afflictōem· Confestim pius pater elemosinis p̄cibusq3 & hostijs tādiu p̄cepit insistere quousq3 spiritus alia visione cum sacro habitu apparuit & coꝛpus cimiterio non iudicaē indignū· Contigit aliquādo sanctum hugonē eukaristiā p̄buisse cuidam lepso omunioni hominū coꝛpaliter subtracto tūc vero omunicāti· qui tumentibus labijs & vlce roso oꝛe coꝛpus domini iniurioſe masticās poꝛcīūculam in poꝛtuna screatōne reiecit sequente nimirū nausea ac spuma hoꝛribili xp̄i miles goderannus qui adeꝛat domini sui sacramenta indigne ꝺspiciēs agitari quod diligebat· celeri collegit obsequio· Et ecce vir magnanim? manū vtraq3 supponēs viuificis sacramentis in oꝛe suo p̄iecit vomitum nauseātis egri letalibus coleris coherentib? fideliter absoꝛbens· Qua in re magister pius stupefact? in huiusmodi discipuli p̄fectōne attonit? laurentij craticulā tollerabiliozē fuisse indubitanē asseruit Hic deniq3 goderāmus ad ep̄atum sanctonicū p̄mot? quo altius cōscendit· eo latius refulsit· VII

De visione cōsolatoꝛia quā pater hugo retulit in capitulo ex mariali·

Mos est cluniacensis monasterij ceteris solēnitatibus natiuitatē dñi quodā singulari affectu deuoti? agere· et cantuū melodijs· cereoꝝ accēsionib? quodq3 lōge p̄stantius est spūali deuotōne· multaq3 lacmarum p̄fusione cum angelis solēnizare· Hac igit̄ instante festiuitate fratres moꝛe solito se suaq3 omnia p̄pararūt· venerabilis pater ille hugo q̄ adhuc senex superat capitulū vbi fratres conuenerāt ingressus· hec ad om̄es verba p̄tulit· Noueritis fratres benignū hiesū disposuisse vestris solēnijs intēesse At cōtra hostem neq3 inuidia laboꝛare· vt aliquas tenebrarū suarū nebulas tanto splendoꝛe possit īmiscere· Frater em̄ ait quidā (se vtiq3 dante intelligi) hac nocte vidit matrē misericoꝛdie ip̄m filiū quē p̄senti genuit nocte dulcissimo gremio oꝛinere· eiq3 sanctoꝛū angeloꝛū multitudinē cum immēso lumine astare· Idem de? puer exultabat et coꝛdis leticiam gestu coꝛpis & plausu manuū demonstrabat· Et cōuersus ad matrē aiebat· Cernis mat̄ noctem natiuitatis mee que īmmet gaudijs illustrandā· in qua & p̄phetarū oracula & angeloꝛuz p̄conia renouabunē· & de meo ex te oꝛtu om̄ia celestia & t̄ꝛestria letabunē· Vbi ē nunc hostis mei damnati p̄fidia· Vbi eius potestas qua ante hoc singulare gaudiū mundo domīabat̄· Quo ille impudens audito de latibulo suo egressus elōge se p̄sentabat· Et ignominiose deturpat? cū multo plāctu & vlulatu vt admitteret oꝛabat· Et si ait ī nl̄a p̄te ecclesie admittoꝛ· m aliquo saltē reliquaruz officinarū loco suscipiar· At filius virginis· Vade inquit furcifer & ne te mea potentia p̄iudicatū lamenteris tēpta quod poteris· At ille solut? aditum capituli petijt· & intrare conat? non potuit Intantum em̄ & se tumidū & introitū capituli angustum inuenit· vt nullaten? intrare valeret· Vere inflatus supbie veteris apostemate p humilē aditum non potuit trāsire· Inde ad doꝛmitoziū fratrum cōgressum cōuertit & fantasijs solitis se eos inquietare posse cōfidens· introire tempt̄auit· sed eadem grossitudine sua ab hostio repulsus recessit· Postremo ad refectoziū nocendi spem cōtulit Ibi p̄pter aliquantulā coꝛpis curā maioꝛē suspicabatur mentis incuriā· vbi tot obices diuinoꝛū exlectōne verboꝛū· tot trabes ex deuotōne auditoꝛ tot repagula repperit ex caritate sibi inuicem seruientium· vt nullo modo vltra valens p̄cedere cogeretur retrocedere· Sic ab omnib? officinis monasterij reiectus a cōspectu pijssimi redemptoris et glorioſe marie virginis matris cū ea qua dign? est cōfusione pestifer ille recessit· Cauti igit̄ estote o fratres & immensas gratias omnipotēti ac miseri coꝛdissimo saluatoꝛi agite· quia & nequissimū hostem a nobis expulit· & ip̄e nobiscū festū celebratur? remansit· ·VIII· De trāsitu ei? dem abbatis· Ex gestis ei?·

Paucis autem dieb? anteq3 moꝛeret̄ beatus hugo· cuidam rusticano hominī in agro laboꝛanti appuit sanctoꝛuz visio quos p̄cedebat quedā regalis domina cuius doꝛsum trāseuntis & faciem videbat· Sanctum agmen illud quidam senioꝛ subsequebat̄· q̄ restitit & ait· Cuius est o agricola ager iste quem colis· Qui ait· Beati petri & domini abbatis cluniacensis· Et senioꝛ ad hoc· Meus est inquit ager & abbas & famulus· Tu autē festina nunciare vestro abbati vt disponat domui sue quaz nutriuit· quoniam post modicū tempus huius vite finem soꝛtiet̄· Dic autem ei petrū apostolū hoc tibi nunciasse· Qui vero me p̄cedūt dei genitricez sanctosq3 denuncia famulantes· Idem hugo ī articlo moꝛtis positus recolens āniuersariū gaufridi archiepiscopi & nidonis abbatis obliuiosos admonuit· tā tenacis erat memoꝛie & tante caritatis· q̄ ibi fraterne salutis erat non immemoꝛ vbi raro quisq3 remimisciē p̄rie· In ipa nocte qua mortuus est b̄ndictōnes lectōnum lectoꝛibus imposuit· Extremū eius verbū fuit ad circūstantes· B̄ndicite· Coꝛp? eius in capitulo a fratribus dealbatum p̄ri? aqua

deinde vino ablutū est· Ad vltimū modico balsa=
mo quod superat in breui vasculo tnis vicibus to
tum corpus magnū affluenter punctū est· qđ vix
solum ad lepidū caput sufficeret· nisi benedictōne
celesti multiplicatū inter manus obsequētium su=
pabundaret· ·IX· ¶De reuelatōne glorie
eius post obitum

BEatus autem dionisius ariopagita appa
ruit cuidaz fratri apud nongentū dicēs
vt festinaret adire cluniacū· vt valedi=
cere posset sancto hugoni statī decessu
ro· Veni ego infelix· sed sanctū migrantē nō salu
taui· Datum tamen est spiritui qđ corpi ostat de=
negatum· Vidi em̄ mixtos mortalib? supos· et cū
monachoz collegio matrē dei maris stellam clari?
chorusare· Cuius p̄sentia sagittarios quosdā ap
pentes ita exēruit & fugauit· sicut validus vētus
autūnales frondes deiicere cōsueuit· Inter quos
martinus gēma sacerdotū· & benedict? sol abba
tum spūm sancti hugonis deducētes inter quādam
uineam specōsam & fertilissimā collocarūt· vt ibi
iocundarē & in modico mānsitaret· vbi ipe sā ct?
hugo me aspicientē multipliciter iuitabat· Come=
de carissime de candidis racemis qui nobis supa=
bundāt· & fac mecū solēne cōtubernū· Ego nēpe
parū hic pausabo donec quidā tumor sbsidat· quē
in pedibus pulueruletis de longo circūitu terzaz
contraxi· sed e vestigio curatis gressib? & excusso
cinere mundano liber ad potiora trānsibo· Dic aūt
successori meo pontio vt humilitatis & innocētie
thesauros custodiat· & necessitates omniuz suas
reputans misericordie studat· zelum monastici or
dinis exemplo mei sapiēter disponat· Sic em̄ virili
ter agens a deo cōsequē auxiliū qui non deserit
spantes in se· Eadem quoqz nocte qua pater bea=
tus dormiuit in domīo vidit abbas quidam duos
lectos in visione decēter adornatos angelorū ma
nib? ad astra sustolli· & audiuit voces m sublimi
dicentiū· Heroas gemios sui correctores & secu
li stratis auro radiātib? vite merito collocabim?
videlicet cantuariēsem archiepm & cluniacensem
abbatem qui multorū sunt patres filiorum ī glia·
Isti quidē duo pene sub vno tempe decesserūt·
¶Actor ¶De abbatib? cluniacēsibus a primo
vsqz adhuc hugonē facti sunt hi versus·
Ordine berno primus stat honore beatior odo·
Surgit ab his sanct? maiol? forma virorz·
Igneus ardentē vix cohibens animū·
Post fuit arūnis sacer odilo missus ab horis·
Mitior ingenio q̄ ferus impio·
Proxim? hugo venis discretis vsus habenis·
Ordine posterior vtilitate prior·
¶Sigibertus· ¶Eo quoqz tpe in prochia legien
si porca enixa est porcellū habentē faciē hominis
Natus est etiā pullus galline quadrupes· Obijt an
selmus cantuar· archiepūs· Philipp? quoqz rex frā
corū obijt· Post quem ludowic? filius eius regna
uit annis·xxix· ¶Ex cronicis· ¶Hic philippus
apud floriacense cenobiū tumulat· Post quem lu
dowicus aurelianis a gilberto senonensi archiepo
in regem ofecrat· ¶Sigibertus· ¶Multi vero
sacro igne accensi sunt mēbris instar carbonū ni=
grescentib?· ·X· ¶De recōciliatōne int̄
imparorem & papam·

IN mense iunio cometes apparuit radi=
os dirigens ad austrū multis coniciēti
bus hoc signo portendi futuram regis
henrici expeditōem versus italiā· Izt̄ rex hēric?
romam vadit ꝓpter sedandā discordiā que erat ī
ter regnū & sacēdotiū que cepit a gregorio papa
vij· qui & hildebrān?· & exagitata a successorib?
eius victore & vrbano & p̄ oīmbus a paschali ma
gno scandalo erat toti mundo· Rex em̄ vti volens
auctoritate & cōsuetudine & auctoralib? priuile
gijs imparorū qui a karolo magno qui primus de
regibus francorū impauit romanis· Iāqz p· ccc· et
eo amplius annos impauerāt sub· lxiij· apostolicis
& dabant licite epatus & abbatias p virgā & anu
lum hoc esse suum ius allegabat· Contra hāc maio
rum autoritatē censebāt pape sinodali iudicō nec
posse nec debere dari p virgā vel p anulum epatuz
vel aliquā ecclesiasticā dignitatē vel inuestiturā a
laicali manu· Et qui cūqz ita epatum aut aliā eccle
siastici iuris inuestiturā accipiebāt excōmunicabāt̄
ꝓpter hanc p̄cipue causam rex romā tēdebat· & si
qui longobardorz quoquo mō ei resistere volebāt
potēter eos ꝓsternebat· In recōciliatōne autē que
facta est inter imparorem & papam· Nam ipsum
papā cum epis & cardinalib? cepat die pasche hē
rico in imparorem coronato· post lectū euāgeliuz
tradidit ei papa āte altare beatorū apostolorz pe
tri & pauli in oculis omniū p̄cipū priuilegiū de
inuestitura epatuum vel abbatiarz tam p anulū q̄
p virgam· s· vt regni eius episcopis vel abbatibus
libere p̄ter violentiā & simoniā electis & inuesti
turam virge & anuli cōferat· Post inuestiturā ve
ro canonice ꝓsecratōm accipere ab epo ad quē pti
nuerit· Confirmatō pacis inter apostolicū & īpa=
torem dum in celebratōne misse traderet ei corp?
& sanguīm̄ domini nostri hiesu xp̄i hec est· Dn̄e
imparor hoc corpus domini natū ex maria virgīe
passum p nobis ī cruce sicut sancta & apostolica
tenet ecclesia damus tibi in cōfirmatōe vere pacis
inter me & te· ·XI· ¶De tribulatōnib?
& mirabilib? illius temporis·

ANno henrici· vj· deo peccatis hominuz
offenso multa eueniunt· In mōte castri
loco ecclesia sancte waldedrudis cū to
to pene opido arsit· Ecclesia sancti mi
chaelis de piculo maris fulgurata diutius arsit cū
edificijs appendentib? sibi· Waloricus eps laudu
nensis ciues ipius vrbis a sacramēto ꝓperam iurā
tes coīcatos reuocaē nisi? a sedicōb ad arma ocur
rentib? qđ dictu nephas est gladio ofossus interi
it feria· v· ebdomade paschalis· vij· kl'· may· ī leta
nia maiore· tumulante etiā impetu confuse mlt̄itu
dinis· domus epi succendit̄· Vnde & ipa mater ec
clesia beate marie & ecclesia sancti iohannis bapti
ste in abbatia monialiū cū omnib? alijs ecclesijs e
vicino appendētib? ocremanē· In actores autē se
ditōnis a ludowico rege francorū tam seuere vin
dicatum est· vt tam futuros q̄ p̄sentes a simili sce
lere deterrere posit exemplū· ¶Helmandus·
Huic tribulatōni laudunensiū quedā pturbatō p̄=
cesserat· que future huius calamitatis seminariū et
radix fuit & quodām odo p̄nuncia· Quidā em̄ p̄=
ceps & nobilis castellanus laudunenſ nomine gi
rardus de siriciaco dum in eadem sancte dei geni
tricis ecclesia genibus flexis suppliciter oraret ab
inimicis suis qui eum alibi aggredi non audebant
dolose circūuentus· et ab oratōne surgēs diuersis
gladiorz plagis ibidem est interfect?· cui? san guīe
pauimentū ecclesie respsum cum multotiens aqua
supfusa nō posset ad plenū ablui· pl'esqz spectatū

venientes non parum sup hoc mirarent. Magiste anselmus tunc temp̄is laudunenſ ecclesie decanus vir scientie et eloquētie fama notissim? quibusdā secrete colloquēs p̄nunciasse ferē illam sanguis ef fusionem non nisi eiusdem ecclesie cōcrematōne di luendam quia tātum sceluſ non aqua ſz poti? igne esset expiādum et ita cōtigit. ¶ Sigibertus

Ante hos dies natus ibidem fuerat puer gemm? a clune supius duo ſ habens capita duo vsq; ad renes cum suis brachijs habens corpa. Qui bapti satus triduo quoq; supuixit. Anno vij mense iu nio siligines et arbores sacro igne adus te spē sui fructus mentite sunt. Et quedam silue insup are facte sb̄secutaq; est grauis et diuturna hominuz valitudo cum pfluuio ventris et mortalitate. Do minus sigibertus venerabilis monach? gēblacenſ cenobij vir in omni scientia literarū igeniosus tē porum descriptor obiit suisq; grauissimū merorē absentie sue reliquit. ·XII· ¶ De miracul' feretri sancte marie laudunēsis. Cronog̈phus.

Aldrico laudunēsi episcopo a sue vbis ciuibus nequiter pempto hugo aurelia censis ecclesie decanus substituiē. Quo post septē menses mortuo vir illustris Bartholomeus ad ep̄atum laudunenſ ciuitatis p uebiē. Cuius moustria & ep̄alis ecclesia que incen sa fuerat in breui repata iterū consecrat & ciuita tis ac p̄incie desolatōne subleuata in mltis locis in quibus antea nunq̄ fuerat religionis feruor & dei cultus fundat & inde ī mltas ac remotas etiā trās marinas regiones ppagat. ¶ Helmand? libro xl. ¶ Electi sunt ego vij canonici laudunēſ eccle sie & vij burgenses qui feretrū scz marie et aliaſ capsas reliquiarū p diuersas circūferent p̄uicias ad expetēdas elemosinas fideliū p restauratōe ec clesiarū que reliquie multis miraculis clarificate sunt. Que miracla scripserūt canonici ecclesie lau dunensis ex quib? pauca breuiter causa edificatō nis excerpsim?. Apud issoldunū duo cōtracti sa nati sunt quoz̄ calcanei natibus adherebāt. Hos p dei amore multo iam tēpe pauerat in domo sua galfridus eiusdem castri domin?. Apud castellum buscēti sanatus est filius domini castelli raptoris pessimi puer annoz̄ xv a natiuitate surd? & mu tus. Quo facto pater pueri discalciatis pedib? ad ecclesiam cucurrit & feretro sancte marie xl soli dos obtulit. Non em̄ multā habebat pecuniā. qui etiam feretrū sancte marie cum ceteris militib? hu meris suis imposuit & illud vsq; ad castellū p̄xi mū duobus miliarib? distans nudis pedib? porta uit. Qd audiētes inimici raptoris illius & miracu lum de filio eius factum & ipi nudis pedib? imi micis suis obuiam ruunt & feretrū ab illis pacifi ce susceptū in castellū suum deferūt ·XIII·

¶ De his que facta sunt turonis.

In de venerūt turonis. Ibi quedā femīa que de lecto surgere non poterat iaz p viij annos & nusq̄ ire nisi portaretur sanata est hoc modo. Apparuit ei dormienti matē misericordie p̄cipiens vt se ad feretz suum in ecclesia sancti mauricij faceret deferri & portata est in vanno suppositaq; feretro p̄tim? ob dormiuit & sana surrexit. Ibidem apud sanctum martinuz sanatus iuuenis a natiuitate surdus & mut? & ex toto corpe sudorē emittēs & veis cir ca aures inflatis sanguis vbertim pfluxit ex auri bus qui postea cum feretro iuit laudunū. p? hoc

venit illud feretrū ad sanctū laurentiū de cala in festo eiusdē martiris. Monach? autē quidē ibi ha bitans pati non potuit vt feretruz beate virginis sup altare sancti laurentij ponereē. sed fecit illud poni sup quoddā mim? altare in pte ecclesie timēs amittere oblatōnes cōsuetas in eodem festo. Cum vero turonēses qui feretrū ubsecuti fuerāt refe rentes miracula que viderāt. omnes pegrinos su perueniētes ad feretz̄ imitarēt. monach? ille liuo re p̄cussus fecit feretrū & omnes reliquias d ecclesia eijci. Sed p̄positus castelli tentoriū spacōsū qd sibi pauerat tradidit deferētibus feretz̄ et matro ne plurimas deferētes cortinas idē tentoriū decē tissime ornauerūt & lumin̄arib? copiosis tota no cte splendidū reddiderūt. Prefatus aūt monach? ad vespas epilēpsie morbo grauiter arrept? corazˢ omni populo in terrā cecidit. magnūq; timorez vi dentibus incussit. Campana etiam maior de turre cadens cōfracta est & turris ipa in supiori parte fissa crepuit. Monachus ergo sero penitens nudis pedibus corā feretro terre pstratus celesti regime humiliter satisfecit. rogans vt idem feretrum sup maius altare referreē. sz laudunenses noluerūt.

XIIII. ¶ De his que facta sunt carnoti.

In natiuitate sancte marie venit idē fe retrū carnotū. Cui occurrit venerād us yuo ep̄s cū tota p̄cessione canoni corz̄ vsq; ad vineas. Positūq; est feretrum in maiori ecclesia sup altare sancte marie. Ibi mu lier cōtracta erat iam p v annos in domo vbi co quebaē panis epi. Huic prima noctis hora appa ruit in somnis beata virgo maria p̄cipiēs ei vt q̄n tociti? surgeret & ad maiorē ecclesiā iret. feretrū q; laudunense quereret. Protinus euigilans sana cucurrit ad ecclesiā p plateas cum gaudio vocife rās & clamans & ingeminās domīa sancta maria statiz ep̄s omnia signa p̄cepit sonari diuti? et ipe met incepit. Te deum laudam?. Qd̄ dum cantare tur altera cōtracta sanata intrauit duoq; scabellu la quibus reportādo se circūferre solebat sup alta re posuit. Rursus signa pulsanē & te deū cantaē epo incipiēte. Qd̄ anteq̄ finireē. quidā iuuenis mi les qui in castello quodā cathenis religat? captus seruabaē liberat? ex insperato ecclesiā ingreditur matreq; sua cū ciuibus occurrētib? ad altare pro grediē. genibusq; flexis coram feretro & dicēs se p beatam mariā ereptū obtulit solidos xl. Iterum iubēte epo p omnes ecclesias signa pulsanē. et ipe iij. Te deum laudam? icepit. Multū ibi p gaudio ploratū est. Igiē ex oblatōnib? fideliū p franciam collectis toto autūnali & hiemali tpe ecclesia sanc te marie laudunēsis ex magna pte ostructa est.

·XV· ¶ De his q̄ facta sunt in itinere versus angliam.

Sequēti xl cum adhuc ps operis maxi ma supereſſet & pecunia paulatim ōcre sceret electi sunt ex canonicis laudunē sibus vij quibus traditū est feretz̄ sā cte marie cum alijs pluribus sanctoz̄ reliquijs int̄ quas emīebat forma et dignitate vnū philacteriū in quo sic scriptū legiē. Spongia crux domini cuz sindone cum faciali. Me sacrat atq; tui genitrix et virgo capilli. Cum his reliquijs p̄fecti sunt in an gliam que tūc temporis magna diuitiaz̄ pollebat opulencia p pace et iusticia quā rex henric? in ea faciebat. Feria secunda post dominicā isti sūt dies p̄fecti sūt a lauduno et eodē āno circa natiuitatē

beate marie laudunū redierūt·miracula que iterim cōtigerant enarrātes·Apud vigellam in pago viromadensi quidā iohānes a natiuitate surd9 et mutus sanatus est·potatus aqua reliquiarū lotarum toto corpore post dormitatōem sub feretro sudāt sanguine de narib9 & auribus et venis circa collū inflatis vbertim pfluente qui pfecutus est feretr9 vsq3 ad mare·Circa pasceuē venerūt attrebatum Ibi erat quidā senex artifex iam p annos·xij·lumine oculorū priuat9·Hic audiēs feretrū sancte marie laudunenſ allatū esse·interrogabat qualitatez & formā feretri·Quā cum cognouisset·ptin9 imo ex pectore alta trahēs suspiria & vbertim plorās dicebat·Hoc feretrū ego peccator pprijs manibus i iuuentute mea pposui iussu domini helynādi epi laudunensis in quo idem eps pciosissimas reliquias posuit·Inē qs fuit caput sācti walerici abbatis & caput sancti mōtani monachi recluſi·qui natiuitatem sancti remigij pdixit & d lacte cilime matris eius lumen recepit sicut pdixerat·O si hanc misericordiā faceres mecū o pissima mat misericordie vt instar sancti montani recepto lumine rurs9 feretrū tuum qd9 proposui possim videre·Hoc dicens & plorās rogabat vt de lotura reliquiarū ocli sui tāgerent·Quo facto de ipa aqua bibit & tota nocte coram feretro puigil in oratōne mansit· Mane facto lumen recepit·Apud sanctū audomar3 quedam puella manū habens aridā a natiuitate sanata est· ·XVI· De his que facta sunt in trāsitu maris·

IN festo sancti marci euangeliste venerunt apud wisant & a nautis cōuocati nauem intrauerūt & cū eis plures negociatores qui pter lanā emendā i angliā ibant·Et cum feretro securi trāsire spabant plus9 .ccc. marcas secū in marsupijs portantes·Magister nauis dicebat coldistanus circa maris mediū viderunt piratas nauigātes & in naui eor3 lāceas & gladios & clipeos coruscantes·Tūc singuli ad alterutrū p timore peccata sua cōfessi sunt & p sbiter laico cōfitebat·Predicti negociatores de vita iam despantes marsupia sua cum tota pecunia feretro obtulerūt·flentes & orātes beatā mariā vt eos de piratarū manib9 liberaret & de pclo mortis & totam eorum pecuniā ad restaurandā suam ecclesiam retineret·Piratis autē appinquātib9 magister nauis exhortatus est bosonem presbiter3 vt assumptis dei genitricis reliquijs piratis sibi nocē di potestatē interdicat·Mox ille philacteriū cum capillis beate marie assumens cū timore & deuotōne i eminentiorē locum puppis ascendit ipo magistro nauis vtraq3 manu ipm sustentāte·manuq3 contra hostes eleuata ex auctoritate christi & matris eius fortiter adiurās ne vltra veniāt·ne potestatem nocendi habeāt interdicit·Statimq3 vt signū crucis de eodem philacterio fecit cōtra hostes·dicto citius ventus vehemēs & contrari9 nauem eorum retrotulit malus nauis frangit·ps mali sup vnum ex ipis decidens ipm exterrebat & in mare mortuū pcipitat·Post modicum nauis sana cum feretro & leta ad portum puenit·Negociatores liberati sacculos suos quos obtulerūt resumpserūt·Cūq3 tota anglia circūita magnos acēuos lane emendo suam pecuniā expēdissent·& de ipa lana magnā domum implessent supra litt9 maris qd9 doura dicit·eadem nocte qua in crastinū trāsire debuerāt·domus illa cū tota lana cremata est·

XVII· De his que facta sunt cantuarie & wintonie·

POst hoc venit feretrū cantuariam·ibi laudunenses honorifice suscepti sunt a willo archiepo·qui dudum p uidendo & audiendo magistro anshelmo laudunum petens diebus multis in domo epi manserat Ibiq3 randulphi filios cancellarij regis anglorum docuerat·Ibi ergo matrona quedā ditissima iam p octo dies dolore piendi fuerat cruciata·Que cuz misisset maritum suū ad laudunēses querentē siqs forte illorū aliquid medicine nosset·boso psbiter illum admonuit vt psaleret vxori sue veracez peccatorum suorū psbitero suo cōfessionē facere·& de lotarū reliquiarū aqua confidenter bibere·Illa vero que iam p dolore loquelā penitus & memoriam amiserat·ptinus ex ipo calore fidei aliquātulum roborata venīte psbitero peccata sua fideliť cōfessa est·subiungēs eadem nocte sibi i visu quādam specōsissimā dominam de francia venientē appuisse·& vt peccata sua veraciter pfiterer pcepisse sicq3 eam sanādam pmisisse·Igitur statim post q3 aquam reliquiarū biberat·ptu edito sanata est Que munera & ornamenta multa beate marie uirgini obtulit·Nemo autem ibi sanari potuit nisi d ipo episcopatu·& nisi peccata sua prius cōfessus si tamen etatis idonee esset·Aput wintoniā sanatus est quidaz miles pincerna regis qui iam p·viij annos cecus fuerat·& alius ditissimus walterus nomine qui iam sex annis lecto decubuerat·et pter hoc fluxu ventris laborabat·hic tribus clericis qui ad eum reliquias dtulerāt tres anulos aureos obtulit·& accurrens ante feretrū tres cipbos argenteos & multā pecuniā & alia ornamēta obtulit·que cum in platea delata nōnulli viderēt & dicerent eum pauca obtulisse secundū multitudinez diuitiarū suarum·Nam ferebat pluſq3 triamilia librarum anglice monete in thesauris habere respōdit se ad psens nolle amplius dare·donec oms vsuras quas a debitorib9 suis accepat redderet·sicut deo promiserat·Vnde ptinus p totam vrbem fecit clamare precones·vt quicunqz ei vsuras deberat veniret·& sua accipet·pter hunc alij·xij·publice sanati sunt ceci·claudi·surdi & muti· ·XVIII·

Qualiter apud xpikercā susceptū est feretrum

POst hoc venit feretrū ad xpikercam sic dictā villam·i·xpi ecclesiam in octauis penthecostes·vbi celeberrimus erat negociatorū quēt9·Ibi erat decan9 quidā cum·xij·canonicis qui noluerunt feretrū suscipere ne paterent oblatōes negociatorū·quia ecclesia eorum nondum pfecta erat·Et quoniā ingens pluuia erat·vix tandem decanus cōcessit vt feretrum ponerē sup minus altare in remota ecclesie parte Et cum viderz negociatores fere omnes qui miracula wintonie facta audierant ire ad feretrū et offerre·iratus pcepit feretrū de ecclesia eijci·Ibi ergo equi laudunensiū et vestes pluuia madebant·& pre multitudine negociatorum tota villa hospitium nō inueniebāt·Tunc matrona quedaz illis cōpatiens rogauit maritum suuz vt domū nouā quā edificauerat et iam duabus marcis negociatorib9 locauerat regine celi que de ecclesia electa fuerat·pmodaret·et in ea tā ipsā q3 clericos eius in sequēti nocte hospitari pmitteť·et interim sibi aliud hospitium querant·Annuit ille·et clericos iam pene pre pluuia ōficiētes in domū illā susce pit·vestesq3

2b663

illoꝝ luto pfus as ablui et siccare fecit. et feretrū beate virginis cōpetenti loco detentum. cortinis adornato collocauit. et eis demceps omnē hospitalitatez exhibuit. Vnus ex negociatoribꝰ tres cāpanas quas venales habebat ad domus laquearia suspensas pulsans. socios suos earum sonitu cōuocat. et locum eminentiorē ascendēs quomō decāꝰ feretrum de ecclesia eiecerat enarrat. et vt nullus ad ecclesiam eat. sed potius ad officiū feretri sancte marie diuinū officium audituri gueniant exhortatur. Postremo cuncti vnanimit edictū ꝓponūt vt siquis ad ecclesiam iret. v. soliꝺ. socijs psolueret. Erat autem tunc sabbatū ante octauas penthecostes ·XIX· De miraculis ibidez ostensis.

Hospes ille habebat vnā domū ꝓpe opidum ī quo boues & pecora seruabantē Ibiqz manebat quidam paup rusticus eisdem pecoribꝰ custodiēdis deputatꝰ cuius filia puella puula tortum pedem a natiuitate habebat. ita vt calcaneus in anteriori pte. digiti vero in posteriori pte pedis essent. Hec bibēs ꝺ aqua reliquiarū & pedem suum de aqua aspgens vigilans corā feretro mane sanata est. In crastino draco quidam flamiuomus de mari exiens in villā illam aduolauit. & primo ecclesiā. deinde quasdaz domos flama quā ex suis naribus emittebat succēdit. Feretrū vero sancte marie vix dimidio stadio iam recesserat. post qꝺ cursores sup equos aduenerunt. Rogauerūtqz laudunēses vt ardēti ville subuenirēt qui humana curiositate tātum ꝓdigiū videre sitiētes deputatis feretro idoneis custodibꝰ velociter sup equos ad vicū recurrunt. viderunt qz draconem incredibilis longitudinis habentem v. capita flamasqz sulphureas p nares emittentez & de loco ad locum volantē domosqz sigillatī succendentē. Ecclesia vero ita deremata est vt non solum ligna sed etiā pietes & maximi lapides & ipa altaria in cinerē redacta sunt. vt nullo modo appareret ibi fuisse ecclesia. Decanus autem videns ecclesiā & domū eius succensam. vestes & suppellectilem suā festināter colligens & circūligans ad nauem que in ꝓximo maris littore defixa extra deferri fecit. Sed draco ac si ꝓpter hoc solū veniſſet nauem volatu petens cūctaqz que in ea erāt succēdit & ipam nauē incredibile dictu. Domus autez hospitis illius qui feretrū collegerat incolumis & illesa cum omnibꝰ que in ea erant remānsit. Et illa etiam ꝓcul posita in qua eius pecora seruabantur Negociatores etiam illi qui multam laudunēsibꝰ impenderāt benuolentiā ita ꝓ gratiam dei seruati sunt. vt de omnibꝰ rebus suis aut nichil aut parum ꝑderēt. Decanus aūt ille qui feretrū de ecclesia eiecerat sera motus penitētia. nudis pedibꝰ illud ꝓsecutus est. & coram ipso ꝓstratus. Itaqz ꝺi iudicia ꝓtestatus indulgentiam postulabat.

·XX· De his que facta sunt in ceteris anglie locis.

Apud excestriam honorifice suscepit laudunenses cū feretro Robertꝰ archidiaconus qui diu laudunī mānserat ꝓ audiencia lectōe magistri anshelmi. ibi. xvi. infirmi curati sunt. Ibi autem erat cōtractꝰ ꝺ episcopatu salisberiensi. qui curari nō potuit. donec feretrū venit in epatum eius. De salisberia venerunt ad abbatiā sanctimonialiū que dicit wiltoia vbi ostensa est eis sepultura venerabilis bede pbiteri. iuxta quē sepulta est mulier illa versificatrix idita. Ibi iacebat quidam iam longo tempore febricitans ad sepulcrū venerabilis bede pbiteri quia plures ibidem ꝓsueuerāt sanari. Ipa vero nocte in cuius crastinū feretrū laudunense illuc aduenit mulier illa versificatrix apparuit infirmo dicens. Non potes hic modo ꝓ bedā sanari. quoniā beata dei genitrix ad nos descēdit. Qꝺ cū laudunensibus in crastino retulisset infirmꝰ. & ex aqua lotarū reliquiarū bibisset. ilico sanatus est. Inde venerūt in ꝓuinciā danariexerie. vbi ostenderunt eis indigene kathedrā & furnū famosi illius regis secundū fabulas britānoꝝ arcturi. ibi eos plimū honorauit. Algarcus clericꝰ qui fuit postea constantiensis in northmānia epus. qui fuerat laudunī auditor magistri anshelmi. ibi apud villā que bonnia dicē puella decēnis a natiuitate ceca illuminata est. & iuuenis a natiuitate surdus auditū recepit. Quidam vero manū habens aridū iurgari cepit cum vno ex famulis laudunensiū ꝓ arcturo. et ideo sanari nō potuit. ·XXI· Adhuc de eodem.

Apud totenes sanatus est quidā senex a natiuitate claudus germanꝰ ꝓpositus illius castri. Quo sanato mox frater eius obtulit corā feretro. xl. solidos sterlīgorum. Et post eum populus infinitꝰ multa addidit Erant autem ibi tres iuuenes eiusdē terzitorij carnis cōsanguinitate ꝓpinqui. Qui videntes tantaz pecuniam deferri ad feretrū detrahere cepunt laudunensibus. dicentes eos questꝰ gratia p magicā artem facere miracula. Quoꝝ vnꝰ alios hortatꝰ est vt secū irent ad feretrū. simulantes se illō osculari. vt sic de numis sup altare positis ora sua lābēdo replerent. Illis autem hoc facere nolentibꝰ ꝑsidus ille fecit qꝺ dixerat. & de aceruo numoꝝ qn tum potuit ore lābendo rapuit. Redienſqz ad socios numos quos rapuerat ostendit. inuitans eos secū ire ad tabernā. quibus illū sequi nolētibꝰ miser ille tabernā introiuit & satiatus exiuit. Ceteri duo ad quentum populi redierūt. Ille aūt ascenso equo ꝓximā siluam intrauit. Que vix dimidio stadio aberat. & reste lignea collo suo circūligata ad vnius arboris ramum se suspendit. equus cui inse derat vacuus ad populi quentū redijt. Quē videntes ꝑfati duo iuuenes equi vestigia plustrādo. & cursim ꝓsequendo ad siluam celeriter puenerunt. eūqz suspensum & mortuū repperunt. soluentesqz marsupium eius qꝺ pendebat ad baltheuz inuenerunt numos quos rapuerat adhuc recēti saliua eiꝰ infectos. quos ꝓtinus cum magno eiulatu ad feretrū deportātes sup altare reposuerūt. terzeqz prostrati ꝓ anima cognati sui misericordiā ꝺi genitricis implorantes. coram omnibꝰ facinus qꝺ defunctus ꝓpetrauerat retulerūt. Mirati sunt oīs tam celerem dei vindictam & pectora sua tundendo vbertim lacrimas effuderūt. Hucusqz miracla laudunensis feretri que facta sunt anno domini. M. c. xiiij. & M. c. xv. ·XXII· De beato bernardo clareuallensi et bonis eius initijs.

Cronoḡphus.

Anno domini. M. c. xiij henrici quarti. vj. bernardus iuuenis egregius scientia. moribus. & genere clarus. vir post ea magne virtutis exēplar futurꝰ castellione castro burgundie oriundus. cum germanis fratribus & alijs comitibꝰ multis cisterci habitu

religionis mouitur · & miro religiositatis feruore conuersat · ¶ Ex gestis eiꝰ · ¶ Hic beatus bernhardus anno natiuitatis · xxij · cū socijs plusq̄ · xxx ingressus est cellam nouiciorum sub abbate stephano · Inter quos fuit hugo masticonensis qui pontiniacense cenobiū edificauit · qui postea factus est antisiodorensis epꝰ · Patē sancti bernhardi dictꝰ est tescelinus dominꝰ opidi fontanor · Mater eiꝰ dicta est aelem ex castro monte barri · Hec · vij · liberos habuit · vj · mares futuros monachos · et vnā feminā futuram sanctimonialē · Quos alienis vberibus nutriēdos omittere nolebat · infundens eis naturā boni materni cum lacte materno · nō patiebatur eos delicatiores assuescere cibos · Hec cū haberet in ordine terciū in vtero bernhardū · somniauit se in vtero habere catellū totū candidum et in dorso subrufum & latrantem · Responsum est q̄ infās ille contra inimicos dei magnos latraturꝰ esset & mundā vitam duceret · & magnum patiētie exemplū pberet · Adultus puer traditus est magistro apud castellionez cuius castri ecclesia postmodum p eius opam a seruitute seculariū ī ordine regulariū canonicorū promota est · In nocte natalis dñi apparuit ei velut sponsus p̄cedens e thalamo suo benignus puer iesus · Predicta vero aelē mater eius laborās in extremis & psallens cū cleri cis & dicens letaniā cum diceret p passionē et crucem tuā libera eam domine · leuata manu signās se spiritū reddidit · ita q̄ deinceps manum suā deponere non potuit · quā ad se significandā leuauerat · Quadā vero nocte instinctu demonis iniecta est in lectum dormiētis abbatis bernhardi puella nuda · quā ille sentiens vertit se in ptem alterā et dormiuit · Illa palpitāte & stimulante pmānsit immobilis · ficq̄ illa ficta & cōfusa aufugit · Alio tempore solicitatꝰ est a quadā hospita sua que se ī lectū eius iacens · alliciebat eam ad carnalem eius copulam · Ille autē cōsilij non inops clamauit · latrones latrones · Qō illa audiens aufugit · Et hoc factū est p ē · Cum aūt artius implicaret amore scientie secularis · videre sibi visus est matrem suā cōquerentē & dicentē q̄ non eū nutrisset ad hāc nugacitatem · Semp pensare post cibum solitus erat q̄ntum pmederat · annum in cella nouicior exegerat cum adhuc putaret in capite ecclesie vnā tātuz fenestram esse vitream cum ibi tres essent ·

XXIII ¶ De quibusdam incidentibus illius temporis · ¶ Cronographus ·

Hoc tempe in pago brachacēsi circa tornatum nix tanta cecidit · ix · kl' · may · vt etiaz siluas fregerit · Apud rauennam et pmā ciuitates italie in agris & intra menia sanguis pluit · iunio mense · Idibus nouēbris in suburbio antiochie noctu terza debiscens turres multas & adiacentes domos multas cū habitatoribus absorbuit · Balduinꝰ rex hierusalē cuz rogero comite antiochie contra turcos vadit · sz rogēo cum exercitu suo iuxta quendā fluuiū residēte · rex cum suis p̄cessit · vt aduentū turcorum explorarz Turci vero montē quendā occupātes insidias per quattuor loca collocauerant singulis insidijs · iiij · M · equitum deputatis · a quibus ex inspato rex vndiqz interceptis · mille quīgentis suorū interfectis miserabili fuga est liberatꝰ · Turci cenobiū ī mōte thabor situm fanoitꝰ euertunt · monachos interficiunt & omnia sibi diripiūt · Eo quoq̄ tempore · s · anno domini · M · c · xiiij · in ciuitate beluacensi a carione sedis apostolice legato cōcilium est celebratum · Post yuonem aūt qui vita atq̄ doctrina sua carnotensem ecclesiā illustrauit · quiq̄ inter cetera opa sua illud volumen qō decreta yuonis dicunt vtiliter cōpilauit · Gaufridus vite merito ac prudentia venerabilis carnotensem ecclesiā rexit · Anno domini · M · c · xv · lambertꝰ bone memorie attrebacensis epꝰ obijt · A tempe sancti vedasti vsq̄ ad istum attrebacensis ecclesia p̄prio viduata p̄sule cameracensi epō erat subiecta · XXIIII

¶ De fundatōe cenobij clareuallis & abbate bernhardo · ¶ Helinandꝰ libro · xviij ·

Eodem anno clareuallis fundat̄ · Fundatum est cenobiū clareuallis Anno dñi M · c · xv · sub primo abbate sācto bernhardo · seo & cenobiū pōtiniacēse a masticonensi hugone qui postea fuit antisiodorensis epꝰ · Hi duo viri · v · anno a uersione sua abbates facti sunt · Intrauerāt em̄ piter domū cistercij Anno domini · M · c · xj · sicut scribit guillerꝰ abbas s. theoderico · Et anno a p̄stitutōne domꝰ cisterciēs xv · q̄uis sigibertus ī suis cronicis dicat illos · xxx socios intrasse domū cistercij anno · x · a cōstitutōe eiusdem domus · anno · s · primo abbatis stephani · Erat em̄ beatus bernhardꝰ annor · xxij · quādo cōuersus est & quando abbas clareuallis factus est erat annor · xxvij · Qui p̄fectus catalanum ad suscipiendā benedictōem suā · quia lingonēsis epatꝰ tunc vacabat · cū magna susceptꝰ est reuerentia a cātalanensi epō guillo ō cāpellis qui videns iuuenē tam macilentū & exesi corpis toto corpe p̄stratꝰ im terzā petijt a capitulo cisterciēsi vt āno vno sb cura sua esset & obtinuit · In quo spatō sepe sagimē crudum omedit p butiro · & oleū bibit p aqua a seruitore negligētissimo & nichil sciente p errorem sibi oblata · Tunc em̄ sensum gustādi pdiderat quātum ad saporū dinoscentiā p̄ nimia abstinētia vt solum aquā frigidā sibi sape testareē · felix cui solum illud reputaē ad culpā qō alij p̄sumere sibi solent ad gloriā · Clareuallis aūt nō longe a fluuio alba antiqua fuit spelunca latronū que dicebatur vallis absinthialis · vl' p̄pter copiā absinthij · vel p pter amaritudinē incidentiū in latrones · Fratres clareuallenses tunc tpis sepius pulmentariū ex foljs fagi ofliciebāt · Panis erat similis illi p̄phetico ex ordeo & milio & vicia · XXV ¶ De quibusdā actibus eiusdē abbatis ·

Vidit tunc tpis beatus bernhardꝰ puerz sibi cum diuina claritate astantē · & magna autoritate sibi p̄cipientē vt fiducialiter loquereē quidq̄d ei suggereret̄ in aptōne oris sui · quia ipe non esset qui loquereē sz spiritus patris sui qui loquereē in eo · Quidā frat̄ quē p secreta culpa abstinere p̄cepat a omunione in quadā p̄cipua solēnitate · erubescēs q̄ solus remaneret incōmunicatꝰ iuit cū alijs omunicare · quē videns sanctus omunionē illi negare noluit · sz tacite p̄catus est vt deus aliquid melius de tāta p̄sumptione ordinaret · Ille ergo frater sumptū corpus domī nullo modo glutire potuit · Post sextaz vero traxit sanctum in partem ofitens ei p̄sumptōnem suam · Quem increpans sanctus orando fecit vt corpus dñi sine difficultate glutiret · Quibusdam militibus euntibꝰ ad torneamentū iussit dari ceruisiā quā benedixerat ad biben dū · qui statim uersi sunt · Walcherus de monte mirabili cuz infantulꝰ oblatꝰ essz ei a matre sua ad benedicēdū

quia in eius domo hospitatus erat · cum interlo quendum aliquoties sanctus manū ꝓtenderet· multoties osculatus est manū eius trahens eam ad os suum· Clericus quidam nicolaus nomīe im petrauit ꝑ eum a domino gratiā lacrimarū·

·XXVI· De anshelmo laudunēsi & ꝓdigijs illius tpis· Cronographus·

ANno domini· M· c· xvij· Anshelmus laudunice ciuitatis magister nom̄atissimus literarū scientia clarus· vir mor̄ honesta te & consilij maturitate venerabilis obijt· qui īt cetera opa in psalterio glosas marginales & inter lineares ordinauit· Anno aūt sequēti mense ianua rio· iij· nonas ipius· iiij· feria in aliquib? locis sed non vsqz quaqz terremot? accidit· alias clemētior alias validior· adeo vt quarundaz vrbium partes cum ecclesijs subruisse dicanē· Mosa etiam fluui? iuxta abbatiā que dicīt sustula quasi pendēs in ae re fundum suū visus est deseruisse· Hoc quoqz an no leodium ciuitas multis plagis attrita est· Men se em̄ maio· v· nonas eiusdem dū in maiori ecclesia vespas celebrarēt subito tonitru? cum terremotu omnes ad terram strauit· & fulmen ad leuaz tēpli ingressum non modicas crustas de muro hac illac diiecit· Deinde turrim ingrediēs· multas trabiuz ptes diffidit· subsecutus ē fetor intolerabilis ado vt multo aromatū odore vix potuerit expelli· Itē iunio mense· vij· idus ipius mensis circa horaz no nam nubes pluuie subito rupta a monte qui dicīt roberti subiectā sibi ptem ciuitatis penit? oppssā pessundedit· adeo vt multas domos dirueret· & imm̄esam annonā ꝓderet· & matrē duos infantes altrīsecus ī brachijs amplexā necaret· & alios· viij homines diuerſ in locis oppremeret· Pulsantibus vespis sabbato· quedā dum caput lauat puēo ma nus rubent sanguine fluido· A kl'· etiam iulij circa horā· vj· turbo nimis vehemens & obscur? ciuita tem opuit & nubes ex abrupto sussa· ita omne te ctum ecclesie maioris deiecit· vt & imbrib? pate ret· & totum pauimentū pfunderet· Ilico fulmen a pte aquilonis ingrediēs quendā clericū retro al tare sanctorū cosme & damiani in pulpito legen tem· & alterum ante crucifixum orātem· tercium de scriptorio ecclesie pximo egredientē in ipo ec clesie ingressu extinxit· Ante fores quoqz ecclesie quendā laicum extinxit· Vij· idus iulij ab hora· iij vsqz ad nonā· quattuor turbines a quattuor pla gis celi vrbem circulauerūt· Ventus etiā magna ui intonuit & vrbem multo imbre alluit· Tercio nonas augusti p̄mo noctis ptícinio cū quaqz trazz tonitruus audirē & fulgura sepius micarēt· ī vr bem leodiū amplius ipe turbo deseuit· ita vt ho mines e stratis exilientes ecclesias tristi cetu com plerent & tota nocte supplicatōnib? intenderent Sūmo vero auroze diluculo a pte orīētis ignis cū ingenti flama circulauit· tantus vt omnes diuini tus cremari extimuerūt· Post hoc magnus turbo erumpens ab occidente ip̄m ignez visus est aliqn tulum obscurasse· Iteruz aūt quasi victor ignis cū flama recaluit· & iterum turbine reuertēte paulu lum dilituit· Tercō etiam ipe ignis recaluit· & ter cio nichilomin? turbine vict? cecidit· Hoc specta culum a sūmo mane vsqz ad horā terciam vehemē ter terruit·

·XXVII· Iterū de ꝓdigi is & quibusdam euentibus alijs·

MOnstrū quoddā namuci natum est· cui perraro vel nunqȳ visum est· videlicz bi ceps infantulus· qui hoc vidit testis est populus· hic tam sexu duplex qȳ ceteris simplex erat opage corpis· Tercio idus decēbris ad mediā noctem lu centibus stellis celo sereno· xiij· luna eclipsim pas sa est· & contracto orbe multis colorib? ꝙz maxīe sanguineo pene hora integra suffusa est· Xiij· kl'· ianuarij prima hora noctis ignee acies a septētrio ne ī oriētē v̄gētes ī celo apparuerūt· Deīde p totū celum spse· plurima noctis pte videntib? miracu lo & stupori fuerunt· Paschalis papa m̄oriē· Suc cedit iohannes romane ecclesie cancellari? & appel latur gelasius· At impator quia electōni nō inter fuerat· hispanū quēdam nomine burdinū ei super ordinauit· Gelasius autem papa in dicto remis cō cilio trāsgrediens alpes in gallias venit· Balduī? secundus rex hierusalē obijt· Frater godefridi du cis lotharingiorū & primi regis hierosolimitarū· Qui godefridus primceps nobilissim? cū in regez cōstitutus fuisset· nunqȳ tamen in ea ciuitate in q̄ dominus spinis coronat? est diadema portare cō sensit· Anno domini· M· c· xix· Gelasius papa clu niaci moriē & sepeliē· Guidouiēnensis archiepus in papam eligiē· & calixtus vocari designatus clu niaci benediciē· Dum autem p recōciliatōe regni & sacerdotij legatō nunc a rege ad papā vadit· & nunc a papa ad regem rediit· lux pacis inter eos cō turbaē· & impator cuz sibi fauentib? excōmuīcaē·

·XXVIII· De inijtō p̄monstratensis ordinis & patre northberto·

ANno domini· M· c· xx· ordo p̄monstratē sis incepit· Cuius· s· loci & ordinis fūda tor vir dei northbert? extitit· Hic quidē de ptibus lotharīgie oriundus· genere diuitijs at qz facundia etiā ipis sūmis p̄cipib? familiaris at qz notissimus· diuino feruore succensus· postpoī ta secula pompa· repente ad votum suum diacō? & p̄sbiter simul ordinatus pauptatis xp̄i tunica ī duitur· & verbo p̄dicatōnis feruētissime instans baiolans sibi crucem nudum nud us xp̄m sequiē· Quorūdam etiā religiosorū morib? exploratis· ar tioris vie ꝓpositū & tunc temp̄is inauditā distri ctōem arripuit· & p aliquantulū tp̄is nudis ince dens pedib? etiā brumali rigore verbū dei spḡs multos ab errore puertit· Deniqz gelasius papa cū in gallias venisset & in p̄uincia sancti egidij cau sas synodales ageret· ad hunc vir dei northbertus nudis vt erat incedens pedib? accessit· eiqz animi sui ꝓpositum pandens· licentiā & autoritatē se mi nandi verbum dei ab eo accepit· Tandem a papa calixto bartholomeo laudunēsi epo specialiē p̄me datus · cum ei ecclesia beati martini a p̄ dicto epo offerreē· tū ꝓpter vrbis vicinam· tū quia ciusdē ec clesie clerici ꝓpositi & vite eius austeritatē horre bant eque reliquit· & ab epo diuersis eiusdē p̄uin cie locis religioni ꝙgruentib? sibi ostensis tādem diuinit? in loco p̄monstrato resedit Ibiqz solitari? religiosam vitam agere cepit · Tpe quadrageſime ad colligendos socios solus egressus ante pascha cum· xiij· sociis rediit· & cū his in p̄mōstrato loco secundum canonice institutōnis normā ad tenorē regule beati augustini deo militare cepit· Papa ve ro calixtus romā ꝓficiscens ab omni senatu & po pulari turba gloriose suscipiē et ī sede apostolica cōfirmaē· Burdin? pseudo papa sucrij positus dū pegrinos romā eūtes vel redeūtes depdareē · tan dem vt vilissimus apostata capiē et in monachuz tondeē

XXIX· De quibusdam circa

p̄monstratenses in mīstio gestis.

IN p̄mōstratēsi autē ecclesia cuidam fratri altius de trinitate ineffabili que deus est cogitanti m matutinis demon astitit & ei ca gestans capita appuit. ēnitatē se esse cōtestans & ob fidei sue meritū trinitatis visione eum esse dignū affirmās. Sed frater inimici dolū agnoscens quiciando ei a se recedere cōpulit. Northbē to apud vingellā verbum dei p̄dicante. & puellaz demoniacā coram se adductā exorcizante demō irridens. canticacāticoz a principio vsq; ad finez p os puelle edidit. & ad verbū in romana. deinde ī theutonica lingua interp̄tat? est. Sed dei seruo artius insistente. tandē egressus est. Northbertho autem ad querēdas sanctoz reliquias coloniā veniente & suis indicto ieiunio oratōnibus instante vna de numero vndecim miliū virginū nomē suuz & locum vbi iacebat specialitē designās. in crastino solēniter leuata & cum alijs sanctoz reliquijs ad locum p̄monstratū est ab eo translata. Sequenti vero die apud sanctū gereonē ī oratōe pnoctās mane facto in medio ecclesie vbi nullū apparebat sepulture vestigiū effodi p̄cepit. & corpus sancti gereonis integrū absq; cerebro honorifice & diligenter collocatū inuenit sicut & de ip̄o legebatur q̄ p̄s capitis & non totū caput abscisum fuit. Qō cum honore & reuerētia a clero & populo eleuatum est. & inde p̄s viro dei donata est. Inde p̄mōstratū rediens. & xl. iā clericos cū mltis laicis secum habens. p̄fessionē eos facere secundū apostolicam institutōem & canonicā regulā beati augustini docuit. & ad voluntariā pauptatem & pmptam obedientiā ceteraq; militie spūalis instrumenta eosdem diligenter instituit. Anno p̄notato in ecclesia viceliacensi in vigilia trāsitus beate marie magdalene incertum quo iusto dei iudicō innumerabiles p̄miscui sexus & etatis atq; ordinis in ipo crepusculo noctis atq; diei ecclesia subito conflagrante cōbusti sunt. Guill's rex henrici regis anglorum filius in mari mersus apud barbes fluuiuz p̄iit cum multis nobilib?. Antisiodorensē ecclesiaz hoc tpe regebat domin? hugo sancti germani prius abbas sancti hugonis cluniacēs nepos virtutū insignib? memorādus. hoc etiā in tē poze incepit ordo militie templaris. Anno domī. M. c. xxiij. sanctus geraldus biturensis ep̄us fide sanctitate & doctrina ac miraculis clarus in dño quieuit. XXX De libello miraculoz sancti iacobi a gelasio papa cōpilato.

ANno domini. M. c. xxiiij. obijt bone mēorie papa calixtus. Actor Hic ē vt legitur calixtus secundus qui libellū scripsit de miraculis sancti iacobi. que ipsum legerat ī vnum volumen opilando de quo nōnulla ad edificatōem legentiū hic inserere curaui. Calixt? papa. Cum essem scolaris & ab infantia beatuz iacobum apostolū diligens. xiiij. annoz̄ spacō pambulans terras & puincias barbaras que de eo scripta inueniebā. paucis et vilibus cedulis diligēter scribebā. vt in vno volumine o p̄hendere possē. O mira fortuna. inter p̄dones cecidi et raptis omnibus spolijs meis codex michi tātum remānsit. Ergo sculis trusus fui. et p̄dito toto censu meo michi tā tūmodo codex remānsit. In p̄fundū aquarū mltaz crebro cecidi p̄xī? morti et mīme codex īfect? euasit. Domus in qua eram cremabaē. et cōsumptis rebus meis codex mecū euasit mustus. Cūz studio se cogitarem vt codex ille p̄ quo innumeras pass? sum anxietates. quem et manibus meis studebam p̄ficere deo foret acceptabilis. Nocte rapt? ī extasi. in quadā regia splendida vidi iuuenē pulcerrimum et splendidū laureatū regaliē. qui in kathedra sedens michi insidenti pedibus suis ait. Prebe quas in manu habes cirothecas. Cui cum libenter obtulissem. illo thalamū ingrediēte. quidā e socijs eius dixit michi. Iste est filius regis summi. q̄ sicut cirothecas de manib? tuis accepit. sic codicē apostolicū placide susc̄piet p? q̄ ipleueris. Rursū translatōis apostoli sermonem venerāda die michi ruminanti et scripturā eius inter manus tenenti vna cum beato iacobo in extasi ip̄e appuit dicens. Scribe que cepisti. corrige scelera prauoz̄ hospitū manentiū in itinere apostoli mei. Nemo igiē hūc libz̄ despiciat. quidq̄ in eo scriptū est. est autenticuz magnaq; autoritate exp̄ssum. Itaq; miracula que in hoc codice otinenē diebus festis eius in refectoriis leganē. Idem de historia karoli a beato turpino remensi archiepiscopo descripta statuim?.

XXXI. De miraculis sancti iacobi apli.

TEmporibus adefunsi regis in hispanie partibus. xx. viri x̄piani quoz̄ vnus erat sacerdos a saracenis capti sunt et in vrbe cesaraugusta carcere tenebroso diuersoz̄ generū nexibus obligati. Qui cum deo inspirante admonente p̄sbitero beatum iacobū inuocarent. in obscuro carceris sic eos alloquēs refulsit. Ecce assum quem vocastis. Tunc ora que p̄ dolore infixa ī genibus tenebanē erigentes. ad pedes eius p̄ciderūt qui suffuso eius virtutis vnguento. eoz̄ vincula confregit. suaq; potentia captiuoz̄ manib? cōserta de carcere diuinitus erepti ad portas ciuitatis eo duce puenerūt. Que facto crucis signo. apostolice reuerentie egressum vltro mīstrauerunt. Illos igitur iā fere sole illucescente ad q̄dā castellū q̄ x̄pianoz̄ tutamine tenebaē pduxit vbi etiam se abeis vocari p̄cipiens. celos visibiliē ascendit. Tunc cū magno clamore aduocantes. aptis foribus interius suscepti sunt. Beda p̄sbiter. Temp̄ibus beati theodunri cōpostolanēsis episcopi quidam graue peccatuz amisit. q̄ vix sacerdoti suo et episcopo ausus est ofiteri. Quo audito ep̄us stupefactus penitentiā ei dare non audēs hominem illum cum cedula in qua erat peccatū illud scriptū ad fām actum iacobum misit. Qui cū venisset illuc die festi eius. cedulā sup altare posuit. flens et rogās sanctum iacobū vt meritis suis deleret illud peccatū. Interea episcopus ad missam celebrandā accessit. et cedulam illā videns cum quereret cur & a quo posita esset ibi. vir ille p̄timus occurrit & rei seriē cunctis audientib? flens narrauit. literas illas apiens & nil ibi scriptum inueniens peccatū illud dimissum cunctis narrantib? ītellexit. XXXII.

Adhuc de eodem. Hubertus sibuntinus.

ANno domini. M. lxxx. xxx. viri de lotharingia sanctum iacobū adeuntes mutue seruandā virtutis fidem sibi inuicē p̄miserunt. Vnus tamen inter eos fuit qui hoc eis nō p̄misit. Cum itaq; ad vrbez que porta clusa dicit̄ incolumes pueniss̄ent. vnum e socijs ibi egrotantē p̄ter pactum quod fecerunt p. xv. dies vsq; ad portus cifereos cum grandi labore tulerunt. Cuz ille. xv. diete ab expeditis. v. dieb? agi posset. tūc tandem grauari infirmum reliquerūt. Ille tamen solus qui fidem non p̄misit cu eo remānsit ad petē

26666

montis sancti michaelis· Tunc dixit infirm9 vt eũ si posset sup illum montẽ ferret· Quẽ ille libenter detulit·& die declmãte ad vespaz infirm9 migra uit·Qõ videns viuus valde timuit·ꝑpter immmẽ tem noctis caliginẽ & defuncti ꝑsentiã· & gẽtis barbare feritatẽ·Sic ergo oĩno destitut9·ad ora= tõem se tulit·& statim sanct9 iacobus ei ĩ specie equitis apparẽs·causam flet9 inquisiuit· Domine inquit quia nox est·& mortuus iste sepeliri nõ po test· Tũc ille Trade michi hũc mortuũ·& tu ascẽ de post me sup equũ·Quo facto nocte illa ãte so lis ortum·xij·dietas pagentes ad montẽ gaudij q̃ est dimidia leuga citra sanctũ iacobum ꝓuenerũt Ibiqz sanctus viuũ & mortuũ ỏ equo ỏposuit·iu bens viuo vt canonicos sancti iacobi ad sepelien dum pegrinũ mortuũ inuitaret·& ꝓacta pegrina= tõne cũ ĩueniret socios ĩ vrbe que dicit̃ legio eos de fracto pacto corripueret·& diceret eis ex parte sancti iacobi q̃ ꝑpter hoc corũ pegrinatõ non va leret· Et his dictis disꝑuit· Ille aũt rediẽs cũ hoc inuentis socijs nũciasset·valde mirati sunt· & ab episcopo legionis ciuitatis vt ille ꝑsecutus fuerat super hoc penitentiam susceperũt· XXXIII·

Item de eodem· Calixtus papa·

ANno domini·M·xc·Quidam theutonici sanctũ iacobum adierũt·& in vrbe tho= losa a quodã burgense hospitõ susceptꝰ sunt·quos nocte inebrians: ciphum argenteum in mantica corũ posuit·& mane exeuntes quasi latro nes inclamitans reuocauit·At illi dixerũt vt illũ puniret sup quẽ pecuniã suam ĩueniret·Illosq̃ di scutiens in mantica patris & filij ciphũ suũ reppit & sic cos et corũ bona rapiẽs ad iudiciũ traxit Cũ ergo iudex vnum ex tãtum ex pietate iuberet appẽdi & pater ꝓ filio & filius ꝓ patre vellet mori·tan= ꝑem filius suspendit̃·& pater tristis & anxius ad sanctum iacobum ꝓgredit̃·post·xxxvj· dies reuẽ tens ad corpus filij adhuc pendentis lamentendo diuertit·Cũq̃ cum lacrimosis gemitib9 inclama = ret·ecce filius suspensus cum blande ꝑsolari cepit dicẽs·Noli pater dilectissime flere sed gaude q̃a nunq̃ fuit michi ita bene·Nam hucusq̃ sanct9 ia cob9 me sustẽtat & me celesti dulcedine refocillat Quod pater audiens cucurrit ad vrbem· & cõuo cati populi viuentẽ & sanũ deponũt·& hospitem illorũ ilico suspenderũt·Anno domini·M·c·Fran cus quidã mortalitatẽ hoĩm que erat in frãcia vi= tare desiderãs cum vxore & filijs sanctũ iacobuz adire disposuit·Qui cum venisset ad vrbem pam piloniã defũcta ibi vxore sua·hospes eius totã il lius pecuniã cum iumẽto quo pueri vectabanẽ re tinuit·Ille tamẽ sic penitus desolat9 pueros suos humeris portans & manibus trahẽs iter suum nõ dimisit·Cui de vrbe exeunti & dolores tanti ĩfor tunij recitãti·vir q̃dã cũ azino ĩ via occurrit·& au ditis casib9 ei9 ei asinũ suũ ad uehẽdos pueros cõ modauit·Itaq̃ cum sic adiut9 ad sanctuz iacobũ pueniss̃et·vigilanti in ecclesia & oranti sanctus ia cobus apparuit·& si se cognosceret ĩquisiuit·Cui neganti·ego sum inquit iacobus apostol9 qui tibi in pampilonia meum asinũ ꝓmodaui·& nunc itez accomodo reuertẽti & ꝓuuncõ tibi hospitẽ tuũ q̃ tua iniuste retinuit ruentẽ de dom9 sue solio mo= riturũ·& hospites omnes ei similes bona hospitũ detinentes.que debent dari ꝓ remedijs defũctoꝝ & his dictis disꝑuit·Peregrin9 rediẽs cũ azio & pueris hospitem suum sic mortuũ sicut apostolus ꝓnunciauit inuenit·Et cum letus ad patriã pueris set depositis de asino pueris·asinus ille statim di= sꝑuit· XXXIIII Item de eodem·

ANno domini·M·c·primo cũ nauta q̃dam frisonus nomĩe nauim pegrinoꝝ ꝓ mare duceret·quidã saracenus auctus nomĩe contra eum ad pugnã venit·volens secum omnes pegrinos in terrã moabitarũ captiuos ducere·Cũ q̃z due rates saracenoꝝ·s·& xp̃ianoꝝ ꝓuenirẽt fo= titerq̃ debellarent·cecidit friso nus inter duas na ues lorica ferrea & galea clipeoq̃ indut9 in ꝓfũ= dum maris·Sed cum dei clementia roborat9 san ctum iacobũ inuocaret·ilico sanctus iacob9 in ꝓ fundo maris ei appuit·eumq̃ ꝓ manũ arripiẽs in= columen restituit naui·Et ꝓtinus cunctis audiẽ= tibus ait saraceno·Nisi hanc xp̃ianoꝝ nauiculã di miseris·eorum potestati te & tuã galeam tradam· Cui ille·O heros inclite cur ꝑdam meã auferre mo liris·Nunquid tu es deus maris qui nostre genti in mari resistis·Cui apostolus ait·Non ego sum de us maris sed famulus dei maris subueniẽs piclitã tibus ad me clamantib9 tã in mari q̃ in terra·sta= timq̃ dei virtute saracenorũ nauis valida tempe state piclitari cepit·& xp̃ianoꝝ puppis beato iaco bo ducente ad locum optatũ ꝓuenit·Anno domĩ M c·ij·cũ quidã antistes a hierosolimis iuxta oĩ nauis sederet·& apto psalterio psalleret·veniens vnda maris valida illum rapuit·cũ quibusdã alijs in mari·Qui cum a naui fere·xl·cubitis sup vndã fluctuantes iam distarent & beatũ iacobũ inuo= carent ꝓtinus affuit·& stãs sup vndas siccis plan tis piclitãtibus ait·Nolite timere filij mei·Statim q̃z thetis eius impio omnes quos male muaserat ĩ naui apto codice etiã adhuc quo legebat antistes mĩme infecto sane restituit·et apostolus ilico di= sꝑuit·Ille autem antistes in honore eius responso rium quoddã cũ versu suo edidit· XXXV·

Item de eodem

ANno domini·M·c·iiij·quidam pegrin9 a hierosolimis rediẽs sup oram nauis se dens cecidit·Cui beatuz iacobũ altis vo cibus imploranti quidam socius ipius clipeũ suuz ei in mari iecit dicens·Glorioſissim9 iacobus cui9 auxilium inuocas auxilieẽ tibi· At ille clipeo acce pto beato iacobo ducente tribus diebus et nocti bus natans nauis vestigia secutus ad optatũ por tum cũ alijs ĩcolumis venit·et quẽadmodũ beat9 iacobus ab hora qua eum inuocauit ante illũ ꝓ ca= pitis verticem iugiter manu tenens prexerat·cun ctis enarrauit·Anno domini·M·c· v·Bernard9 quidam in italia captus catheris obligat9 est·& ĩ ꝓfundo cuiusdam turris ab inimicis iectus·Cui die noctuq̃ ꝑtinuo imploranti appuit beat9 iaco bus dicens· Veni sequere me vsq̃ ad galiciam·Et disruptis catheris eius disꝑuit·Ilico pegrin9 su= spensus ad colluz boys vsq̃ ad turris summitatez sine humano iuuamĩe beati iacobi auxilio suffult9 ascendit·et de sublimitate turris que xl· cubitoꝝ erat·vsq̃ ad solum terre forinsec9 saltũ vnum fa ciens incolumis penitus euasit· Anno domini·M· c·v·quidam adlobos miles ranibertũ quendã ru sticum suum sancti iacobi pegrinũ iniuste pugno in gena ꝑcussit·Qui dum ꝑcutere̅ diceba̅t· Deus adiuua me et sancte iacobe·statimq̃ diuina vltõe mile extorto cõfractoq̃ brachio velut exanimus factus·solo ꝓstrat9 et a ꝑsbiteris absolut9 veniã petijt ab eo dicẽs·Raiberte sancti iacobi pegrie

exora aplm in quo confidis p mea salute. Qđ cũ fecisset miles sanatus est. Anno domi. M. c. vj. i stan te gula miles quidã velut vter vento plenus infl atus est. qui cũ a nullo medico sanitatis mede lam iueniret. cõfisus in beato iacobo dixit. Quod si inuenire posset. aliquã crusilla m quam a sancto iacobo pegrini redeuntes afferre solent. & ex ea ppriã gulam tangeret. statim reme diũ haberet qđ & factũ est .XXXVI. De eodem.

ANno domi. M. c. vj. quidam negociator volens cum mercibus ad nundinas pfici sci ad dominũ terre illius ad quam pfectur? erat. qui forte tunc i villa illa erat accessit rogans vt eum secũ ad nundinas illas saluũ duceret. Quod ille facturum se pmisit & fidem dedit Sed cum illi pfecti essent. ille diaboli instictu cõmotus. negociatorẽ & eius res accipiens in carcerem trusit fortiẽ que constrinxit. Qui cum beatuz iacobum inuocaret. nocte quadam vigilantib? ad huc custodibus ei incarcere apparuit. & impans vt surgeret. vsqz ad summitatem turris eũ perduxit. Que se intm inclinauit. q visa est cacumen suum in terram ponere a qua sine saltu & lesione descẽdens. solut? a vinculis abijt. Custodes vero illum insequẽtes iuxta eum venerunt. Et non inuenientes excecati retro abierũt. Anno domi. M. c. x. instãte bello i italia milites ex ciuitatib? duab? iẽ se dissidentibus ad certamen congressi sunt. Quorũ vna ps ab alia suparata fugere cepit. In qua miles quidam beati iacobi limina petere solit? aufugiẽs Iamqz vite sue diffidens beatũ iacobũ iuocauit dicens. O beate iacobe si me ab immimẽti piculo liberare dignaberis me & equũ meuz. nichil em̃ habeo pciosius presentie tue repsentabo. Tunc apostol? inter eum & hostes qui eũ acrius insequendo capesitiebant. appuit & hostibus illum. vj. leugis insequentib? clipei sui ptectõne liberauit. qui ne voti reus existeret se & equũ suum qui. xx. solidos me dietatis monete non valebat apl'o obtulit. Anno domini. M. c. viij. in oris gallie vir quidam vxore sterili filiũ non habens sanctũ iacobum ꝓpter hoc adijt. & rediens filium habuit. cui iacob nomen ĩponens cũ esset annorũ. xv. cum ipo & matre adire sanctũ iacobũ & ei eũ offerre ꝓposuit. Sz in medio itinere puer egrotans expiranit. de cui? morte pentes valde dolentes quasi amentes totum nemus clamoribus repleuerũt Mater autẽ sic sanctũ iacobum interpellauit. q si filium ei non redderet se viuã cum eo faceret sepeliri. Interea dum puer ad tumulũ deferrẽ quasi de somno excitat? reuixit. Et qualiter eum sanctus iacob? in sinu suo tenuerit & iussit ei vt cum pentib? iterceptũ pagere t cunctis astantib? enarrauit.

XXXVII. De eodem Hubertus bisuntinus.

QUes milites dioceſis lugdunenſis ad sanctum iacobũ pgebãt Quos inueniẽs quedam muliercula rogauit. vt sui miserẽt duplarium suum amore sancti iacobi deportarent Qđ cum vnas eorum fecisset. & vsqz ad. xij. dietas a galicia mulieris sacculũ deportasset. quendã infirmũ in itinere repit. a quo rogatus equũ suum ei accomodauit. Et accipiẽs burdonem infirmi et sacculum mulieris equũ suum ferentẽ infirmũ seq̃ baẽ. sed feruore solis & labore itineris infirmatur remiscens q in multis offenderat amore beati apostoli infirmitatẽ suã vsqz ad galiciam equanimitẽ tolerabat. Ibiqz decũbens a suis socijs monitus ẽ vt more boni xp̃iani confessus municari se faceret At ille bene audiens sed respondere non valens p triduũ mut? fuit. Vnde socios suos de salute corporis & anime sue vehemẽt turbauit. Quarta autem die vigilantib? circa eum & mortem ei? expectantib? grauiter suspirãs dixit. Gratias ago đo & sancto iacobo quia liberat? sum. & querentib? quid dixisset. exquo inquit decubui. volebã facere qđ monebatis. sed cũ hoc cogitarẽ. venerũt ad me subito demones ira me ostringẽtes. vt nihil loqui possem quod ptineat ad salutem. Et vos quidẽ audiebam sed respondere non poterã sed modo huc intrauit sanctus iacobus ferens in sinistra manu sacculũ mulieris. & in dextra baculũ paupis quos in itinere sic adiuui. Burdonem habebat p lancea & sacculum p parma. id est. scuto. & statim quasi iratus veniens eleuato baculo fugiẽtes demones coegit exire. Et ecce beati iacobi gratia me liberauit. & loquelã michi reddidit. Facite ergo venire p̃sbiterum. quia diutius in hac vita pmanere non possum. Qui cum moram faceret. vnum de socijs ãmonuit dicens. Amice noli domino tuo ãmodo militare. scias em̃ q veraciẽ ẽ dãnat? et mala morte p̃io moriturus. Quod postea pbauit rei eventus. Sepulto socio cũ redissent. et illi đo hoc dixissent. ipe se non emendans p somnio verba eorũ duxit. sed paulopost in bello lancea cuiusdam militis trãsfossus interijt. XXXVIII.

Adhuc de eodem

DRope ciuitatẽ lugdun̄. iuuenis quidã pelliparius patre defuncto matrem suã p ꝓprio labore sustentãs singulis annis adire sanctum iacobũ solebat. Cum ergo diu caste vixisset. tandem quadã nocte cum quadaz muliere fornicatus est. Mane autẽ facto quia prius ad sãctũ iacobum ire ꝓposuerat cum duob? vicinis ducens secum asinũ ad sanctum ire cepit iacobum. q sibi quendã mendicũ in via repientes gratia societatis et amore apostoli secũ tulerũt ei necessaria largiẽtes Tunc illi iuueni diabolus in specie sancti iacobi nocte apparuit dicens. Nosti quis sum. Cui negantí. Ego sum inquit iacobus apostol?. quem singulis annis visitare cõsuesti. Scias quia multum gaudebam de te quia valde magnũ bonũ spabã in te. sed nuper anteq̃ de domo tua exires cum mulliere fornicatus es nec confessus nec penitens huc venire ausus es et cum peccato tuo pegre pfect? es quasi pegrinatõ tua placeret deo & michi. Nõ debet ita esse. sed quicunqz ꝓpter me vult pegrinari. prius debet sua p confessionem peccata dicere. et post pegrinãdo eadez omissa penitere. His dictis demon euanuit. Tunc anxiatus iuuenis domũ redire et peccata sua confiteri. et sic iter reincipe dispossuit. Sed statim demon vt prius ei apparens cogitatõem talẽ redarguit dicens. q peccatũ istuo nullo modo delere posset nisi sibi genitalia mẽbra secaret. et multo beatiorẽ et martirẽ fore si se auderet occidere. Quib? dictis iuuenis simplex nocte socijs suis dormientib? cultellum extraxit. et sibi genitalia ãputãs. et se eodẽ cultello p ventrẽ transfixit. Cum ergo sanguis effluceret. et ille moriẽs palpitaret. exprecti socij accenso igne morientẽ inuenerunt. Et timentes crimen homicidij mane fugiẽtes ip̃m cum egeno relinquunt. Post pauluz cũ eius fouea paretur. ecce defunctus ꝓpter fluxum sanguinis extra ecclesiaz poit? reuixit et ĩ feretro

resedit· & statim circũstantes diffugiũt· & ad cla morem eorũ omnes alij cõuenerũt· & sic ille loqui cepit· & cuncta que illi prigerãt enarrauit· Et cuꝫ ꝓdicta dixisset adiunxit· Cum me inquit occidissẽ demones me ceperũt· Et cum me versus romã du cerent· sanctus iacobus post nos velociter aduo lauit· Cunqꝫ ꝑ me & cõtra me diutius ad inuicez disceptassent· illo cogente venim? a quoddã pra tum vbi beata maria cum vniuersis sanctis ad col loquiũ residebat· Beatus ergo iacobus ante eaz ꝑ me contra demones orauerit· Et cum illa demões increpasset· iussit vt reuiuerẽ· Sicqꝫ sanctus iaco bus me suscepit & hic cõfestim restituit· Qõ cum audissent astantes eum in domo cũ gaudio detule runt· Et statim sanato sole cicatrices loco vulnez remanserũt· Post triduũ ꝓgens ipe cum asino & mendico redeuntib? socijs obuiauit· & vix tandẽ cognitus stupentib? qõ gestum fuerat enarrauit· Et post omnes ad patriã pfecta pegrinatõne redi ens· hoc qõ socij ꝑri? narrauerãt re ipa ꝑfirmauit Hunc hoiem & omnia signa mortis sanct? hugo cluniacensis abbas cum multis alijs vidit· & ꝑ admiratõe hoc vt reuelatũ est sepius solitũ se vidis se asseruit·

·XXXIX· Item de eodem·

Anno domini· M·c quidã ciuis bartmo ne vrbis cum ad sanctũ iacobũ pueniss hoc solum ab ipõ petijt vt deinceps a nl lis hostibus detineri poss· Rediens ergo ille ad ꝑ pria ꝑ ciciliam a saracenis in mari capit· & ꝑ fora & nũdinas in·xiij·vrbibus paganis vendit & emi tur· & semꝑ cathene quibus ligatus fuerat solue bãtur· Xiij· venditõe arca crura duplicib? cathe nis astrictus cum sanctũ iacobũ inclamaret appa ruit ei idem apostolus dicens· Quia cũ esses in ec clesia mea tantũ a me petisti liberatõem corporis tui & non anime salutem· ideo in his piculis lapsꝰ es· Sed quia domin? misertus est tui misit me ad te· vt etiam nunc eruam te· Et statim apostolo di sparente· ruptis cathenis vir ille solutus ꝑ vrbes & castella saracenorũ quandã ptem cathene ferens in manibus in testimoniũ tanti miraculi ad terraz suam saracenis videntib? patriã rediit· Cũqꝫ alicꝰ paganus ei obuians eum capere temptabat· mox vi sa cathena terroris fugiebat· Multi etiam vrsi & leones leopdi & dracones ꝑ deserta gradientẽ ꝺ uorare volebant· sed statim visa cathena quã apo stolus tetigerat recedebãt· Huncip̃m hominẽ ca thenam in manib? ferentẽ & hoc narratem vidi ego ipe· Anno domini· M·c·xxxix· vir quidam nomine brun? de mizeliaco a sancto iacobo rediẽs numis deficientibus egere cepit· & non habens vñ saltẽ numatã panis emeret· Die quadã vsqꝫ ad nonam ieiunãs & mẽdicare erubescẽs tristis & anxi? val de fuit· Vnde sanctũ iacobum implorãs sub quar dam arbore solus quieuit· Ibi paululũ dormiens somniabat ꝙ sanctus iacobus eum pascebat· Eui gilãs statim panem sub cinericiũ ad caput reppit de quo xv diebus bis in die sufficienter edebat· & altera die eundem panem in sacculo integrꝫ in uenit·

·XL· Item de eodẽ Calixtus papa·

Duper comes sancti egidij ponti? nomine cum fratre suo iuit ad sanctũ iacobum· quo puenientes rogauerũt edilẽ vt ante corpus apostoli ꝓmitteret eis vigilare· Consuetu do autem erat vt post solis occasum ianue eiusdez oratorij clauderentẽ vsqꝫ mane· Qui noluit· At il li tristes recesserũt ad hospitia sua· & ꝓgregãtes omnes pegrinos societatis sue parauerũt sibi lumi naria que tenerẽt in manibus· & cõfortati in fide ve nerunt ad ianuas clausas fere· cc· pegrini· & oran tes dixerunt alta voce· Sancte iacobe si tibi pla cet pegrinatõ nostra api nobis oratoriũ tuũ· Non dum verba finierãt· & ecce ianue cũ tãto strepitu apte suut· vt putarẽt eas in mínutias fractas· Ru pta sunt aũt repagula & sere & cathene quib? ob serabanẽ· Quidam eps de grecia ste phanus nomi ne relicto epatu venit ad sanctum iacobũ in pau pe habitu· & ibi facta est ei cellula de iuncis· i qua die noctuqꝫ ieiunijs· vigilijs· & oratõnib? intẽde bat Cunqꝫ oraret quadam die· turba rusticoꝝ iu xta cellulã eius apostolũ sic rogare cepit· Beate ia cobe bone miles ab instantibus malis nos liberes· Qõ ille audiẽs increpãs eos dixit· O stulti rustici beatum iacobum nõ militem sed piscato rẽ appella te· Eadem nocte beatus iacob? appuit ei in veste candidissima duas claues in manu tenẽs arma fe rens fulgentissima vt radi? solis· quẽ tercõ vocãs ait· Stephane serue dei qui me nõ militẽ sed pisca torem vocari iussisti· ideo taliter tibi appareo· vt scias me deo militare· Et vt firmius hoc credas · cum his clauibus quas manu teneo portis colum brie vrbis aptis que· vij·ãnis a fernãdo rege xp̃ia norũ obsidione oppzimit· crastina die hora tercia i tromissis xp̃ianis eorũ reddam potestati & ita fa ctum est· Ortum est aliquãdo bellũ fortissimũ inẽ comitem fontis calcarie & militem suum nomine guill'm· qui capt? est a comite & ante eũ adduct? quẽ cum comes decollari iussisset & miles clama ret· Iacobe apostole dei quẽ herodes hierosolimis gladio occidit adiuua me & libera me a spiculato ris gladio· Ter ictuꝫ immensũ nudo collo erectis ad celum manibus sustinuit et nil lesus est· Tunc spiculator mucronem fixit in ventrez eius quẽ bea tus iacobus sic bebetauit· ꝙ nec ictum eius sensit Tunc comes iussit eum in castro suo recludi· Cui beatum iacobũ inuocanti mane apostol? stans ap paruit dicens· Ecce assum quẽ inuocasti· Tunc im pleta est domus tanta suauitate odoris· vt omnes illi qui ibi erant putauerũt se esse in paradiso ꝓpter odorem & lucem que immensa ibi apparuit· Tunc in ipõ fulgore beatus iacobus eduxit eum coram omnibus manu tenens· & ꝓduxit eum vsqꝫ ad ex tremã portam castri custodib? quasi excecatis· & aptis ianuis piter vsqꝫ ad vnuꝫ miliariũ extra mu ros prexerunt· Tunc miles amore apostoli accẽs? prexit in galiciam ad visitandũ corpus apostoli·

·XLI· De vindicta celesti in nõ ob seruantes festum sancti iacobi·

Hec sunt miracla que olim beati iacobi fe sta non colentibus vltõne diuina opante euenerunt. Inter hispanos apud tudelio num die festo sancti iacobi· triticuꝫ rusticus tota die in area excussit· qui aduespascente die balneuꝫ quod iuxta idẽ castrũ miro ope a saraceno ãtiquo factũ est intrauit· Cunqꝫ in eo sederet· statim pel lis dorsi eius ab humeris vsqꝫ ad crura balnei pie tibus adhesit· cũctisqꝫ videntib? ob trãsgressionẽ tanti festi spiritum exalauit· Inter vascones apud albinetum· sancti iacobi diem plebs colere renuẽs tota die opabat· sed diuina vltione totũ castrum eius nocte sequenti cõsumptũ est igne nec fuit q̃ sciret ex qua pte ꝓgrederet ignis sed e celo dicit hueniss· In epatu bisumptiẽ bernard? ꝺ maiora eac die sancti iacobi tritici manipulos cum harzo

tota die vicinis otradicētib? duxit·& ad vespam eo sic opante tēpestuos? ignis ac valid? e celo veniens karzū manipulos & boues in cinerē redegit sed et mulieres quedā que cū illo erāt ab alijs supuenientibus m fonte pximo deportate sunt vt igs calorem euaderent·& vix euaserūt·Item harduī? eiusdem ville miles eodem die plaustrū suū cū manipulis tritici tota die duxit·sed vltō diuma boū oculos excecauit·Inter gothos puincia mōtis pessulani iussu cuiusdam militis mircorziensis rustica quedam apud villā sancti damiani die sancti iacobi panem subcinericiū fecit & coxit·quo allato ad mensam atqz cōfracto·corā cunctis discūbentib? sanguimolent? apparuit·Et dum magis frangerē magis ac magis sanguimē reiecit·A domīo factuz est istud rē·Hec de libello calixti pape dicta suffi ciant· XLII· Actor De fundatione cenobij boneuallis & eius abbate iohanne·

Helmandus·

RAlixtus iste ordinem cisterciēsem primus im territorio viennēsi plantauit im monasterio boneuallis·cuius cenobij primus abbas fuit iohannes lugdunēs·postea pōtifex valentinus·cuius dignitatis future pſagiū fuit letissimum pulcerrima quedaz visio quam idē iohānes ante uersionem suam vidit hoc modo· Gaufridus sup apocalipsim· Cum prima nostri ordinis cistercienſ iacerentē fundamēta·erat in ecclesia lugdunensi quidam clericus honest? & honorabilis iohannes·qui rumore celebri nostri ordinis cōpūctus tacitus secum pposuit in nostro se collegio sociandū·Qō pposito post paucos dies subeunte alia cogitatōne mutauit·& p quadā recōpensatōne talis ppositi pegrinatōz sancti iacobi aggressus est·Qua deuote cōpleta rediens a domesticis gratulabunde susceptus est·& fatigatus ex itinere in cubiculū se recepit·Quiescentiqz mox affuit in visu deus noster hiesus xp̄s cū duobus apostol' beatis petro & iacobo·Quorū petrus in manu libzū tenebat·Quem pcepit domin? apiri·erat aūt scriptus aureis literis otinens nomia predestinatorum·Iussus ergo apostolus cepit legere·& cū ibi legeret nomen iohannis illius·Tolle ait dominus tolle·dele eum dele·quia meum se futurū pmisbat & resilijt a pmisso·Accedens aūt pius beat? iacobus & obsecrās dicebat·Domine·meus est pegrinus·ne deleas obsecro nomen eius·cui dominus·Meus inquit non pegrinus sed ciuis esse obuerat Nonne maius est ciuem esse meum qp̄ tuū pegrinū Apostolus aūt iacobus pstens in supplicatione· Ne deleas inquit domine pissime ne deleas eū obsecro·Ego tibi p eo fideiubeo faciet qō ppositū erat Et dominus ad eum·quādo faciet·Apostol? aūt Infra·xv·dies·Excitatus ad hec verba iohānes solo prosterniē·& fideiussori suo cum vberzima lacrimarum effusione gratias egit dicens·Faciā pfus apostole sancte faciam qō tam misericordiē p me pollicitus es·Non multo post fletū magnū iteruz obdormiuit·Iterūqz domin? cum duob? apostol' pdictis affuit·iussitqz iterum libzū apiri·ī quo audiuit idem iohannes beatū petrū legentē·murenulas aureas faciemus tibi vmiculatas argēto·Mox iohannes surgens & pfixum diem pueniēs adimpleuit votum·Hic fuit primus abbas cenobij boneuallis·& post ecclesie valentini antistes·cuius vita & moz multis mert is & miraculis claruit· plane merito israelitis mperatē qp̄ im egiptū corde redierint·quādo iste iohānes qui a cisterciō corde resiliebat·iussus est deleri de libzo vite· Simul qz ostorandū nobis quanta deuotōne sanctorum nobis implorāda sint suffragia qui tam amicabiliē spondent p nobis·& tam efficaciter intercedunt

XLIII· Qualiter northbertus pmonstratensis factus est archiep̄s· Cronograph?·

QAlixto papa defuncto successit lambertus qui & honorius ostiensis episcopus ad quem pficiscēs pater northbertus & ab eo honorifice suscept? & que flagitabat digne osecutus·pthenopolis se futurum ep̄m diuinitus agnouit·& rediens cum in die' pasche apud herbipolim in populi frequētia missam celebraret·ceca mulier ip̄o post sumpta misteria in oculis eius sufflante visum recepit·Vnde quidam diuites cōpuncti·se & sua deo reddiderūt·& ecclesiā ibidē edificantes·diuino cultui p manum p̄dicti patris eam mancipauerūt·Inde p̄monstratū rediēs ī ecclesia beati martini que sita est in suburbio lauduni quēdam de suis dominū videlicet galterū abbatē primum osecrari fecit·cuius industria deo coopante eadem ecclesia tā in tpalibus qp̄ in spūalib? intātū est in breui multiplicata vt famaz bone opinionis & ppagines sancte plantatōnis in exteras ac longinquas iā extenderit regiones·videlicet ī neruiā in flandriā·in angliā·in wasconiam·in gothiam·in hispaniā·in burgundiā· Defuncto aūt pthenopolis ciuitatis archiep̄o·Northbert? eligiē·& regali psequente oniuentia ad p̄fate vrbis puehiē sacerdotium·In p̄monstratēsi aūt ecclesia successorē sibi hugonem qui ab imijtō pauptatis sue soci? fuerat ordinari fecit abbatem·Deniqz northbert? archiep̄s vir potens in ope et sermone multorū monasteriorū fundator et sancte religionis eximi? p pagator·Innocentij pape catholici equissimu? fautor·petri vero scismatici iustissim? execrator·cum impatore limbero ab expeditōne italica regressus in ciuitatem suā.non multo post infirmitate corripitur·et in ea p spaciū·viij mensiū laborans ep̄atu sapienter ac fideliter āministrato p annos·viij·astātibus fratrib? data benedictōne morie·Cum aūt de sepultura inter clericos maiozis ecclesie et fratres sancte marie contentō fieret· res ad impatorem delata est·et ex eius p̄cepto in ecclesia sancte marie cū filijs ac fratribus quos in xp̄o genuerat et xp̄o educauerat sepultus est cuius extitit ī xp̄o dormitō·viij·idus iulij· ·XLIIII· De miraculosa victoria xp̄ianorū ex saracenis·

DReterea anno domini·M·c·xxiiij·Baldui nus rex hierosolimorū a saracenis p̄uentus capiē·Qua de re mente excedentes vndiquersum euocati ad·lx·M·oglomeranē vt xp̄ianos a finibus suis exterminent et apud ascalō impedimenta sua omendant·Xp̄iani vero in arto positi nichil spei nisi deum habentes·exemplo niniuitarū vtriqz sexui ieiuniū indicunt·pueris etiā lactentibus infantib?·vniuerso quoqz pecori pabula negātur·Dies pugne indicit·Procedūt xp̄iani cum militibus et peditibus vix ad triamilia estimati·principes gradiunē in frōte·s·patriarcha p vexillo ferens crucem xp̄i·Abbas olim cluniacenſ pontius pferens lanceam trāsfixam in latere xp̄i· Episcopus bethleemites ferens in pixide lac beate marie virginis·Saraceni vero qnaqzuersuz effusi ex omni latere in orbem circūcingunt· christianos nequis possit euadere·Duz ita in pmptu haberēt

xp̃iani vid̃ent do auſpice ſibi ſplendorẽ ſciſſo aere ſup paganos ſubito cecidiſſe·ſz ñ ꝓſperũ ſed ſatis nociuũ·q̃uis hunc ipſi ſaraceni non viderit·Ilico em̃ omniũ viriũ roboze eneruati·paſſim fugientes cedunt̃ non ſolum a viris ſed etiam a pueris & feminis·Perierũt in bello ſeptẽmilia·ſubmerſi ſunt in aquis quĩqzmilia·Omnes vero xp̃iani icolumes reuerſi·ſummũ & dulce epinichion reboãt deo in excelſis. ·XLV· De ceteris miraculis illius tempozis·

ANno dommi M·c·xxv·hiems ſolito acerbioz & aggeſtu niuis ſepius decidẽtis nimis horrida & impozruna fuit·Multi em̃ pauꝑes infantes & mulieres nimietate frigoziſ defecerunt·In miltis viuarijs piſces abſozpti ſũ glacie pierunt·Glacies em̃ adeo ſpiſſa erat & valida· vt vehicula onuſta ſup eum ducerent̃ & quaſi ſuper ſolum equitaret̃·In brachbãto anguille innumerabiles ꝓpter glaciẽ a paludibus exeũtes quod dictu mirum eſt m fenilib? fugientes latuerũt·Qz ibi etiã p̃ nimietate frigoris deficiẽtes putruerũt· Mortalitaſ quoqz animaliũ maxima fuit·hiemi ſucceſſit intempies aeriſ·nunc niue·nunc pluuia·nũc gelu alternati ſatis noxia vſqz ĩ medio marcõ·Poſtea diutĩo frigore & pluuia aeriſqz icõſtãtia·vix tãdem arbores flozuerunt·Maio menſe vix tãdem gratia herbarũ & graminũ reuiguit viroze·Imbẽ vero ſingulis menſibus aſſidue decidu? ſata agrorum pene abſozpſit.Nam ſiligo & auene ꝓuentũ ſuũ ſatis ſunt ementite·multi quoqz ſacro igne aduruntr̃ Tirus hebrea lingua ſoz dicta vrbs fenicis maxima & antiqua in cozde maris ſita·ſidoniozuz colonia negociatõ maris emptozium totius orbis vaticinio ꝓphetarũ celebzata·& carmĩbus poetarum inclita·olim quidẽ inſula·ſed a nabuchodonoſoz vel ab alexandzo ꝓpter expugnatõem multis in breui freto aggerib? ꝑpoztatis terze otinens facta·pridẽ a nabuchodonoſoz expugnata & ptim captiuata·& poſtea ab alexãdzo penit? ðſtructa vſqz ad ſolum & dirupta Sed iuxta ꝓphetas p?. lxx·annoſ recdificata & in antiquũ ſtatũ reſtituta noſtris modo tpibus in fine mundi a xp̃ianis tẽra mariqz obſeſſa capitur·& chriſti imperio ſubiugatur· ·XLVI· Adhuc de eodẽ & de mozte henrici impatozis·

ANno ſequenti hiems fuit aſpima·vj·hebdomadis otinua & valde noxia· fames valida·vbiqz magna vtriuſqz ſexus multitudine peunte· In albania ignobilis muliercula monſtz bis gemini cozpozis eſt enixa auerſis vultibus & cozpozib? ſibi coherens·ante quidẽ effigies homimis integro cozpiſqz mẽbrozz homine diſtincta·retro vero facies canis ſimiliter cozpis & mẽbrozum ꝓprietate integra·In brachbanto villa veriſca alia mulier enixa eſt·iiij·maſculos vno ptu· In geblacenſi prochia dum paterfamilias domica die mixturam ſegetũ p̃ penuria famis molerz ĩ vſ? familie·ſubito iuſta dei indignatõne arſit farĩa cũ putozis nigredine ad exemplũ poſteris ne quis p̃ſumat ſimile·Henricus impator matildẽ hẽrici regis anglozũ filiam accepit vxozem quã tamẽ poſt ea dimiſit·Ipe aũt (vt ferẽ)a quibuſdã nuſqz apparuit·Poſt hoc ipa matildis gaufrido comiti andegauenſi nupſit·Ex qua henricũ primo ducẽ nozthmannie poſt regem anglie ꝓcreauit·Alibi vero legiẽ qz hic henricus leodij paſcha domĩ celebrauit· Inde aquis ꝓtendens morbo dzacũculi q̃ ſibi erat natiuus moleſtari cepit·ꝓpter quod & ibi aliquot dies remozatus eſt·Demoe quaſi pentbecoſtẽ celebraturus vltraiectũ venit·Et tandem feria·v· in pentbecoſte vitam cũ regno amiſit·Cozpus ei? eiectis inteſtinis ſale reſpſum ſpire relatũ eſt. De hoc autem impatoze quedã dicunt̃ que fabuloſa eſſe didicimus·Fertur nãqz qz ſe quaſi mozruũ finxerit & occulte ſuozum p̃ſentiam fugiẽs pegrinatõez aggreſſus fuerit·& ad vltimum monach? cluniaci factus fuerit·Reuera autem vt dicit̃ quidã erat valde ſimilis eidem impatozi & viribus cozpozis plurimum valens·qui monachatũ cluniaci ſuſcipiens·henricũ impatozẽ ſe eſſe firmiſſime aſſerebat Rex hieruſalẽ balduin? data redemptõne a ſaracenis dimittit̃· XLVII· De magiſtro hugone pariſienſi & ſcriptis ei?· Ex cronicis·

ELore bat tunc tempis venerabilis hugo pariſienſis ſancti victozis canonicus religione & ſcientia literarũ clarus· & in vij liberalium artium ꝓtia nulli ſui tpe ſecundus qui inter multa que vtiliter ſcripſit etiã librum d̃ ſacramentis valde neceſſariũ duob? voluminibus ꝓhenſum edidit·In cuius libzi volumine ſecundo quidã mirabile intexuit de quodam pegrino ·de quo·ſ·ſupius dictũ eſt·quẽ dyabolus in ſpecie ſancti iacobi apparens ad hoc ſe duxit·vt ꝓpria manu ſe interficeret·Cunqz eum dyabolus ſecũ traherz ſanctus iacobus ſupueniẽs eripuit eum de manu illius & multa ei oſtendens ante iudiciũ dei ſtatuit·atqz vt denuo vite redderet̃ obtinuit·Petente autem rege ludowico explanauit· gerarchiã ſãcti dioniſij martiris multis obſcuritatib? plenam.

Actor· Scripſit etiam & idem hugo & alia plurima opuſcla·ſ·dyaſcolõ libros·v·Sup eccleſiaſtẽ omelias·xv·Sup lamentatõnes hieremie libz vnũ·Sup gerarchiã dioniſij ãgelicã·li·j· De arca anime·li·j·De virtute ozandi·li·j·De mſtitutõne nouitiozum·li·j·De arca noe li·v·De anima xp̃i· li·j·De ꝓpetua virginitate beate marie·li·j· Expoſitõz ſup magnificat·li·j·Sup tota pulcra es·l'·j·De ſacramentis·li·duos·Itẽ notulas ſup quoſdam verſus pſalmozũ & alia plura opuſcula de q̃bus hec pauca que ſecunt̃ excerpſi in hũc modum

XLVIII Documentũ ei? de ozatõne·

Hugo in libzo de virtute ozandi·

QVo ſtudio & quo effectu a nobis ozandus ſit deus ex noſtra miſeria ſim'et ei? miſericoidia conſiderare poſſum?. In cõſideratõe miſericordie noſtre diſcam? quid nobis neceſſe ſit petere mcõſideratõne miſericordie dei noſtri quo deſiderio debeam? poſtulare· Cogitem? q̃ ſit brevis vita noſtra·q̃ via lubzica·q̃ mors incerta·Cogitemus qz lugentes in hanc vitam ĩtranimus cum dolore ptranſim?·Cum luctu exituri ſumus· Vt aut̃ ptermittamus mala ea que oĩs omniter homĩes oppzimũt·qualia eſtimamus eſſe ſecreta picula ſingulozũ·quoz ſibi quiqz oſcij ſũt ſi cogitare quiſqz voluerit·que ab meũre etate mala fecerit que ſuſtinuerit·Quotiens ꝓ amore vite eius fruſtra deſudauerit·quotiens m laboziosis conatibus fallaces exitus inuenerit·& poſt lõgoſ diſcurſus requiem necdum vllaz adept? ſit·Cognoſcet quid de hac vita iudicare poſſit· Cum autez vite huius erumnã cõſideret etiam que ſit patrie celeſtis ſuauitas atqz dulcedo attẽdat & ꝓpẽdat quid ĩuenerit·qd poiderit·vt exutroqz intelligat quantum ſibi in hac exilio lugendũ ſit·Hinc enim

salomon dicit. Qui addit scientiam addit & dolorem .quia quanto magis homo mala sua intelligit tanto amplius suspirat et gemit Postremo super est vt in memoria malorũ nostrorꝝ etiam misericordie dei recordemur quia fiduciali? de futuro eius miserationes requiram? sed quẽadmodũ in ꝑterito nostri misertus sit cogitemus.reuocem? ad memoriam bona que tribuit.& qꝝ in piculis sepe cõstitutos clementer eripuit.nec vnq̃ peccatis nostris quominus misereret vinci potuit.Oblitos sui de se admonuit.auersos ad se reuocauit.venientes ad se benigne suscepit.penitentib? indulsit.pseuerãtes custodiuit.Meditatõ nãqꝝ assidua sciẽtiã.sciẽtia opunctõem.opunctõ autẽ deuotõnem parit.deuotõ vero oratõez ꝓficit.Sciẽtia est quando homo ad cognitõem sui illumĩatẽ.Cõpunctõ est qñ ex cõsideratõne malorũ suorum cor interno dolore tangit.Deuotõ est pius & humilis effectus in deum qui ex opunctõne generat.Tritus em̃ magnitudine malorũ suorum animꝰ & diffidẽs de ꝓpriis viribus ad deum se conuertit.& tanto ardentiꝰ patrociniũ illius expetit.quanto sibi nichil extra deum relictũ esse videt in quo cõfidere possit.Deuotõ igitur est conuersio in deuꝫ pio & humili affectu Humilis em̃ est ex scientia infirmitatis sue. pius ex cõsideratõe diuine clementie.Hec ĩ se tres pr̃cipales virtutes habet.fidem.spem.caritatẽ.Neqꝝ em̃ homo ꝑ deuotõnem se ad deũ conerteret.nisi & crederet se ab eo saluari posse & sperat eum misereri velle.Postremo nisi eum plusq̃ mala sua diligeret.nequaq̃ illa fugiens refugiũ sibi in ipo eligeret.Nichil ergo aliud est oratõ qꝝ mentis deuotõ.i.conuersio in deum ꝑ pium & humilẽ effectũ.fide spe & caritate subnixa. .XLIX.

De specieb? oratõnis.

Tres sunt species oratõnis.supplicatõ postulatõ.insinuatõ.Supplicatõ est sine determinatõne petitõnis humilis & deuota precatõ.Postulatõ est determinate petitõnis certa narratõ.Insinuatõ est sine petitõne ꝑ solam narratõem voluntatis facta signatõ.Tria sunt genera supplicatõnum.captatõ.exactio.pura oratõ.Captatõ est quod fit ante postulatõem ad ꝑpandum & inclinandũ animũ auditoris.Quod trib? modis facimus.Primo cũ aliquid dicim? qõ ꝑsonam vel causam nostrã commendet siue meritũ nostrꝝ siue infirmitatẽ.siue aliud.Secũdus mod? est cũ aliquid in laudem ei? ꝓferim? quẽ oramus.ꝑ qõ apud animũ nostrũ eum carũ & acceptabilẽ esse significamus.vt nostra caritate vicissim ei? dilectõnem mereamur.Tercius est cũ aliquid dicimus ꝑ quod apud animũ auditoris causa aduersarij nostri siue ꝑsona deprimit̃.vt odio potius qꝝ amore digna videat̃.Exactõ est post factã postulatõem quando auditorem ne petitõ nostra apud eum in obliuionẽ veniat.quadã instantia memorẽ facim? hoc genus qꝝ apud homines ĩportunũ videtur.tã apud deum gratũ atqꝫ laudabile est. Pura oratio est quando ex abundãtia deuotõnis mens ita accenditur.vt cum se ad deum postulatura conertit.p amoris eius magnitudine etiã petitõnis sue obliuiscat̃.Inter hec tria supplicatõnum genera infimuꝫ locũ captatõ.medium exactõ.supremũ & excellẽtissimũ pura oratõ obtinet.quia captatõ timorem exactõ fiduciã.pura oratõ ꝑfectũ amorẽ habꝫ.ita vt pura oratõ magis in iubilum conertat̃ & appropinquet deo.proueniat citius & efficaciꝰ obtineat. Postulatõ est determinate petitõnis incerta narratio.Hec tribus modis fit.obsecrãdo rogando.simpliciter postulando.Obsecratio est quãdo vehementior necessitas deuotius ꝑcibus insistere cogit.In mediocrib? causis rogamus.in minimis simplicitẽ postulamus.Excellentissimũ est obsecrare.mediũ rogare.minimũ simpliciter postulare.Insinuatio ẽ etiã sine petitõne ꝑ solam narratõem voluntatis facta signatõ.Hec quoqꝫ trib? modis fit.timore fiducia & ꝓemptu.Timore fit quãdo magna ẽ causa quã agimus vel ꝑsona quã rogamus.sicut istud Domine si fuisses hic frater meus nõ fuisset mortuus.Rogare em̃ voluit vt dominus fratrẽ suum mortuũ suscitarꝫ.sed quia ꝑ magnitudine cause & ꝑ reuerẽtia ꝑsone extimuit.insinuare potiꝰ qꝝ postulare elegit.Dixit vnde voluntas intelligeretur & temeritas nõ reprehenderet̃.Fiducia fit quando vel de facilitate cause vel de benigna olẽtia ꝑsone cõfidimus.Et ideo patẽter desideriũ nostrũ exprimere negligimus .quia nos obtinere posse sola insinuatione spamus.sicut est illud.Vinum nõ habẽt Contẽptu.quãdo causa vilis est.vl̃ ꝑsona que rogatur humilis.que omnino ab oratõne diuina excludit̃.apud homĩes aũt maxime superbos & potẽtes maximo studio exercet̃.Insinuatõ ex fiducia ꝑfectis conuenit.ex timore ĩcipientib? ex ꝓemptu malis

.L. De quibusdaꝫ psalmis qui non videnẽ ad oratõnem ptinere.

Quosdam mouere solet qꝝ in oratõnibus nostris illos etiam nõnunq̃ psalmos qui vel petitõnis verba non habẽt.vl̃ ad nostram petitõem non ptinẽt decantare solem?.Ecce em̃ inquiũt deũ ꝑ indulgẽtia peccatorꝝ nostrorum deprecari volumus.quid nobis ad hoc ꝓdest.Si vel.quare fremuerũt gentes.vel Attẽdite populeus.vel aliũ huiuscemõi decantam?.Qꝫ qs quis supdictas oratõis species diligent̃ prospexerit qualiter etiam ista in oratõib? dicta valeãt facile discernit. Dicamus igit̃ omnes illas scripturas idcirco vtiliter debere & conenienter posse inter vota ꝓcum nostrarꝝ ab oratibus recitari.vt in nobis affectum pie deuotõnis excitãt.& cor nostrum vel narrãdo laudem dei ad eius amorem ꝓuocant.vl̃ nostrã commemorando miseriã ante aspectũ ei? nos humiliãt.vel maliciã aduersariorꝝ nr̃orꝝ exaggerãdo & vtilez nobis solicitudinẽ & fiduciã corã ipo ampliorẽ ꝓstant.Siue igit̃ laudem dei in bonitate & potentia.siue miseriã nostram in infirmitate & culpa nostra.siue maliciã aduersariorꝝ nostrorum in tirãnide eorꝝ et astutia ad exercitatõem mentis et augumentũ bone deuotõnis orantes commemoremus nichil ineptum facimus.sed ꝑ pium effectum quẽ ipa in nobis verba excitant vbiqꝫ orantes sumus. Vnusquisqꝫ ergo cum in oratõe vl̃ psalmos vel alias quascunqꝫ scripturas decantat diligenter cõsideret cui affectui deseruiant.& ad illum affectum toto nisu cor sunm excitet.ad quez id quod loquit̃ magis ptinere videt.sicqꝫ ꝑ intelligentiam verborꝝ in maiorẽ deuotõem affectũ accendꝫ. Certe videmus adulatores qualiter se erga illos a quibus aliquid expetũt deuotos simulant.et nos ꝓcibus nostris ꝓuentamus faciez dommi.et vt mereamur obtinere qõ petimus.non simulatam deuotõnem.sed veram caritatẽ offeramus.Beatificemus amicos domini nostri.indignemur inimicis eius. Laudem? in eo potẽtiã pietatem.sapientiã eqtatẽ Item narremus ei miseriam nostram.confiteamur

ei culpam nostrā·efferamus ei obedientiā nostrā Dicamus & credam? aliū non esse p quē possim? eripi·p quem spem? liberari·Item ostēdam? ei ad uersariorū nostrorū demonū & puersorū hominū maliciam·crudelitatē·iniquitatē tirānidē·q ei ad uersanē qui nos psecunē·q nobis hostes sunt qui ei otradicunt·q odimus que odit q diligim? que diligit·malle nos ꝓpter eum odia inimicorum ei? ppeti q̄ contra eum habere pacem eorū. LI.

De scientia recte viuendi item in libro de instituōne nouiciorum·

SCientiā recte viuendi & honeste·ꝓpare sibi oportet hōꝝ ptī ratōe·ptī doctrina ptim exemplo·ptim meditatōne sacrarū scripturaꝝ·ptim assidua inspectōne opum ac morum suorū·Ratōne quidē hoc modo·Debet siquidem homo diligenter cōsiderare quid liceat & q̄d non·q̄d deceat & quid non·in omni actu & ī omni loco & ī oīni tpe erga omnē psonam·In omni actu·hoc est qualiter sacra & diuina misteria impleri oporteat·qualitē humana officia que ad vsū ptinent corpis exercere ꝓueniāt·vt semp sibi sit pcus & ꝓximo ꝓmptus & deo deuot?·Non soluꝫ autem quid agat·sed etiam in quo loco quid agere debeat ꝓsideret necesse est·Alius est modus se habendi in eo loco vbi de? adorat·alius in eo vbi corpus reficit·alius in eo qui locutōni deputat? est·alius in eo vbi silentiū custodit·alius deniq; ī secreto·alius in publico·Et q̄uis in nullo loco homo disciplinā deserere debeat·Diligenti? tamē & magis solicite ibi ꝓseruanda est·vbi vel neglecta pluribus generat scandalū·vl' custodita bone imitatōnis exemplū·In nocte secum debent esse homines·& aut fessa mēbra somno reficere·aut oratōnibus vel meditatōib? sanctis in silentō animū exercere·In die vero de secreto suo in vnū coeūt·& ad rursum videndos se & imitādos ostendunt Ante cibū sumptū magis hilares nos esse ꝓuenit ne ipa nostra abstinentia grauis & molesta vīdatur·Post vero magis modestos & tacitos·ne pergule vicium crapula nos inflamasse puteī·Quantum vero decoris addit dieb? festis quies vacationis tantum ornamenti ꝓfert diebus ceteris studiū boni opis·Itaq; carnales quidez mentes ne vel in istis in bono ope se exerceant pigricia ligat·

LII. Qualiter homo se habere debeat ad ꝓximos·

DIscretō psonarū quantū quidē ptinz ad dilectōem scōm meritū·quantū vero ad veneratōem secundū etatem & officium habenda est meliores diligere·supiores honorare debemus·quia par est superbia siue in eo qui ꝓpē inferiorē gradum in homine virtutē despicit·siue in eo qui ꝓpter inferiorē vitā gradum supiorē contemnit·Istis ergo honor·illis amor impendat sic tamen vt honor istorū sit voluntari? · & illorum amor veneran?·reuerentia eī sine amore magis seruilis est·& amor sine reuerētia puerilis iudicari debet·Sex deniq; modis discretōem psonarum habendam ex his colligimus·tribus scōm dignitatem·& tribus scōm quersatōez·Secundū dignitatem supiorib⁹ obedientiā timorem obsequiū & veneratōem debemus exhibere·cum equalib? pacem·& concordiā custodire·inuicem obsequio beneficio & honore ꝓuenire·In omni actōne & verbo supiorem locum eis tribuere·& siquādo fortassis in aliquo negocio cos pīre cogamur·cū omni humilitate & reuerētia que facienda sunt non pcipere sed demonstrare·Et si eos pcedere cōtigerit·cum alacritate & deuotōe quasi ex necessitate subiecti obedire·Inferiorib? semp beneficiū & auxiliū impendere·nunq̄ imꝓperare·sine superbia corripe sine supbia gubernare·sine crudelitate castigare·cū pietate fouere·veneratō em ñ exigere·societatē atq; qualitatē amare·maiorib? p timorem subdi·equalibus p caritatem obsequi·minorib⁹ p humilitatem coequari·pcipientib? pati·obedientibus modesti·maledicentib? taciti·laudantib? verecūdi·Item secundū quersatōem supiorib⁹ quidem in omni loco & in omni ope & sermone exhibere studeamus reuerentiā·& quidq̄d egerint aut vbicunq; fuerint virtutis exēplū imitemur quodāmodo taciti·tamē ꝓsortiū coopandi nunq̄ ꝓsumam? expetere·Negligentes vero & maxime eos quoꝝ opa vel studia reꝑhensione digna apparēt tali nos cautela declinare oportet·vt & fugiam? quod faciunt·& tamen non iudicare ꝓsumam? quod sūt Cogitemus in eiusmodi nobis neq; dari exemplū neq; pmitti iudiciu m·quia fortasis hoc ī eis ignorantia siue infirmitas excusat·quod si a nobis fierz excusatōem non haberet·Cū mediis & equalib? tanta nobis pacis & concordie seruande diligētia sit·vt in nullo vnq̄ negocio quantū in nobis ē fraterna dilectō pturbet·Studeam? iuriā eis nunq̄ aut molestiam inferre·Illatā vero ꝓpter amorē fraterne caritatis equo animo sustinere·nichil contētiose aut arroganter contra eos agere·sz pati semper in omni ope et ptinaciter insistentib? cedere·et laborātibus libenter subuenire·Et quia inē pares nōnunq̄ puersa quedā virtutis emulatio esse solet opam nostraz neq; ingeram? nolentib?·neq; petētibus subtrabam?·quia in vtroq; liuoris suspicō esse potest·Siquādo autē in aliquo forte negocō laborantib? opem ferre cupimus·tanta hoc humilitate et mansuetudīe faciendū est vt hisdem ipis manifestum sit q̄ non excellentiā opis sz ꝓsortium queramus laboris· LIII Qualiter habere se debeat in seipo·

QEterum quātum ptinz ad nos sūmopere nitendum est·nequādo vel in labore mi? patientes·vel in obediētia pceptorū minus alacres·vel in caritatis operib? exequēdis minus inueniamur feruentes·Spūalis doctrīe studium non litigantes sed auscultātes requirit sicut p moysen dicitur·Audi israhel et tace·Et sicut iacobus admonet dicens·Sit omnis homo velox ad audiendum·tardus aūt ad loquendū ⁊c·quia qui linguam suā a multiloquio ꝓescere non vult·non poterit animū suum diu a furore iracundie custodire·Sed dum p̄ aliis supbe sapiētes videri volumus·erubescim? vel nostrā ignorantiā ab aliis arguī·vel aliorum sapiētiam quasi ad nostrā depssionem apꝑbari·sic nōnunq̄ contra nostrā ꝓscientiaz vel nostrū errorē impudenter defendim?·vl' alterius veritatem maliciose impugnam?·Hec est sapientia huius mundi quā idem apostol? carnalez vocat et diabolicam·que versuta est et maligna·illas solummō astucie vias exquirēs quib? possit suum errorem tegere·et alienam veritatem q̄uis manifestam in opinione stultorū et insipientiū hominum depꝛauare·Sed non talis sapiētia que desursum venit que nescit etiam semetipsam contra veritatem diligere·semp para vel bonū q̄d habet non habentibus humiliter impendere·vel bonuz

al habere tit? libenter petere · vel malū qȝ ſuā cum alijs & coram alijs veraciter accuſare · & ipſa doctrina veritatis tales auditores amat nec erubescunt magiſtros habere omnes a quib? diſcere poſſint quod ignorant · qui bene dicta omniū libēter appbant · errores vero alienos irrumpe ſtudēt vel modeſte corripe vel prudēter diſſimlare · Qui deniqȝ ſtudium ſcientie morum diſciplina exornat ſicut cera niſi prius emollita fuerit · formā non recipit · ſic & homo quidem p manum actōnis alienē ad formam virtutis non flectit̄ · niſi prius p humilitatem ab omni elatōnis & pradictōnis rigore molliat̄ · Neqȝ em̄ p exemplū alterius aliquādo in melius reformari poterit · q ui adhuc p elatōnis vicium & bona aliena oppugnat & ſua mala defēdit · In lectōe diuina prius debetis querere quod mores veſtros ad virtutem inſtruat · q̄ qȝ ſenſum acuat ad ſubtilitatē · magiſqȝ velle infōrmari p̄ceptis ſcripturarū q̄ queſtionib? impediri · Cū igit̄ diuinas ſcripturas legitis · ſolerter ppendite quid ibi dictum ſit ad excitandū in vobis amorē dei · qȝ ad ptemptū ſeculi · quid ad cauēdas inſidias inimici · quid diſciplinā in ope · quid humilitatē i cognitōne · quid obedientiā in p̄ceptis · quid patientiaȝ habere in aduerſis doceat · Et hanc p̄am ſapientiaȝ quā p virtute libenter deſpicitis · melius poſtmodum p virtutem inuenitis · Sepe opus qȝ bona intentōne inchoari credit̄ · tanto citius homim̄ i deceptōnis laqueum p̄cipitat quanto de intentōnis ſue principio ſecurus finem actōnis nō obſeruat & imprudens quaſi via plana ad foueā curſit · q̄a videt quid faciat · ſed quid factum ſuū ſequi ōbeat non attēdit · Propter quod circūſpectō hominī vbiqȝ neceſſaria eſt · qua ſolicite attēdat quid agat quid agere debeat · ſi id qȝ faciendum eſt faciat · ſi quantū & qualiter faciendū eſt faciat · ſi bono opi malum aliqȝ non admiſceat · ſi alterius bonum vt ſuum diligat · ſi ſuum vt alterius malum reph̄endat quantū ad bona agenda ſolito ſit alacrior quantū ad mala vincenda ſolito cōſtantior ſi i aliquo opere ſuo inſidijs inimici ſupplantat? ſit · qualiter demuȝ p iudiciū tranſacte deceptōnis futuram illi? fraudem caueri poſſit. ·LIIII· De diſciplina membrorū in generali.

Diſciplina eſt membrorū omniū motus ordinatus · & diſpoſitō decens in omni habitu & actōne · Diſciplina eſt cōpes cupiditatis · malorū deſideriorū carcer · frenū laſciuie elatōnis iugum · vinculū iracundie · que domat intemperantiā · leuitatem ligat · & omnes inordinatos motus mentis atqȝ illicitos appetitus ſuffocat · ſic em̄ de incōſtantia mentis naſcit̄ inordinata motō corpis · Ita quoqȝ dum corpus p diſciplinā ſtringitur · animus ad ſtantiā ſolidat̄ · & paulatim intrī ſecus mens ad quietem ponit̄ cū p diſcipline cuſtodiam mali motus eius foras fluere non ſinunt̄ Integritas ergo virtutis eſt quando p internam mentis cuſtodiā ordinate regunt̄ membra corpis ſed qui ſtatum mētis p̄dit · foras i incōſtantiā motōnis defluit · Vnde p ſalomonē dicit̄ · Homo apoſtata ꝛc̄ · Liganda ergo ſunt foris p diſciplinā membra corpis · vt intrīſecus ſolidet̄ ſtatus mentis · q̄ tenus dum vndiqȝ exterior cuſtodia interiori mobilitati coercende opponit̄ · tandem mens ad pacē ſtabilem in ſemetip̄a colligat̄ · Omniū nāqȝ vitiorū motus diſciplina coercet · & quantum mala deſideria foris coercendo opprimit · tantum p eā bonū ꝺe ſiderium interius qualeſcit · Paulatīqȝ eadē virtutis forma p conſuetudinē menti imprimit̄ · que foris per diſciplinam in habitu corpis cōſeruat̄. LV.

De diſciplina ſeruanda in habitu.

Quattuor ſunt p̄cipue in quib? obſeruāda eſt diſciplina · In habitu in geſtu · in locutōne i menſa · i · in comeſtione · In habitu quinqȝ modis · in genere & q̄litate · in colore & formatōne & coaptatōe veſtimentorū · In genere · ſ · ne ſint nimis p̄ciosa · In qualitate ne nimis ſint ſubtilia vl' mollia · In colore ne nimis nitida · ſiue quolibet alio modo ſupraq̄ diſciplina & propoſitum religioſe conuerſatōnis expetit fucata · In formatōe vt ſint · decēter & religioſe opoſita · i · ne nimis magna aut dependentia aut fluxa · ne nimis ſtricta ſiue quolibet alio modo ſcōm ſeculi vanitatēȝ decorata · Coaptatō ad modum portandi ptinet · Nam ſunt quidaȝ ſtulti qui ſtultis placere cupiētes quodam artificio veſtimenta ſua circa collum ponūt · Alij vero maiori ſcurrilitate ridiculoſe trāſuertūt Alij autem vt pompā de ſe faciant explicāt ea · & quautū poſſunt latius diſtendūt · Alij tenere corrugata in vnum colligunt · alij torqūtes & cōplectentes inuoluūt · alij toto conamīe ſtringētes & findentes ea omnia corpis ſui liniamenta in verecundiſſima quadā turpitudīe aſpiciētib? numerāda exponunt · Alij iactando & ventilādo pannos ſuos leuitatem mentis ſue ex ip̄a habit?ſ ui mobilitate oſtendunt · Alij mendētes ſinuoſe ſurmate tēram verrunt · & limbis dependētib? ymmo retro ſequentibus caudis in ſimilitudinē vulpiū veſtigia obducūt · qui vt oſtendāt ſe de numero illorū eſſe de quib? dicit pſalmiſta . Non ſic impij nō ſic ꝛc̄ · quocūqȝ prexerint quaſi turbo tempeſtatis pulueren concitant · & ip̄i filij tenebrarū illud lumen foris oculis hominū ſubtrabūt quod intus cecata mente p̄diderunt · Tedet me omnia vanitatis cōcilia numerare · in quib? ſtulti & vecordes mulieribus ymmo meretricib? ſtudia ſua auferūt · & tanto dedecore · quanta ſuperſtitione cum habitu pene ſexum mutauerūt · ſed gratia dei omnes qui modo in religione conſtituti talibus ſtudent & per hoc hominibus placere cupiunt · omnibus hominib? magis viles et cōtemptibiles fiunt · et ecōuerſo q̄ hec p̄ter deum deſpiciūt · non ſolum corā deo ſȝ etiā corā hominib? honorabiliores et cariores exiſtūt

LVI Inuectio contra illos qui de ueſte gloriantur

Eant ergo nunc miſeri et ſtulti honeſtatiſ ignari · eant et comant pannos ſuos qui non intelligūt q̄ iuſte in viris religioſaȝ vitam p̄feſſis · cultus p̄ciosarū veſtium reph̄endit̄ qui p apoſtolum petrū in feminis p̄hibet̄ · Non inquit in ueſte p̄ciosa · videant quia ille diues qui in euangelio purpura et biſſo induit̄ · poſtea i tormētis inferni eternaliter cruciādus ſepelit̄ · Quid aūt in purpura niſi color et p̄cium · et quid in biſſo niſi mollities reph̄endit̄ · Cum ego carni ſue et i purpura decorem · et in biſſo molliciem adhibuiſſe dicitur p̄culdubio ſimul ſuperbus et luxurioſus fuiſſe op̄batur · Si igit̄ ille quia p̄prijs abuſus et tantam damnatōem meruit · quid putamus iſti faciūt qui p̄priam non habentes · alienam elemoſinam cultui ſue elatōnis impendere non ptimeſcunt · Ve eis · peccata populi cōmedunt · Ve corone ſuperbie et flori de · Ve quia omnis caro fenum ꝛc̄ · Quid igit̄ ſuperbis puluis et cinis · fumus euaneſcēs et vapor

ad modicum parens·Quid est homo·putredo·et
fili? hoīs vermis·v̇mis ipe & v̇mis hereditas ei?
Cū em̄ morieť hō hereditabit·ſ·b·& v̇·Quantū-
cunq; excolať et ornet·quid est aliud caro q̄ caro
Quid igit̄ ꝓdest in habitu qui sozis ad temp? ad
heret gloziam quezere·et cozruptōnis putredinē
que in nobis est & semp ꝑmanz nō ꝓhiberare· Pro
pterea debent amatozes religionis ope demōstra
re quantū ipi terzena despiciāt·nec carnem q̄ mo-
ritura est cultu supstitōso excolere·sed pompe in-
dumentozū mozum ornamēta anteferze·Vestimē
ta plus vilia q̄ pciosa·plus grossa q̄ subtilia·plus
aspa q̄ mollia·plus fusca q̄ nitida plus neglecte
q̄ accurate cōposita vel apta amare· LVII

¶De disciplina in gestu·

GEstus est modus & figuratō membrozū
corpis ad omnē habendi & agēdi modū
Hic sex modis repbensibilis mueniť scz
si est aut mollis·aut dissolut?·aut tardus·aut ci-
tatus·aut ꝓcax·aut turbid?·Mollis significat lasci
uiam·dissolutus negligentiā·tardus pigriciā·cita
tus incōstantiā·ꝓcax furbiam·turbid? iracundiā
Homo ait apostata ꝛc̄·Et dixit domin?·Pro eo q̄
eleuate sunt filie sion ꝛc̄·Nemo igit̄ deinceps pu-
tet parū delinquere eos qui ꝑa disciplinā ad tur
pes motus & inozdinatas gesticulatōnes membra
sua inflectunt·quia nunq̄ scripťa tā seuere istos
exteriozes motus corpis in nobis repbenderet·ni
si omnis exterioris hominis inhonesta figuratō &
motio·indecens ab interiozi mentis corruptōe ma
naret·Propterea multū ei? disciplina valeret ad
coercendos prauos motus animi·Primū ergo dili
genter obseruandū est·vt singula membra suum te-
neant officium·neq; vsurpent alienū·vt·ſ·id agat
vnūquodq; membrū ad qđ factum est·vt neq; lo
quať manus·neq; os audiat·neq; oculus ligue of
ficium assumat·Sunt em̄ quidam qui nisi patenti
bus buccis auscultare nesciunt·& quasi ꝑ os sen-
sus ad cor influere debeat·palatū ad verbū loquē
tis aperiunt·Alij quodq; adhuc peius est in agen
do vel audiendo quasi canes sitientes linguā ꝓten
dunt·& ad singulas actōnes uelut molā labia tor
quēdo circūducunt·Alij loquētes digitum exten-
dunt·supcilia erigunt·& oculos in orbem rotātes
aut ꝓfunda quadā cōsideratōne defigentes cuius
dam intrinsecus magnificentie conatus ostendūt·
Alij caput iactāt comā excutiūt·vestimenta ada-
ptando cōponunt·& latera cubitando pedesq; ex
tendendo ridiculam satis ostentatōnis formā fin
gunt·Alij quasi ambe aures ad audiendū facte n̄
sint·alterā tantum collo detorto voci venienti op-
ponunt·Alij tipum nescio quem figurātes oculū
inter videndū alium claudūt·aliū apiunt·alij ma
iori ridiculo cū medietate oris loquunť·Sunt pre
terea mille larue·mille subsanationes & corruga
tōes narium·mille valgia & cōtorsiones labiorūz
que pulcritudinē faciei & decorē disciplīe defor
mant·Est em̄ facies speculū discipliē cui tāto ma
ior custodia adhibenda est·quāto minus siquid ī
ea peccatum fuerit celari potest·Tempanda ē igi
tur facies & modificanda ī gestu suo ita vt nec p
terue exaspetur·nec molliter dissoluať·sed semp̄
habeat & rigidā dulcedinē & dulcē rigorem·Alij
nauigant brachijs incedentes & duplici quodam
monstro vno eodēq; tpe pedib? deorsum in terra
ambulāt & lacertis sursum in aere volāt· Quod ē
queso monstrū hoc·qđ simul in se fingit & homīs
incessum'& nauis remigiū & auis volatū· Libet ī
hoc poetice illius subsannatōnis elogiū ꝓclamare
Humano capiti ceruicem pictor equinam·Iunge
re si velit & varias inducere plumas·

LVIII. ¶Adhuc de eodem

IDcirco oportet vt ad hāc pturbatōem
sedandā custodia disciplīe opponať·que
vnūquodq; mēbrū ad suuz officiū restrī
gat·quatenus dum alterū membrū opať·alteq; au
tem omnino quietū maneat·aut si forte ei? opera
illi necessaria esse cognosciť suo motu ad coopādū
illi decenter & ordinate moueať·ita vt nichil ofu
se nichil ꝓposterū in mēbris corpis agať· Est enim
quasi quedam respublica corpus humanū·in quo
singulis mēbris sua officia distributa sunt· Dū er
go vnum mēbrū alterius mēbri officiū inordinate
sibi vendicat·quid aliud q̄ discordiā vniuersitatis
pturbat·Dumq; aliud suo motu alterius motum
impedit·certe illi quā natura moderať dispositōi
cōtradicit·Prima ergo est custodia disciplīe ī ge
stu vt vnūquodq; mēbrum in eo ad qđ creatū est
officio se ꝓtineat·neq; alterius mīsteriū sua admi
xtione cōfundat·Secūda est custodia disciplīne in
gestu·vt vnūquodq; mēbrū id qđ facit eo modo
atq; mensura faciat quo faciendum est·ī·nec plus
nec minus nec aliter q̄ oportet faciat·quaten? in
actu suo sic & dirigať et moueať·vt in nulla vnq̄
ꝑte tpantie limitem aut formā honestatis excedat
hoc est vt in paucis exemplificem?·videre sine ap
tōne dentium·videre sine defixione oculoꝝ·loqui
sine extensione manū & intentatōne·sine ꝓtentōe
labioꝝ·sine extensione & iactatōe capitis·sine ele
uatōne supciliorū·Incedere sine modulatōne gres
suum·sine ventilatōne brachioꝝ·sine gesticulatōe
scapularum·Sedere sine diuaricatōe crurū·sine al
terutrū subiectōne pedum·sine extensione vel agi
tatōne tibiarum·sine alterna accubitatōne laterū·
iacere sine dissectōe mēbroꝝ·Et vt tādem de hac
ꝑte finem loquendi faciam?·gestus homīs ī omni
actu esse debet gratiosus sine mollicie·quiet? sine
dissolutōne·grauis sine tarditate·alacer sine inqe
tudine·maturus sine ꝓteruia & seuerus sine ēbu
lentia·mollem gestum tempat turbid?·& turbi-
dum mollis·dissolutū ꝓcax·ꝓcacem dissolutus·ci
tatus tardum·tardus citatuz·quia inter vicia cō
traria medius limes est virtus· ·LIX

¶De disciplina in sermone·

IN locutōne quinq; res sunt obseruande
hoc est quid dicať·cui·quādo·vbi· quo
modo·Quid vt videlicet·nunq̄ in ſmo
nibus disciplinatis ociosa adhibeanť· Ociosa autē
sunt omnia que sunt aut ī honesta·aut nociua aut
inutilia·Inutilia sunt·que nec loquētib? nec audi
entibus ꝓsunt·In honesta que vel illius qui loqui
tur·vel illius cui loquiť·vel illius de quo loquiť
dignitati non ꝓueniūt·Nociua·que suis suasioni
bus animos auditorū·siue ad errorem siue ad pra
uitatem inducunt·Hec tria duob? discerni possūt
id est·scōm qualitatē rerum de quibus locutō fit
& secundū qualitatem ꝓsonaꝝ ꝑ quas vl ad quas
vel de quibus locutō fit· Qualitas ꝓsonarū quat
tuor modis cōsiderať·scōm etatem· quia aliud cō
uenit locutōnibus iuuenū·aliud senum·Secūduz
scientiam quia aliud locutōib? sapientiuz·aliō sim
plicium·Secūdum officium·quia aliud locutōib?
iporum qui negocia exteriora tractant·aliud eoꝝ
qui secretioris vite quieti & studio cōtemplatōis

imuigilant · Scom ordinē quia aliud ouenit locutō
nibus eor qui sunt ꝑlati · aliud qui sunt subditi ·
Senes loqui debent de discretione bene consulen
di · iuuenes de instantia bñfaciendi · Sapientes de
misterijs scripturarum · simplices de exemplis bo=
norum opum · Hi q̄ exteriora tractant negocia de
solercia acquirendi · Hi qui quietam vitam ducūt
de disciplina viuendi · ꝑlati de puisione subditor
subiecti de obediētia preceptorū · Rursū ō discre=
tiōe loquēdi dictū est · cū viro irreligioso tracta
de sāctitate &c̄ · Sapiētes velle docere superbia ē
et obstinatos corripere insipientia · quia iniurios⁹
est proximo qui meliori non exhibet reuerentiam
& iniurios⁹ sibi qui nō emendat sed ꝓuocat erga
se insipientis vesaniam · Ergo qui cum alio loquit̄
primo consideret vtrum ꝓpter se an propter aliū
loquatur Si propter sui vtilitatem loquit̄ videat
vt ille talis sit de cui⁹ colloquio vtilitas ei proue
nire possit · si ꝓpter illū loquitur caueat ille ne ta=
lis sit ille qui vel sua exhortatōne non indigeat ·
uel ita in malo obstinat⁹ ut exhortatione alteri⁹
corrigi se nō ꝑmittat · Facile ergo cui sit loquēdū
agnoscim⁹ · si id quod dicitur quale sit diligent̄ cō
sideremꝰ · quia id ꝓfecto vnicuiq; magis dici oue
nit · qđ ad illud in quo ipe plus laborat · malum sa=
nandū cōsilio ꝑmodiori occurrit · Verbi gratia · Si
cepimus superbis laudare ostantiam · dū eos ad vir
tutem hortari credim⁹ amplius in suo officō cōfir
mamus · Exhortemur ergo ad ostantiam timidos ·
ad timorem superbos · ad frugalitatem ꝓdigos · ad
liberalitatē auaros · ad humanitatē ꝓcos · ad ꝓcita
tem gulosos · ad cōsilium temerarios · ad feruorez
zeli tepidos · ad silentiū verbosos · ad verbū exhor
tatōnis nimis tacitos · ad alacritatē segnes · ad mā
suetudinē ipatientes · ad iusticiā negligentes · ad i
dulgētiam crudeles · ad verecundiā ꝓcaces · ad ꝙ
tem ꝑcipites · ad prudentiā incautos · ad solicitudi
nem obliuiosos · ad modestiā inuerecūdos · & om=
nino quidquid dicere volumus cui dicendū sit · ex
ipa prius nostri sermonis qualitate colligam⁹ ·

LX ¶ Adhuc de eodem ·

Equit̄ tercia discretō loquendi · vt cum
aliquid dicere volumus · pri⁹ vbi illud di
ci oueniat cōsideremꝰ · Neq; igit̄ in diui=
nis & sacris locis fabulatōnes inducere · neq; in il
lis locis vbi de disciplina est agendū · questiones
aut cōtentiones verborū vētilare · neq; in illis vbi
de intelligentia diuinarū scripturar̄ tractādum ē
exteriora negocia admiscere debem⁹ · nec ea q̄ sūt
pluribus dicenda in occulto edere · nec ea que sūt
paucis reuelanda in manifesto ꝓpalare · Quarta lo
quendi discretō est · quādo quid dicendū sit atten
dere · Tempus est quando nichil dicendū est · quia
tempus tacendi · Et quando aliquid dicendum est
quia tempus loquēdi · Temp⁹ vero quādo omnia
nunc̄ · tempus tacendi Temp⁹ loquēdi debet ꝑce
dere · quia prius p silentiū tpe tacendi discit̄ · quid
postea p verbum tpe loquēdi ꝓferat̄ · Aliquando
tacere debemus ꝓpterea ꝙ alter prior loqui cepit ·
aliquādo ꝓpter multiloquiū vitandū · aliquādo ꝙ
hi qui ꝑsentes habent̄ nequaq̄ tales sunt ad quos
verbum debeam⁹ facere dum vel reuerētia digni=
tatis ꝑsone intendit̄ vl̄ malicia incorrigibilis · atq;
ideo indigna admonitōne existimat̄ · Sapiens aūt
eque cauet · vel ne m eo tpe quando loqui debet p
negligentiam sileat · vel ne in omni tempore qun=
do loqui decet p licentiā ꝓcessam in multiloquium
cadat Qualitas id est · modus loquēdi in trib⁹ cō
stat · Vt loquētis gestus sit modestus & humilis
sonus dimissus & suauis · significatō verax & dul=
cis · Modestiā debet habere gest⁹ loquētis · vt nec
inordinate nec impudice nec turbulente int̄ loquē
dum mēbra moueat · neq; oculor nutib⁹ aut aliq̄
indecenti ofirmatōne sine trāsformatōe vult⁹ pla=
corem sui sermonis imminuat · Sonus dimissus · ne
i strepitu & imoderata clamositate auditores aut
terreat · aut offendat · sed & cum ueritate necesse ē
vt sermo loquētis dulcedinē habeat · quia sepe eti
am veritas auditori amara eff.cit̄ · si aut sine ratōe
aut sine dilectōne contra eum ꝓferat̄ · ·LXI·

De disciplina in cibo ·

In mensa est duplex custodia disciplme ·
in habitu & cibo · Disciplina i habitu tri
b⁹ modis · tacendi · videndi · sese · otinēdi
Taciturnitas inter epulas necessaria est · quoniam
lingua que omni tpe ꝓna ad peccatū labit̄ · picu=
losius cū p crapulam inflamata fuerit · ad loquen=
dum relaxat̄ · Custodia oculorū · quia nō decet ibi
ꝑcipue vt impudēter ea que apud alios agunt̄ cir
cumlustrādo ꝓspiciat · sed vt potius pudice dimis
sis luminibus ea tantū que sibi appōita sunt atten
dat · Custodia quoq; otinendi sese ibi negligēda n̄
est · quatin⁹ videlicz neq; in habitu · neq; in gestu
indecens aliquid aut inhonestū agat̄ · sicut quidā
faciunt · qui cum ad edendū assederint · inquieta q̄
dam agitatōne & ꝑfusione mēbrorꝫ impatiā · ani
mi sui designāt caput excutiūt · brachia erigūt · ma
nus in altum expandunt · & non sine magna turpi
tudine quasi totum epulū sint absorpturi · ingētes
quosdā conatus & gestus indecoros ostendūt · In
vno loco sedentes oculis & manibus que ꝓpe &
que longe omnia circūcurrūt · sil̄ panes ꝑminuunt
vina in calices & pateras effundūt · discos in girū
circūducunt · & velut rex sup obsessam ciuitatem
assultū facturus dubitāt · vbi primū expugnatōez
aggrediant̄ · dum simul in omni pte irruptōem fa
cere cōcupiscunt · His igit̄ tribus modis debet q̄s
q; inter epulas ꝑseruare disciplinā in semetipo · vi
delicet vt & linguam suam a loquacitate restrin=
gat · & oculos suos a circūspectōe cohibeat · & vt
cetera mēbra omnia cum modestia & quiete conti
neat · ·LXII· ¶ Adhuc de eodem ·

Equit̄ etiā triplex obseruātia disciplīe in
cibo · quid · quātum · quomō · Quid sumat
id ē · vt neq; nimis ꝑciosa & delicata ex=
petat · nec nimis rara & insolita req̄rat · nec nimis
accurate & laute ꝑparata ꝓcupiscat · In primo em̄
luxus arguit̄ · in secundo curiositas · in tercō supsti
tio notat̄ · Sunt nāq; quidā quor fauces satis ridi
cula infirmitate egrotant · qui nisi pinguia & deli
cata deglutire nō possunt · sed quādo eis ꝑci ac fru
gales cibi oblati fuerint · statim aut indigestionez
stomachi · aut pectoris siccitatē · aut horripilatōez
capitis · aut siqua sunt talia · aut excusandas excu
satōnes ꝑtendūt · Alij delicias & luxum ciborꝫ ma
gna ostātia aspnant̄ · sed ab eis iterum non minori
aut tolerabiliori petulantia ꝓmuniū ciborum vsus
omnino respuit̄ · Noua quidam & insolita ciborū
genera exquirūt · ita vt sepe ꝓpter vnius ventrem
hominis omnes circū pagos turba famulor discur
rat · & vix tandem vel de ignotis atq; desertis mō
tibus ꝓcul radices euellēdo · vel pauculos ō ymis
gurgitibus ꝓfunda scrutatione pisciculos traben
do · siue intempestiua de arētibus rubetis arbusta

colligendo. vnius appetitus petulantiã cõpescere queat Et michi non satis pandere potest qõ viciũ istos exagitet. nisi forte quia p quãdã animi insolẽtiam multos ob id in suo obsequio occupari gaudent. siue quia p tumorem elatõnis ceteris omib9 quantum cibo dissimiles sunt. tanto merito dissimiles videri volunt Alij superstitõsum nimis in pparandis cibis studiũ adhibẽt infinita decoctõuz & frixurarũ & cõdimentorum genera excogitantes modo mollia. modo dura. modo frigida. modo calida. modo cocta. modo assa. modo pipe. mõ allio. modo cimino. modo sale cõdita scõm psuetudinez pgnantium mulierũ desiderãtes. Hi pfecto nõ solum arguendi sed etiam deridendi sunt. qui quasi caupones ad omnem clepsedrã eliciẽdi gust9 gratia palatum extendũt. Sequitẽ custodia disciplime in eo quantum quis sumere debeat. cuius mẽsura hec michi esse videt. vt neqz contra honestatẽ neqz supra necessitatẽ sit. Non omnis venter idez sapit. sed alius sic. alius vero sic. cui minus sufficit iste priusqz ad turpitudinẽ edacitatis pueniat i superfluitate offendit. cui multum opus est. in eo sepe honestas pmedendi ledit. etiam priusqz ad superfluitatẽ veniat. Ergo ille cui parũ satis est. magis supfluitatẽ caueat. Ille vẽo cui mltũ op9 ẽ magis ad honestatem attẽdat. Postremo est obseruantia in cibo quomõ quis sumere debeat. hoc est qz mũde & qz epate. Quidam miter pmedendũ dum scutellas exornare volunt. quadrata ferculorum frusta adipem siue saginã super roratã distillantia mensalibus imoluũt aut supmisciũt donec iterũ cuisceratis interioribus. ea que remanserãt in pristinũ locũ reponant. Alij bibentes medioten9 digitos poculis imergunt. Alij vnctas manus ad vestimenta sua detergẽtes. rursus ad cibaria tractãda redeũt Alij nudis articulis coclearis vice olera sua piscãtur. ita vt in eodem iure & manus ablutõnem & venter refectõem querere videat. Alij semicoctos crustas & pmorsas colliridas cibarijs iterãdo infigunt. & reliquias dentiũ suorũ offas facturi i poculis dimergunt. Tempantiã manducãdi intelligimus in eo si homo tractim & non cũ nimia festinatõne cõmedat. ·LXIII ¶ De cognitõne dei p creaturas. Idem de tribus diebus.

Tria sunt inuisibilia dei. potentia sapientia. benignitas. Potentiã manifestat creaturarũ immensitas. sapientiã decor. benignitatem vtilitas. Immẽsitas creaturarum cõstat in multitudine & magnitudie. Multitudo in similib9 in diuersis in pmixtis. Magnitudo ẽ in mole et spacio. Moles est in massa & pondere. Spaciũ est ilato & longo pfundo & alto. Decor creaturarum est in situ & motu. in specie & qualitate. Situs est in compositõne & ordine. Ordo est in pprietate et tẽpore & loco. Motus est quadriptit9. localis. naturalis. animalis. ratõnalis. Localis est ante & retro. dextrorsum & sinistrorsum sursum & deorsum & circum. Naturalis est in incremẽto & detrimẽto. Animalis est in sensibus & appetitib9. Ratõnalis ẽ in factis & cõsilijs. Species est forma visibilis que oculo discernit. sicut colores & figure corporum. Qualitas est pprietas interior. que ceteris sensib9 capitur. vt melos auditu. dulcor gustu. fragntia olfactu. lenitas tactu. Vtilitas creaturarũ pstat in grato & apto. pmodo & necessario. Gratum est quod placet. aptum qõ puenit. pmodũ qõ pdest. necessarium est sine quo quid esse non potest. Mundus iste sensibilis quasi quidã liber est scriptus digito dei. hoc est virtute diuina creatus. & singule creature quasi figure. LXIIII. ¶ De cõpositõne creaturarũ.

Compositõ duo habere debet. aptitudinẽ & firmitatẽ. hoc est vt pponẽda apte & ppetenter coeant. & cõposita firmitẽ cohereant. si vniuersitatis huius machinã intueris. inuenies qz mirabili ratõne & sapientia ppositõ oim rerũ pfecta sit. & qz apta qz cõgrua. qz decora. qz cunctis ptibus suis absoluta in qua non solum cõcordiam seruant similia. sed ea etiam que creãte potentia diuersa atqz repugnantia ad esse pdierunt dictãte sapientia in vnã quodãmodo amiciciaz & federatõem ueniũt. Quid repugnanti9 esse potest aqua & igne que tamen in natura rerũ ita dei cõtpauit. prudentia. vt non solũ adinuicẽ cõmune societatis vinculũ non dissipent. verum et nascẽtibus cunctis vt subsistẽ possint vitale nutrimentum submĩstrent. Quid de humani corpis cõpage loquar. cui omniũ membrorũ iuncture tantã adinuicem seruãt concordiã. vt nullum omnimo inuenire possit mẽbruz cuius officiũ alteri nõ videat pestare ãmiculũ. Sic omnis natura se diligit. et miro quodã mõ plurium dissimiliũ et in vnum redactorum cõcordia. vnã in omnibus armoniã facit. Apta est ergo et pueniẽs omniũ rerũ ppositõ. sed quomodo ell firma quis non videat. Quis nõ miretur. Ecce celi qui ambitu suo pcludũt oĩa. quo modo solidi sunt et quasi ex ere fusiles dsup circũ quaqz expansi. Terra vero in medio põdere suo libzata semp imobilis pseuerat. vt cetera i medio fluctuantia. hinc soliditas celorum. illinc ẽre stabilitas in vnum coerceant et constringant. ne cẽ legittimos terminos diffusa pcordiam diuẽsitatis disrumpant. Ecce quomodo p viscera telluris intrinsecus dracones aquarum spũ et foris p alueos suos ad diuersa loca deducti. intus fatiscentẽ ne dissoluat cõglutinãt. et foris ne fatiscat arentez rigant. Ecce quomodo in humani corpis fabrica iũcturas ossium vincula neruorum ligant. et medullis intus p fistulas tibiarum diffusis cãalia etiam venarum vitalem sanguinem p omne corpus deducunt ac deĩde teneritudinẽ carniũ cutis tegmẽ iuoluit vt et rigor ossium intrinsecus corp9 sustineat. & pellis munimẽ foris defendẽdo custodiat.

·LXV ¶ De dispositõne vl ordĩe earum.

Post ppositõem sequitẽ vt dispositõem rerum qualis sit cõsideremus. In celo lumaria et stellas collocauit vt subiecta omia illustrarent. In aere ventis et nubib9 fecit viã vt agitatõnibus suis dispse pluuiam deorsum funderent. In gremio telluris moles aquarum recipi iussit vt p gurgites suos hinc illincqz quo nutus ferret iubentis discurrerẽt. Quasdam regiones ditauit vbertate frugũ. quasdã vinearũ. alias olerũ. alias pecorum. alias potentib9 herbis. alias gemmis pciosis. alias aĩmalib9 et bestijs monstruosis. alias coloribus varijs. alias diuersarũ artium studijs. alias metallorum. alias timiamatũ generib9 diuersis vt nulla prsus regio sit que non aliquid nouũ & speciale ab alijs accipe queat. Quidqd criã ea que humanis vsibus necessaria sunt in omuni hominũ frequentia puidentia creatoris cõstituit Ea vero que non natura ppter necessitatem sed cupiditas expetit ppter speciem. in abditis terrarum finib9 abscondit. vt quem amor virtutis ab imoderato nõ

tastigat appetitu · saltē laboris tedio victꝰ ꝓfescat
Quid de dispositōe tpm · Ecce post noctem veit
dies · vt torpentes motio laboris exerceat · pꝰ diē
sequiē nox · vt fessos ad refocillandū quies excipi
at · Iterū quēadmodū vicissitudines dierum & no
ctiū animātia renouāt · ita quattuor anni tēpa ordi
ne sibi succedētia totius mundi speciē imutant
Primū p tepozē veris quadā innouatōne mundus
nasciē · Deinde p feruozem estatis quasi in iuuētu
te roborat · Post hoc supueniēte autumno ad ma
turitatē cōscendit · Postremo succedēte hieme ad
defectum vergit · Idcirco aūt semp deficit · vt sem
per post defectū renouari possit · quia nisi prius a
statu suo deficerēt vetera · quasi illis locū occupā
tibus non valerent exurgere noua · Omnes sensus
defozis intus veniunt · solus visus deintꝰ foras ex
it · & eminus positas mira p ceteris agilitate pci
pit · Bene ergo quasi speculator quidā eminētiozē
locum cunctis obtinuit · vt que ceteris sensibꝰ su
puentura sunt ante piculū ꝓuidere possit · Pꝰ hūc
auditus & loco & mobilitate secundꝰ est · deinde
olfactus · Gustus aūt qui nil sentire potest nisi id
qō tangit merito velut tardior ceteris sensibus in
ymo resedit · Tactus specialē sedem non habet · q
ideo vniuersalis est · quia cunctis coopatur sēsibꝰ
Vnde & in digitis pollex quia tactum significat ·
coadunatis in unum digitis solus omnibꝰ respon
det · quia sine tactu nullus sensuū esse potest · Vi
dete etiam quomō in humano corpe ossa intrisecꝰ
collocata sunt · quatenus robor corpus eoꝝ sustie
at · Deinde caro ossa vestit · vt duricia coꝝ molli
ta tactum excipiat · Ad vltimū pellis carnē inuit
vt sua quodāmō tenacitate ab icōmodis foris ac
cidētibus corpus muniat · Sic cortex munit arbo
res · sic rostra & pēne volucres sic squame pisces
Vide quomō in motu locali sapientia conditoris ap
pareat · Cogita nunc vnde defluentibꝰ aquis sem
per indeficiēs vena mīstratur · vnde motꝰ vento
rum educiē · Quis infatigabilē astrozū cursuꝝ mo
deraē · Quis solem p hiberna descēdere signa pci
pit & similia. ·LXVI· De specie & ālitate earum.

Species est forma visibilis que continet duo · figuras & calores · figure aūt reruꝝ multis modis apparēt mirabiles · Aliquā do ex magnitudīe · aliquādo ex pulcritate · aliquando quia rare · aliquādo quia pulcre · Secundū magnitudinē figura attendiē · quādo res quelibet sui generis modū in quātitate excedit · Sic miramur gigantem inter homines · cetū inter pisces · grifem inter volucres · elephantē inter q̄drupedes · draconē inter serpentes · Vide quid magis mireris dentes apri vel tinee · alas grifis vel cinifis caput equi vel locuste · crura elephantis vl' culicis · aquilam vl' formicam · leonē vel pulicē · tigridem vel testudinem Ibi miraris magnitudinē · hic pulcritudē · corpꝰ pulū magna sapiētia conditū · Magna sapiētia cui nulla surrepit negligentia · Illis dedit oculos quos vix ꝓhendere potest oculus & in tam exiguis corporibus sic omifariā liniamenta nature sue congrua pleniſſime distribuit · vt nichil videas deesse in minimis eorum oīm que natura formauit · in magnis Rurꝰ alia idcirco miramur · qz mōstruosa quodā modo sunt vel ridiculosa · quorū quidē plasmatio quantū ad humana ratōne aliena est · tanto leuius humanū animū in admiratōem cōpellere potest · Quare crocodilus manducās inferiorē molā non mouet · & quomō salamādra in igne illesa ꝑmanet
Quis dedit hericio spinas & docuit eum vt se pomis turbine discussis inuoluat · quibꝰ onustꝰ incedens stridet quasi plaustrū · Formica hiemis supē uēture pscia granis horrea sua replet · aranea quoqz de visceribꝰ suis laqueos nectit vt p̄dā capiat · isti sunt testes sapientie dei · Est autē adhuc aliud verū & euidēs diuine sapiētie argumentū · q̄ oīne genus simile sibi ꝑcreat · & in tam multis similitudo vna ꝓpagata prime originis formā non imutat Hoc quoqz mirabile est q̄ in vno corpe tot ostruunt membra tot mēbroꝝ forme · tot loca · tot officia · & cum sint ita diuersa in se singula mutuum tñ coopanē oīa · Post figurā sequiē color · Quid luce pulcrius · Que cum colorē in se non habeat · omnīū tamen colores rerū ipa quodāmō illuminando colorat · Sol sicut auꝝ rutilat · luna pallet quasi electrū · stellarū quedā sicut flameo aspectu radiant · quedaz luce niuea micāt · quedā vero alternati nūc viridem · nunc roseū · nunc candidū · fulgorē demō strāt · Quid de gemmis narrem? · Ecce tellus redimita floribꝰ q̄ iocundū spectaculū p̄bet · quomō visum delectat · quomō affectū ꝓuocat · Videm? rubentes rosas candida lilia · purpureas violas · in quibꝰ omnibꝰ non solū pulcritudo sed odor quoqz mirabilis est · quomō · s. dei sapientia de terre pluere talem ꝓducit speciem · Post speciem de qualitate rerum disserere debemus · Tam diuersas deus qualitates rebus indidit · vt ibi omnis hominis sensus sua oblectamenta inueniat Quot enim oblectamenta oculorū in diuersitate colorum monstrauim? · tot oblectamenta auriū in varietate sonorum inuenim? · inter que prima sunt dulcia sermonum ꝑmercia quibꝰ homīes admuicē suas voluntates ꝑmunicāt · p̄terita narrāt · p̄sentia indicāt · futura nunciāt · occulta reuelant · adeo vt si his careat · vita humana bestijs cōpabilis videaē · Quid autem ꝑcentus auium · quid humane vocis melos iocundū · Quid dulces modos sonoꝝ omniū ꝑmemorem · Sic est de olfactu ac ceteris sensibꝰ ·

LXVII. De sapiētia dei in rez creatōne

Deus hominē ꝓpter se fecit · non q̄ ipe homine indigerz · sed vt homini (quia melius nil dare potuit) seipm fruendū darz · Alia vero creaturam sic fecit · vt & subiecta homī essz ꝑ ordinōem · & deseruiret ad vtilitatē · Homo ergo quasi in quodam medio collocatus · habet supra se deum · subter se mundū · & corpe quidē deorsum mundo iungiē · spiritu aūt sursum ad deum subleuaē · Necesse ergo fuit vt visibiliū ordinō ita ordinareē · quatenus homo in eis foris agnosceret quale esset inuisibile bonū qō intus querere deberet · hoc est vt subtꝰ se videret quid supra se appeterz Non ergo decebat vt rerū visibiliū copia aliqua ī pte defectum sentiret · que ob id maxime instituta est vt inestimabilem eternorū bonorū affluētiā nūciaret · hoc est etiam cur deus illa etiam creare voluit que humanis vsibus necessaria nō esse ꝓuidit Si em̄ sola necessaria tribueret · bonitas quidē essz sed diues non esset · Certe cū homo facē desiderat magna facere non potest · quia tanto minus ꝑualz in singulis · quanto plura sunt ꝑ que intentōis sue conatus diuidit · Rursus cum ad magnitudinē nititur · a multitudine retardaē · quia multis p̄stare non sufficit vires · quas ad vnius rei effectū spēaliter effundit · Simili modo minor diligentia decori corpis impendiē · quotiens ad multitudinē solam

ſiue ad magnitudinem pficiendaz anim? occupaē
ſed in ope dei nec mlitudo magnitudinē · nec ma
gnitudo multitu dinē ſtringit · neqz ſimul vel multi
tudo vel magnitudo pulcritudini officit · neqz pul
critudo vtilitatē tollit · Sed ſic facta ſunt omia q̄
ſi facta ſint ſingula · vt cum vniuerſa aſpexeris · ſin
gula mireris · Immenſitas creaturaz magis ad eſ=
ſentiā · decoz vero magis ptinet ad formā. eſſentia
vero abſqz forma cōſiderata īformitas eſt. Quod
autem informe eſt in hoc quidē qđ eſt deo ſimile ē
ſed in hoc q̄ forma caret a deo diſſidet · Quod er=
go formatū eſt magis deo ſimile eſt q̄ illud qđ for
mā non habet · Vnde ꝓſtat q̄ plus euidens ſimu=
lacrū eſt decoz creaturarū qui ptinet ad formā q̄
immēſitas creaturaz que ad ſolam ſpectat eſſētiā
Item decoz creaturarū ꝓpter formā naturalē pēti
net ad habitū · vtilitas vero ad actum · quia crea=
ture m hoc vtiles ſunt · q̄ ſubiecte homī ſeruiunt
& obſequiū reddūt · Qđ autē ad habitū ptinz ma
gis ꝓprium eſt & magis certum q̄ id qđ ptinet ad
actum · quia habitū natura indidit · actū vero iſti
tutō adiunxit · Simulacrū ergo decoris īmenſitatē
piter & vtilitatē in cognitōne p̄cedit · quia in ma=
nifeſtatōne eſt euidentius · In hoc ergo primū ve
ſtigium ꝑtemplatōnis ponere debem? ·

LXVIII. De cognitōne dei p motuſ creaturarum ·

Decoz creaturarū quattuoz ꝑplectiē · ſitū
motū · ſpeciem · qualitatē · ſed in his quat
tuoz motū excellētiozē locū habere dubi
um non eſt · quia viciniora vite ſunt mobilia q̄ ea
que moueri non poſſunt · Motus aūt quadriptit?
eſt · ſed motuſ naturalis locatē motū ſupat quia in
naturali motu non ſolum ymago vite expimiē · ſz
ipa quodāmodo vita inchoat · Rurſus aīalis mot?
tanto naturali p̄cellit · quāto inſenſibili id qđ ſētit
Poſtremo ratōnalis cunctis ſupponiē Ianua ego
ꝑtemplatōnis hominī apiē quando ipe ſe ſua ratō
ne ducente ad ſeip̄m cognoſcendū ingreditur · Si
ergo intellectus eſſe non poteſt niſi intelligēs · reſ
tat vt quem non ſemp intellexiſſe cognoſcim? nō
ſemp fuiſſe · ac p hoc aliqndo cepiſſe credam? · Sic
igitur inuiſibile noſtr intitū habuit · ſup eſt vt n̄
de p̄acenti materia · ſed de nihilo factū ſit · Quod
autem nichil eſt · eſſe ſibiip̄i dare non poteſt · & id
circo quidqđ initium habuit dubiuz non eſt quin
ab alio eſſe accepit · qđ autem a ſeip̄o non ē eſſe ali
is dare non poteſt · Igiē quiſqnis ille eſt qui rebuſ
eſſe contulit ab alio eſſe non accepit · Qđ inde quo
qz liquido ꝓbatur · quia ſi quidquid eſt creaturā
eſſe credimus · nullum in rebus finem inuenimus ·
Noſtra ergo nos natura inſtruit q̄ creatorē habe
mus eternū · cui ſuum & ꝓpriū eſt quod ſubſiſtit
quia ſi ab alio eſſe accepiſſet · prima rerū origo ve
raciter dici non poſſet · Item qđ a ſemetip̄o eſt nō
eſſe nō poteſt · quidqđ em̄ a ſemetip̄o eſt · huic idē
eſt eſſe & id quod eſt Et ꝓſtat q̄ nulla res a ſemet
ipa diuidi aut ſepari poteſt · cui igiē idem eſt eſſe
& id quod eſt neceſſario ſemp eſt · qa a ſemetip̄o
ſepari nichil poteſt · Hanc cognitōez in ratōnabili
motu inuenim? · huic aūt cognitōni ceteri quoqz
motus atteſtanē · In animali nāqz motu ſunt ſenſ?
& appetitus · Omnis autē naturalis appetit? in re
bus explementū īuenit Conſtat ergo quia ꝓuidē
tia p̄ceſſit cuius conſilio hoc tunc cautū eſt · ne qđ
nunc indigentiis rerū neceſſariū p̄ſidiū deſit · q̄ em̄
appetitus inſt euit ipe appetitib? alimenta p̄para
nit · Idem motus naturalis ꝓbat · Sicut em̄ impoſ=
ſibile eſt vt p ſe aliquid de nihilo fiat · ſic omnino
impoſſibile eſt vt p ſe aliquid augmētū ſuſcipiat
hoc eſt qđ ſibiip̄i dare non poteſt initiū · ſibip̄i da
re non poteſt incrementū · Quidqđ em̄ creſcēti in
augmentū venerit · p̄ter id eſſe cō ꝓbatē · quod p ſe
prius ſolum ſine incremento fuit · Si ergo nil cre=
ſcere poteſt niſi addatē ei qđ prius non habuit · pa
tet q̄ nulla creſcēs res p ſe incrementū ſumit · qui
ergo creſcentib? dat crementū · ipe exiſtētib? dāt
initium · Idem motus localis ꝓbat · quaſdaz nāqz
creaturas ꝑpetuo motu agitari cernim? · quaſdaz
vero ſcōm tempus moueri videmuſ & alias ſic at
qz alias ſic · Et licet iſte diſſimiliter res moueanē ·
nuſq̄ tamen ordo rerū confundiē · Vnde non eſt du
bium quin intus ſit diſpoſitio p̄ſidentis qui vnus
certa lege cuncta moderatē · Vnus inq̄ · nā ſi diuer
ſa intus cōſilia p̄ſidentiū eſſent · ipſi ſe foris rerum
curſus ab inuicem aliquādo diuideret Nunc autē
omnia dum ſic ꝑcurriter ad vnum finem curzunt
ꝓfecto indicāt quia vnus eſt fons & origo vnde
ꝓcedunt · Sed quia vnum diuerſis modis accipiē
fas non eſt vt extimem? creatorē rerum aut colle
ctōne diuerſoz · aut ꝓpoſitōne ꝑtium · aut ſimilitu
dine plurium vnum eſſe · cum illud etiam qđ in no
bis ratōnale eſt · horum omniū in ſemetipſo nichil
poſſit inuenire · Vere autem vnū eſt quod eſſētia
liter vnum eſt · cui totum eſt vnum eſſe & ſimplex
eſſe quod eſt · ſed adhuc quedā res inueniunē que
vere vnum ſunt · & tamen ſumme vnum non ſunt
ſicut anime que vnum ſunt eſſentialiē · ſed vnū nō
ſunt inuariabiliter · quod autem vere & ſūme vnū
eſt eſſentialiter & inuariabiliter vnum eſt ·

LXIX Qz deus mutari non poſſit lo
caliter neqz formaliter ·

Trib? modis fit omnis mutabilitas · loco
forma & tempe · Localem aūt mutatōez
facile ab eo remouem? · ſi eum vbiqz eſſe
oſtendimus · Quod em̄ vbiqz eſt de loco ad locuz
trāſire non poteſt · deū autē vbiqz eſſe multa ſunt
indicia · Primū ipſa anima noſtra quā & ratio ſim
plicem eſſentiam eſſe non dubitat · & ſenſus p om
ne quod viuificat corpus diffuſaz eſſe ꝓbat · Que
cunqz em̄ animati corpis ꝑs ledit vnus eſt anim?
vel ſpiritus ad quē ſenſus omnis doloris retorq̄ē
quod omnino non fieret ſi vnuſ & idem vbiqz dif
fuſus non eſſet · Si ergo ratōnalis ſpiritus homīs
cum ſit ſimplex p omne quod regit corpuſ diffun
ditur · dignum non eſt vt ille creator ſpirit? q̄ om
nia regit & poſſidet · vno aliquo coartari & non
omnia potius implere credatē · Nam & ipſi rerum
motus qui tam certo & tam rationabili vbiqz mo
deramine curzunt · vitam intrinſecus mouentē eſ
ſe oſtendunt · Nec tamen vllo modo credendū eſt
q̄ ſicut ſpiritus hominis cū corpe quod ſenſificat ·
ita quoqz creator ille ſpiritus cum corpe hui? ſen
ſibilis mundi ꝓſonaliter cōiugatē · quia aliter ipler
mundum · deus & aliter anima corpus · Anima im
plet corpus & ptinet · quia circūſcriptibilis ē · de
us implet mundū ſed mundo non includiē · quia
vbiqz preſens nuſq̄ ꝓhibēdi poteſt · Preterea cū
diuine virtutis effectuſ nuſq̄ deeſſe cernim? · cur
eandem dei virtutem omnib? meſſe rebus dubite
mus · Si autem dei virtus ubiqz eſt cum alia nō ſit
dei virtus q̄ deus · ꝓſtat qz nuſq̄ de? deeſt · Neqz
enim ut homo ad operāt um aliena virtute deus
indiget · Qz ſi quis forte querat quō tuia eſſentia

que simplex ē ubiqz esse possit · sciat q̄ aliter spūs simplex esse dicit̄ aliter corpus · Corpus eīm ꝓpter puitatem simplex esse dicit̄ · cum aūt spiritus simplex esse dicitur non puitas sed vnitas signatur · Creator igit̄ & simplex est · quia vnus est · & vbiqz est · quia deus est Quia igit̄ in omni loco est mutari localiter non potest · sed neqz formaliter · Quid quid eīm scōm formā mutat̄ · vel scōm augmentuz vel secundū dimmutōez · vel secundū alterat̄oem mutat̄ · sed horū omniū diuina natura nichil recipit · Non potest igit̄ crescere · qui semetipo amplius nil recipere potest · Neqz minui potest · quidq̄d eīm semetipo minus fieri potest · vere vnū non est quia id quod in sepatōne se diuidit · in diunct̄one idē non fuit · Deus igit̄ cui totū vnum est esse q̄ō est · nullo modo semetipo minor fieri potest neqz p fect̄ō potest augeri neqz vnitas minui · LXX · Q̄ deus alterari non possit ·

Alterat̄ō corpum fit in transpositōne partium & vicissitudīe qualitatū · alteratio spirituū p cognitōem & affectū · Scōm affectum mutant̄ spiritus · vt nunc tristes nūc hilares · Secundū cognitōem vt nunc plus nūc mīs sapientes · Duo vero sunt p̄cipue que affectū operantis mutare solent · id est · siue quia aliquid in p̄terito penitendū fecerit · siue quia aliquid inordīatum ꝓponat de futuro · Sed quia deus de facto n̄ peniteat · satis euidenter ostendit īmutabilis iste cursus rerū omniū qui sic lege ꝑpetua prime instituōnis modū non deserit · Q̄ vero nil inordinatū ꝓponat · ratōnabilis ꝓbat euentus · qui in toto nature corpe nusq̄ sibi cōtradicit · Semp igit̄ īmutabilis est voluntas dei qui nec mutat cōsilium de p̄terito · nec ꝓpositum de futuro · Sic quoqz cognitōne īmutabilis esse credendus est · Trib9 eīm modis mutabilitati subiacet humana cognitō p augm̄tum · p dimmutōez · p vicissitudīm̄ · Per augmentū vt quando dicimus q̄ō nescim9 · Per diminutōem vt quando quod scim9 obliuiscimur · Vicissitudo autem q̄ōriptita est · in essentia · in forma · in loco · in tpe · In essentia vicissitudīm̄ parit humana cognitō · quando nunc hoc nunc illud cogitam9 · q̄a sūl omnia nostro sensu q̄hendere non possum9 In forma vt quādo idip̄m nunc tale nunc vero tale attendimus · quia vtrūqz simul non valemus · In loco vt quando nūc huc nunc illuc cogitatōez ducimus · quia simul vbiqz cogitatōne esse nō valē9 In tempore vt quādo nunc p̄terita nūc p̄sentia nunc futura cōsideram9 · quādo nunc habitā cogitōem intermittim9 · nunc intermissam itez resumimus · Quomō vicissitudīm̄ recipe possit sapientia que oīa simul & semel sub vno visionis radio cōp̄hendit · Simul quia omnem essentiam omnē formam omnia loca omnia tempa · Semel quia visionem nec intermissam recipit · nec habitā intermittit sed quod semel est semp est · & quod totū est semper est · omnia videt · & de omnibus omnia videt & semp & vbiqz videt · quēadmodū si totū corp9 tuum oculus esset · nec aliud tibi esse & aliud videre esset · quocunqz res se verteret p̄sens tibi nō esse non posset · & sub vno visionis ictu immobilis pmanēs q̄henderes quidquid · quaq̄uersum in respectu haberes · immo non nisi āte te cerneres q̄d quid circūquaqz positū haberes · res trāsiret & visio staret · & quocunqz se sua mobilitate verteret stanti non nisi p̄sens esset · Nunc autē quia ex pte vides mutabiliter vides · & cum res videnti tran sit · aut videri desinit · aut secum visionem mutabiliter trahit · Q̄ si totus oculus esses sic mutabilit̄ non videres · Quidq̄d igit̄ ex pte est · mutabile est & quidq̄d ex pte non est īmutabile est · Deus aūt cui idem est esse · viuere & intelligere · cū p essētiā ex pte non sit · nec p sapientiā ex pte esse potent · sz sicut immutabilis est eius essentia ita & eius sapiētia · LXXI · Q̄ deus non ꝓpter opera sapientiā suam diligit sz ecōuerso ·

Homines sepe solent diligere scientiā suaz ꝓpter opus · nō opus ꝓpter scientiā sicut est scientia agricolādi · texendi · pingendi & cetere huiusmodi · vbi p̄sus pitia iudicat̄ īmentis · nisi consequat̄ in ope fructus vtilitatis · Absit autē vt credam9 q̄ deus sapientiā suā ꝓpter opa que p illam fecit diligat · quoniā potius de9 omia opa sua non nisi ꝓpter illam amat · Propterea enim dixit · Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui · non in terra aut in celo · non in sole & in luna ⁊c̄ · quia & ista si suo modo placita sunt · tamen non nisi in ip̄o & p ip̄m placere non possunt · Tanto eīm amplius amore meo digna sunt · quāto vicini9 ad ei9 similitudīm̄ accedūt · Beatitudo quidē nusq̄ rectius q̄ in summo bono collocat̄ · De9 igitur solus & ꝓprie & principalit̄ beatus est · Beatus autem quomō esse potest cui idip̄m non placz quod est · Si igit̄ pater & filius & amor patris & filij vnum sunt · & vnus deus sunt · cū in solo deo vera beatitudo sit · necesse est vt & quisqz amet se ip̄m & ad inuicem quisqz alium · Neqz eīm beatitudo veraciter dici posset · immo potius sūma infelicitas foret · si p contrariā voluntatē se diuiderent & p eandem naturā ab inuicem separi non possēt · Sicut igitur natura vnum sunt pater & filius & amor patris & filij · ita quoqz voluntate & amore vnum non esse nō possunt · Vno amore se diligūt quia vnum sunt · nec aliud est quod q̄sqz amat in altero · q̄ q̄ō quisqz amat in seip̄o · quia non est aliud quod quisqz est q̄ quod alter est · Quod pater diligit in filio hoc idem diligit filius in seip̄o · Et q̄ō amor patris diligit in filio · hoc idem filius diligit in seip̄o ⁊c̄ · Hic est inquit filius meus dilectus in quo michi cōplacui · hoc est q̄ō michi de me placz in ip̄o est · extra ip̄m non est · quia q̄ō ego sum ip̄e est · Quia enim aliud q̄ ip̄e non sum · extra ip̄m michi placere non possum · quidq̄d michi placz in ip̄o & p ip̄m michi placet · Ip̄e est enim sapientia p q̄ feci omnia · In ip̄o eternaliter dispposui quidq̄d taliter feci · Et tanto amplius vnūquodqz op9 meū diligo · quāto pfectius illud prime dispositōni cōcordare video · Nolite putare q̄ ip̄e tātum sit mediator in reconciliatōe hominū · quia p ip̄m etiā cōmendabilis & placita fit aspectui meo cōditō omnium creaturaz · In ip̄o examino cuncta opa mea que facō · & non amare nequeo · quod mtueor simile illi quem amo · Solus ille me offendit · qui ab ei9 similitudine recedit · Si ergo vultis michi placere estote ei similes · ip̄m audite · Et si forte ab eius similitudine male agendo discessistis · ip̄m imitando redite · In ip̄o dat̄ preceptū vt ꝑsistatis · consiliuz vt redeatis · LXXII · Q̄ qualiter pficere debet vita hominis ex ꝺtemplatōne ·

Quid aūt nobis ꝓdest · si in deo cognoscimus maiestatis celsitudīm̄ · & nullā inde nobis colligimus vtilitatem · Appareat ergo q̄ ibi fuimus · appareat quid ibi vidimus · Si ibi vidimus potentiam · apponemus lucem diuini

timoris. Si sapientiam apportem? lucem veritatis Si benignitatē apportem? lucē dilectōnis. Potentia torpentes ad timorē excitet. sapientia ignorantie tenebris cecatos illumīet. Benignitas frigidos caloze caritatis inflamet. Tres ergo dies sunt mundi sibilis lucis. quibus interius spiritalis vite cursus distinguit. Primus timor scōs veritas. terciuſ caritas. Primus dies solem suum habet potentiam scōus sapientiā. tercius benignitatē. Potentia ad patrē. sapiētia ad filium. benignitas ptinet ad spiritumsanctū. Boni dies isti qui nunq̄ transeunt. De illis pphēta ait. In diebus meis īuocabo. Istis diebus homines impleri possunt. vbi futuris supuenientibus pſentes non trāseunt. vbi numer? cū augeē claritas multiplicaē. Primū homīes sb̄ peccato cōstituti. p legem increpati sunt. & ceperūt deum timere iudicem. quia cognouerūt iniquitatē Ipm ergo timere hoc iam erat cognoscere. iā dies erat. sed necdum clarus. quia peccati adhuc tenebris caligabat. Venit ergo dies veritatis. dies salutaris qui peccatū destrueret. claritatē priozis dei illumīaret. & timorem non tolleret sed ī meliuſ ꝓmutaret. sed necdum plena erat claritas donec adiungereē veritati caritas. Nam ipa veritaſ dicit Cum aūt venerit ille spirit? ve. rē. Ecce tres dies sunt. dies timoris qui manifestat malū. Dies veritatis qui aufert malum. Dies caritatis. qui restituit bonum. Nunciate ergo de die in diem sa. ei? De his dicit. Osee viuificabit nos post duos dies rē. Sicut ergo ipe vt nostraz in se & p se salutem opareē tres dies habē voluit. ita nobis vt nostrā ī nobis p ipm salutez opemur tres dies dedit. Ido em̄ sexto die mortuus est. septimo die in sepulcro iacuit. octauo die resurrexit vt simili modo primū potentia in die suo p timorem nos a carnalib? desideriis foris occidat. Deinde sapientia in die suo per veritatem diume liberationis a peccato nos intus in abscondito ptemplatōis fepeliat. Postremo benignitas in die suo p desideriū diuini amoris viuificatos exurgere faciat. quia sext? dies ad laborem. septimus ad requiem. octauus ptinet ad resurrectōem. ·LXXIII· De duplici amore & spūalib? mansionib? arce. Idem in libro de arca noe primo.

ERat vnum & verum bonū homīs. plēa & pfecta cognitō sui cōditoris. sed piectus a facie domini factus est vag? per inordinatam ocupiscentiā. pfugus p peccatricē cōscientiam. Cuius voce illud etiā apte subiungitur qui me inuenerit occidet me. quia mentē diuīo offertam auxilio quecūq̄ temptatō impetierit. fubūtit. Cor ergo hominis quod prius amori diuīo affixum stabile pstitit. & vnum amando vnū pmansit. Postq̄ p terrena desideria difluere cepit quasi in tot diuisū est. quot ea sunt que cōcupiscit. Sicq̄ fit vt mens que verum bonū amare nescit. nunq̄ valeat esse stabilis quia desiderij sui finem ī his que amplectit non inueniens. dum semp se desiō rio extendit sequēs quod osequi non valet nunq̄ requiescit. Huius mundi amor dulcis in principio esse videtur. sed finem habet amarū. Amor vero dei ab amaritudine incipit. sed vltīa eius dulcedine plena sunt. Omnis nāq̄ homo. i. carnalis. pmū bonum vinuz ponit. sed sponsus noster postremo Si deum amare cupimus primū eum agnoscere sagam?. tanta est em̄ species pulcritudis eius. vt qui potuerit eum videre non possit non diligere.

tres mānsiones in arca signāt tres ordines fidelium qui sunt in sancta ecclesia. quoz primi vtunē mūdo licite tamen. Secundi fugiunt & obliuiscuntur mundū. Tercij iam obliti sunt mundū. & hi sunt ꝓpinqui deo. Q̄ in supioziba? arca cōtrabit. in inferioribus dilatat. hoc signat q̄ in sancta ecclesia maioz est numerus carnalē vitā ducentiū q̄ spiritualium. ita vt semp quanto pfectiozes tanto sint pauciozes. In supmo ad vnius cubiti mensurā arca cōtrabit. quia xps caput ecclesie sue qui est sanct? sanctorū p naturā cōsimilem inter homines est. secundum illam sententiā qua intrinsec? altitudinez arce distinximus in quīq̄ mānsiones. Hee sunt quiq̄ status. tres pſentis vite & duo future. Prim? illorum hominū qui dicunē carnales. secūd? illoz qui animales. tercius spūalium. qnartus animarū exutarū a corpe. quintus in anima & corpe resurgentium. qui supmus est. & cubito supmo ꝓtigu? quia tunc omniū desideriorū nostrorū finē ad vnū referim?. LXXIIII ¶ De arca intellectuali que pstruit in corde. Idem in libro sco

IN hoc quodāmō ratōnalis anima similitudinē habet creatoris sui. qui sicut in mente diuina omniū rerum cause eterna liter sine mutabilitate & distinctōne tpali sbstiterunt. ita etiam in mente nostra ptērita. presentia & futura p cognitōem simul subsistūt. Si ergo p studium meditatōnis assidue cor nostrū inhabitare cepimus. iam quodāmodo tēpales esse desistimus. & quasi mortui mundo facti intus cum deo viuim?. Habeam? ergo rectas & vtiles & castas cogitatōnes. quia de tali materia fabricabim? arcam nostram. Ista sunt ligna que in aqua missa natant. in igne posita ardent. quia tales cogitatōnes fluxus carnalium delectatōnum deorsū nō pmūt sed flama caritatis incendit. Postea bituminābis arcam tuam intus & extra. Nullaten? em̄ in secreto oscientie tue suauiter pausare poteris. nisi pri? malos & extra p māsuetudinē tolerare & intus dicteris p caritatē non odisse. Bitumē calide nature est & nascit̄ de terra fulminata. & caritaſ ꝓcreatur ī anima timore diuini iudicij. Arca diluuij cordis nostri secretum est. in quo latere debemus abstrepitu huius mundi. Sed quia nostre cōditōnis infirmitas diu nos in silentō intime ptemplatōnis pausare non patit̄. hostium signat exituz p opatōnem. fenestra exitum qui fit p cogitatōem. hostiuz deorsum est. fenestra sursum. quia actōes ad corpus ptinent. cogitatōnes ad animā. Hinc est q̄ p fenestram aues exierūt. p hostium homines & bestie. Q̄ aūt p auē anima significeē & p homīez corpus. habemus in libro iob vbi dicit̄. Homo ad laborem nascit̄ & auis ad volatū. Quoniā si nati sumus in hac vita vt si volumus animā p ptēplatōz subleuare. necesse sit corpus p exercitia laboris atterere. Q̄ vero hostium ī latere positū dicitur hoc signat q̄ nunq̄ a secreto cordis nostri p opatōnez exire debemus ex ꝓposito intentōis. sed ex accidēti occasione necessitatis. LXXV ¶ De exitu actōnis et cogitatōnis.

ACtiones alie sunt carnales. i. que ad vsū corpis ptinent. alie spūales que ptinent ad instructōez mētis ad verasq̄ boni & mali exeunt. Quattuor modis eximus p ptēplationem. Primus modus est. quando cōsideram? oēm creaturam quid sit ex se. et inuenim? oīa vanitatē quia omnis creatura sicut de nichilo ad esse venit

ita etiam quotidiana imutatõne indicat·q̄ ñtuz
in se est ad nichilum tendit·Secundꝰ·quãdo cõsi
deramus quid sit ex dono creatoris· & cernimꝰ in
ea diuine ratõnis similitudinẽ·quia ipa que p sua
ditõne mutabilitati subiacẽt· dũ hoc ex beneficõ
creatoris accipiũt ·vt nunq̄ ꝓsus esse desinant·
quodãmodo opus tpale eterni opifícis imitaẽ sta
bilitatem·Tercius quãdo ꝓsideramꝰ quomõ vtaẽ
deus mimísterio creaturarũ ad indicia sua implen
da·siue p sua miscricordia beneficia largiẽdo·siue
p nostro merito erogando supplicia·In hoc gene
re otẽplatõnis audimus omnẽ creaturã tribꝰ vo=
cibus nobis loquentẽ·Prima vox dicit·Accipe·se
cunda dicit redde·tercia dicit fuge·Accipe benefi
cium·redde debitũ·fuge supliciũ ·Prima vox est
famulantis·secunda admonẽtis·tercia ominantis·
Vox famulantis est celum ·dicit·n·Mimistro tibi
lucem in die vt vigiles·tenebras in noctꝰ vt pau
ses·Ego ad obsecratõez tuã gratas tempoꝝ vicis
situdines pario·tempe feris & estatis feruorẽ·au
tumni plenitudinẽ·& algorem hiemis·Ego alter=
nantibꝰ incremẽtis dierum & noctiũ spaciũ simili
ratõne dissimiliter extendo·vt & varietas tollat·
fastidiũ·& tibi pe at oblectamentũ·Aer dicit·Vi
talem tibi p̃beo flatum·& omne genus auium ad
tuuz mitto obsequiũ·Aqua dicit Potũ tibi p̃beo
sordes purgo ·arentia rigo·& diuersorum genera
piscium ad tuum esum mimistro·Terra dicit· Ego
te porto· ego te nutrio·pane cõforto·vino letifi=
co·omniũ generũ fructibꝰ oblecto·diuersis aiali
bus mensas tuas repleo·Vox ominãtis est·Mũdꝰ
dicit·Vide homo quomõ amauit te qui fecit me p
pter te·Seruio tibi·quia factus sum ꝓpter te·vel
vt tu seruias illi qui fecit me & te·me ꝓpter te·te
ꝓpter se·Si sentis beneficiũ redde debitum·Acci
pe benignitatez redde caritatẽ·hoc tribuit & hoc
exigit deus·Vox ominãtis est·Ignis dicit a me cõ
bureris·Aqua dicit·In me submergeris·Terra di
cit·A me absorberis·Infernus dicit·A me deglu=
tieris·quia omnis creatura sicut ex ꝓditõe sua bo
mini famulaẽ·sic etiam peccatoribꝰ p malorũ me=
ritorum ꝓscientia ominaẽ·vt in singulis creaturis
ppeti timeãt quod se meruisse cognoscũt·Quartꝰ
modus est quãdo ī eis cogitamꝰ nõ naturalis īfir
mitatis subsidiũ·sed libidinis oblectamentũ ·hoc
oculo eua lignũ vidit & omedit· ·LXXVI·

De adaptatõne exitꝰ corui & columbe·

QVi hoc modo p cogitatõnem exeunt·si=
miles sunt coruo qui reuersus non ē· da
dum foris quod male delectat inueniũt
ad arcã cõscientie amplius redire nolũt·Reliqua
vero tria otemptationũ genera in exitu colũbe fi=
gurata sunt·que vacua exiuit sed vacua non redi
it·quia foris inuenit quod intus non habuit·Nec
tamen foris amauit qõ intus detulit·Ramus oli=
ue virentis bonum mentis affectũ demõstrat ·da
sepe sancti viri quãtomagis foris opa diuina aspi
ciunt·tãtomagis intus in amore conditoris vire=
scunt·In primo ergo materia vanitatis inspecta ī
nobis generat otemptũ mundi·In secundo simu=
lacrum ratõnis laudẽ dei·In tercõ instrumentum
dispensatõis timorem & amorẽ dei·In quarto cu
piditas incentiuũ libidinis·Hunc igiẽ exitum caueа
mus ne egrediamur temere·Nemo de conscientia
sua ꝓsidat·Dina intus virgo intus casta·intus co
lumba fuit·sed quia colũba fuit seducta nõ habeꝫ
cor·egressa foras colorẽ piter cũ nomine mutauit·
Que vi opꝓimiẽ patet·quia non ideo exit·vt cor
rumpaẽ·sed tamen quia temere exiit pudicicie sue
damna etiã in vita sustinuit·Qz aũt subiungitur·
Conglutinauit eã sibi·hoc est cadauer inuenit· &
amplius ad arcam redire noluit·Tres mãsiones ī
intellectuali arca signãt tria genera cogitionũ re
ctum·vtile·necessariũ·sed inter has omnes preci
pue vna necessaria·i·caritas que nos deo diungit
Et ideo in supmo arca ad vnum colligiẽ·vt iã vnũ
cogitemus·vnum expectemꝰ·vnum desideremꝰ
dominũ iesum xp̃m·In prima ergo mãsione ē co=
gnitõ·in secnnda opus·in tercia virtus·in supma
pinium virtutis dominꝰ iesus xp̃s· Hos gradus
habes in psalmo vbi diciẽ·bonitatẽ & disciplinaz
& scientiã·si cõuertas scientiã & disciplmã·& bo
nitatem doce me domine iesu christe·

LXXVII· De seminatõne & ꝓfectu ardoris sapientie· Ex libro tercõ·

DEr timorẽ seminaẽ sapientia·quia timor
domini principiũ sapiẽtie·p gratiã rigaẽ
p dolorẽ moriẽ·p fidem radicaẽ·p deuo=
tõem germinat·Deuotõ est feruor bone volunta
tis·quem mens cohibere non valẽs·certis manife
stat indicijs·Hec diuidiẽ in tria·in zelum & opas
sionem & beniuolentiã ·Zelus est duz p amore iu
sticie defensorẽ vltro se offert animus ·calumniaz
veritatis pati non sustinẽs·Cõpassio est·quando
miserijs aliorũ condolemꝰ·Beniuolẽtia est·quãdo
ꝓmpta voluntate beneficia rogata ãnuimꝰ·Sexto
loco sapiẽtia p opunctõem oriẽ·ꝓpter seipam vo
querẽda est sapiẽtia·nichil eñ melius est·& ideo
indignus est sapientia qui aliud p ipam q̄ ipaz ob
tinere intendit ·qui non vt possideat·sed vt vena
lem ꝓstituat sapientiã querit·Preterea si christus
est sapiẽtia qui sapientiã p humana laude querit
similis esse ouinciẽ ꝓditori iude qui xp̃m vẽdidit·
Igiẽ p timorẽ eximus de terra nostra·p gratiaz de
cognatõne nostra·p dolorẽ de domo patris nostri
p fidẽ & deuotõz dominũ sequimur·Ac deinõ se
xto gradu terra nobis ꝓmissa p opunctõz demon
stratur·Per timorẽ relinquimꝰ censum terrenũ·p
gratiã & dolorẽ mutamus affectum·p fidem & õ
uotõem ꝓfirmamꝰ animũ·p opunctõem inueimus
desiderium·Egressis aũt de terra nostra alia tẽra
a domino ostendiẽ· quãdo nobis ꝓfecte huic mun
do mortuis quiddã iã de futuris gaudijs quasi de
longe odorare ꝓcdiẽ·Afflatus eñ spũsancto ĩso
lito gaudio animꝰ hilarescit·& miraẽ quale ad gu
standum esse possit·qõ tã mire etiã p odorẽ reficit
Septio loco p desiderium crescit·sicut opunctio ī
cendio opatur·ita desideriũ simile est fumo qui de
incendio nasciẽ·Postq̄ aũt p ignẽ opunctõnis ru
bigo peccati a mente fuerit ꝓsumpta·& ille ĩternꝰ
fulgor in corde micare cepit· confestim animus in
quandã cõtẽplatõis speculã subleuaẽ·ibiq̄ quodã
modo seipo altior effectus quandã vt ita dixerim
lucidã regionem & terrã nouam eminus ꝓspicit
miraẽ subter se ī ymo quo ꝓstratus iacuit· miraẽ
sup se in summo quo eleuatus tẽdit·Gaudet se iã
tantum euasisse qõ doluit·dolet se tantum adhuc
abesse ab eo qõ diligit·Conaẽ igiẽ·festinat· ascen
dit·crescit p desiderium·& quẽadmoduz virgula
fumi quãtomagis sursum tollitur·tanto amplius
extenuatur·Ita celestibus appinquans & omnem
terrene concupiscentie nebulam euaporans totus
spiritalis efficitur·Tandẽq̄ se humanis subducit
aspectibꝰ·dũ ad terrena ista & visibilia ꝓcupiscẽdo

amplius exire recusans · intus in abscõdito faciei domini gloriaẽ · Octauo loco p caritatẽ roboraẽ · Caritas similis est vino · qa quos inebriauerit reddit hilares · audaces · fortes · obliuiosos quodãmõ insensibiles · Nono loco p spem viret · Est enim spes quasi memoria quedã iucundissimi gaudioꝝ · que in corde hominis recõdita calefacit illud intrinsecus · & nõ sinit arescere frigore infidelitatis in hieme pñtis vite · Decimo loco p circũspectõem frõdescit & expandit ramos · In ptemplatiis in altum surgit in actiuis in latũ se expãdit. ·LXXVIII·

¶ De illis qui ramos expandunt in altum et non in latum ·

Sunt vero nõnulli qui p quietem diuiti? sibi accessam primo multũ in ptemplatõe excrescunt · sed dum vident alios simpliciores fratres terrenis actõnibus occupari · eos in compatõne sua despiciunt · & dum ipi steriles sũt a bono ope bona tamen opa in alijs nõ ptimescũt iudicare · Necesse enim est vt in oculis eoꝝ vilescãt aliena facta · qui de suis meritis sentiũt inmoderata · Nec fieri posset vt vitam alienã iudicare presumerent · nisi prius in se tumuissent · que tamen superbia primũ se palliat sub specie boni zeli · & psuadz decepte menti non esse pfectum amatorẽ iusticie · qui cõsensum pbet culpe aliene · cum aũt delicto alieno omnimo cõsentire qui negligit dum potest delinquentẽ arguere · Huius igitur male puida mẽs errore decepta · totã se curiositati dedit · & paulum crescente morbo tum primum errata aliorũ inmoderata assuescit psequi · postremo ad hoc deducitur · vt quidqd viderit vel apte calumniari vl' sinistre interptari conet · vt si forte aliquos p cõmuni vilitate aliqnantulũ solicitari viderint · hos cupidos vocant · quos puidos esse pspexerint auaros nominãt · Eos aũt qui se affabiles & hilares oĩbus pbent · vicõ adulatõnis inseruire dicunt · Illos vẽo qui sepius tristitiã vultu pferunt inuidia tabescere credunt · Et quos alacres & deuotos ministrãdo pspexerint · leues & inq̃etos esse asserũt · Quos debiles aut graues inuenerint · quasi pigros & inertes accusant ac strenuos morbo ipocrisis laborare · & eos qui plus necessitati moulgẽt · luxui deseruire existimãt · Hunc quidẽ errorẽ multiplex cõfusio sequitur · Mala siquidem & pestilẽs curiositas · que secretum alienũ impbe scrutari otendit · sepe q̃uis nihil inueniat quod iuste repbendere possit · peruersa tamen suspicari non desistit · Si vero aliqd dignũ repbensione inuenerit · statim tumidã mentem non ad cõpassionem · sed ad ptẽptum trahit · Contẽptus aũt iram excitat · quia in tipo superbie inflatus anim? intolerabile esse credit · quidqd ab eo sustinet quẽ despicit · Deinde ira in indignatõz crescit · indignatõ in cõtumeliã · ptumelia odiuz parit · Inuidia vero animo tediũ gignit · & suffocato gaudio intrno in semet pa sciẽtia tabescit fitqz sibi pi grauis animus · & quasi plumbũ imobilis pmanens sursum erigi non valet · Et qui prius pennis ptemplatõnis celos penetrare cõsueuerat · nũc graui pssus pondere sub se cadit · phorrescit tenebras suas quas intus patiẽ · & si possibile esset aufugere vellet semetipsum · Igitur relicta conscientia foris funditur terrenis se immiscet actionib? vt vel occupati? obliuisci possit malorum suorum Et quia lenius esse iudicat omne malum · eoipso quod intus tolerat · iam miser etiã dolores sue occupatõnis foris amat · Et quia verã dulcedinẽ lõgo tedio palatum cordis gustare didicit · carnalis cõcupiscẽtie acetum sitiens anima cum desiderio bibit · igiẽ iste qui p sapiẽtiã excreuerat de altitudine sua superbierit · & ideo bonum est ei vt pscindaẽ & assuescat in latum extendere ramos suos · bonum est ei vt intermisso studio cõtemplatõnis ad tẽpus foras exire cõpellaẽ · & exteriora dispensanda suscipiat · vt discat expimento · q̃ difficile sit p officium exterioribꝰ inseruire & tamẽ p desiderium interiora non deserere · & cum se ad curã suscepti regiminis imparẽ esse agnouerit · tũc sciat qd ò bis sensisse debuerat · quos prius in eodem loco positos in cõsiderate despiciebat · Discat esse quid? & circũspectus & non torpescat p ocio vt ãte piculum animũ firmet · nec solum quid eueniat · sed qd euenire possit attẽdat. LXXIX · ¶ De exercitio circũspectõnis q̃ est in quattuor ·

Modi quibus circũspectõ exerceẽ sunt q̃tuor · timor · cura · necessitas affectus · Timor est anxietas piditãdi · Cura est solicitudo euadẽdi incõmodi aut cõmodi adipiscẽdi Necẽitas ẽ optuĩtas debitũ dãdi â indigẽtia accipiendi · Affectus est desideriũ pfruendi · timor puĩt cura trahit · necessitas ligat · affectus vulnerat · Igitur ira dei p timore pmit · vanitas mundi curas supfluas imittẽdo deorsum trahit · infirmitas nostre pditõnis diris nos necessitatib? ligat · inuidia diaboli illicitis desiderijs nos inflamãdo vulnerat · sz in his omnibus dei seruus exerceẽ ad pmium · & tunc quoqz ei mala subiecta seruiunt cũ eum affligẽdo pbant non subuertũt · quia cõflictus vitiorum exercitia sunt virtutum · Et sicut sepe cadendo discit homo qualiter gressum figere & caute ãbulare debeat & in pflictu belli qui frequẽter plagatus est · cautius venientẽ ictum excipit · Sic qui a dyabolo sepe decipiẽ · subtilius postmodũ versutias eius depbendit & machinatões subuertit · Et hoc est q̃ multos videmus post magna scelera ad virtutum summã cõscendere · & tanta virtute omnes dyaboli conatus cõtra se erectos atterere · vt in quo prius se vicisse gaudebat iã non se spoliasse sed contra se potius eos armasse videaẽ · Ex tribus · i · timore · necessitate · affectu · nasciẽ quartum id est · cura · Quod enim timem? incidere solicite studemus euitare & quod dolem? adesse solicite studemus a nobis remouere · & qd̃ desideram? adipisci solicite studemus obtinere · Et si post affectõez passionis sequiẽ cura solicitudis · & post sequitur conatus in exercitõ opatõnis · & p hoc cautela crescit circũspectõnis · & quia ex officõ nostre coruptõnis magis soliciti sumus p eo adipiscendo qd̃ puerse cupimus · vel eo euitando qd̃ supflue formidamus fit vt cautelã circũspectõnis quã in bonis studijs cõpare neglexim⁹ p mala studia facile acquiramus. Sepe qui animẽ mortem nõ metuit · mori in carne ptimescit · Pro his euitandis laborãt homines que seruis dei non solum fugiẽda non sunt ymmo etiam nonnũq̃ causa fructꝰ eorũ agnoscẽ appetẽda · Similiter sepe homines p carnalibꝰ desideriis adimplẽdis plurimos labores gues & amaros libẽter tolerant · quos p amore eterne vite vl' ad modicum subire recusant · Et dum p expimenta rerum multa discunt · quasi ex ipa occupatõne sua prudẽtiores fiunt · Sed tales aliquãdo miserato̅ne diuina ab errore suo cõuersi in bonis agẽdis tanto cautiores fiunt quanto in malis ppetrandis prius studiosiores exiterunt Vñ manifeste ondit

hoc etiam eis pfuisse q̄ ad tempus derelicti vide bantur · ꝓpter quod supius dictum est quatuor esse que exerceant circūspectōem. timorē videlicz curam. necessitatē. affectum. LXXX.

¶ De subiuisione illorū quatuor.

TRes sunt timores mundani vel carnales Timor utilitatis. timor pene. timor mor tis. Quorum singuli curas suas generant Necessitas aūt duplex est. alia indebito dandi. alia in indigentia accipiendi. Aliter em̄ dicit̄ necesse ē tributum dare cesari. aliter necesse est dare escas ventri. vterq; tamen exactor est & cesar & ven ter. vtrūq; tributum est & esca & pecunia. ꝛ si ꝓ prie ꝑsiderare volumus minus nocet cesar tollēdo pecuniā. q̄ venter accipiēdo escaz. Cesar semel au ferendo pecuniā solicitudinē tollit. venter aūt sine intermissione exigēdo escam nunq̄ nos sine solici tudīe esse pmittit. Cesar auferēdo pecuniā magis nos alleuiat. venter accipiēdo escā & corpus nr̄m piter & animum grauat. Cesar auferēdo pecuniā ꝓ pauptatem humiliat. venter accipiendo escam ꝓ abundantiā ad vicia nos inflamat. & vt breuit̄ cō cludā. ego ꝓ omnia miserabiliorē video eum q̄ ser uit ventri q̄ illum qui seruit cesari. Necessitas q̄ in debito dandi est mltis modis accipiē. Debēt em̄ ꝓlati subiectis ꝓuidentiā subiecti ꝓlatis obedien tiam equales equalibus caritatē fraternā. sapiētes insipiētibus doctrinā. diuites paupibus alimoniā Et sicut de cura timoris dictum est. sic etiā singu le necessitates generāt curas suas. Affectus est ō siderium perfruendi. Bona desideria sunt spirita lia mala sunt carnalia. Spirituale desiderium quasi vinuz dulce suauiter inebriat Carnale quasi vinū acidum & in toxicatum in furorem vertit aut ne cat. de illo dicit̄ calix domini inebriās q̄ ꝓclarus ē de hoc autem. fel draconū vinum eorum.

LXXXI. ¶ De floze & fructu arboris sapientie.

POst hoc arbor sapiētie ꝓ disciplinā floz In floze tria sunt. species. virtus. odor. que omnia ꝓ similitudinē i bono ope iue nimus. vbi future retributōnis ꝓmium expectat̄. Per exemplū fulget. ꝓ odorē demulcet. Per vtutē fructificat. Fructus boni opis e st virtus occulta recte intentōnis. Proinde quisquis vacuus a vir tute bonum opus in oculis hominū foris exhibet. velut arbor ē que sine fructu floret. Per patientiā maturescit. Inchoata virtus non ꝓdest nisi ad fi nē ꝓducat̄ Per mortē carpit̄. vt ad suiuiū regis eterni trāsferamur ibi cibus dei erim?. quia ei cō placebit in nobis & ipe cibus noster erit. quia nos delectabimur in ipo vt illud ꝓphete opleat̄ in no bis. Satiabor cum appuerit gloria tua. Concluda mus ergo summū pfectōnis gradū. vt dicamus ꝓ otemplatōem cibat. de qua psalmista dicit. A dim plebis me leticia. cum. v. t. del' in dex. t. vsq; in fi nem. Ecce arbor sapiētie nostre ꝓ. xv. grad? vsq; ad summū incrementū puenit. LXXXII

¶ De edificatione templi in corde hominis. Ex quarto libro.

LOcus in quo edificari opteat domū dn̄i est cor hominis materia cogitatōnes mē de. Nemo se excuset. Non est necesse ma ria trāsire & ignotas exquirere regiones ad ꝓpan dos lapides pciosos & marmora electa. nec ce dros excelsas incisas ō libano ꝓ alta maria naui? ꝓuectib? aduehere. aut numerosa artificum milia egregare. qui & thesauros regūm attenuare pos sent. Nichil horū a te postulat̄. In te & de te fabri cabis domum dei. artificū aūt duorū est. dei vide licet & hominis. Deus em̄ qui dignat̄ cum homīe habitare. non dedignat̄ sibi cum homine habitacu lum ꝓparare. Proinde non debet homo impitiam suam aut mfirmitatē ꝑsiderās despare. sed euz po tius qui secum opari dignet̄ attendere. Deus em̄ est virtus & sapientia. & non potest aliquis aut cum virtute deficere. aut cum sapiētia ignorare. maxime cum idemipe sit qui & nobis opantibus bonum coopat̄. & nō opantib? vt velimus & pos simus opari bonū largit̄. In omni edificatōne tria sunt. pcipue ꝑsiderāda. ordo. dispositō. & definita dimensio. i. principiū habens & finē & determina tōnes. Superest igit̄ nunc vt inquiram? qualē opor tet esse ordinē & dispositōez cogitationū nostraz vt ex eis construat̄ domus domini. Nam quia res mundane quas inordinate appetim? infinite sunt. cogitatōnes quoq; quas ex ipaz rez memoria in trinsecus excipimus finite esse non possunt. Nam dum ꝓ singula momenta alie ex aliis exoriētes mltipliciter ꝓdeunt nec ipi nos ꝓhendere valemus quo ordine vel quomō ad cor veniunt. aut a corō recedunt. ꝓinde si ordinatas & stabiles ac quietas cogitatōnes habere volumus. ab hac immoderata distractōne corda nostra cohibere studeam?. Hoc aūt fieri poterit. si certas quasdam & determīatas res nobis ꝓscribamus in quib? assidue & intentio cordis nostri versari & meditatō exerceri possit. Tria em̄ sunt. idest. ꝓ infinita distrahi. in eodez sē per ꝓsistere moderat evagari. Quorū vnū habere non possumus. vnum habere non debem?. Et id circa hoc solum superest. vt quia adhuc vere corde stabiles esse non possumus. interī saltē ab īmode rata distractōne corda nostra colligam?. vt dum semp nitimur minus īstabiles fieri. semp magis ac magis incipiamus verā stabilitatē imitari. Et vt quod loquimur ꝓ exemplū manifesti? fiat. i ymo ponamus mundū. in summo deū. in medio collo cemus humanū animū. Deinde ꝑsiderem? deorsū in mundo isto magnā quandā & horribilē omniuz rerum ꝓfusionem. & infinitā humanarū mentium distractōez. sursum aūt apud deū ꝓpetuā & mcō cussam stabilitatem. Post hoc ymagīemur huma num animū de hoc mundo sursum ad deū ascendē tem. & ascendēdo magis ac magis in vnuz se colli gentem. & tunc ꝑspicaciter videre poterim? for mam arce nostre que in ymo lata fuit. et sursuz in angustā surrexit. quousq; ad mensurā vni? cubiti in cacumīe suo pueniret. LXXXIII.

¶ De reuocatōne sponse ad sponsum.

PRimus homo post q̄ foris aurem ad sua sionem serpētis apuit. aurē intus ad vo cem dei clausit. Quia ergo auditū intus ꝓdidit quo deum loquentē audiat. reuocans nos deus ad se deforis clamat. sed cum loquit̄ semper quasi occultari volens se subtrahit. vt mentez hu manam et ꝓ hoc q̄ loquit̄ de se amoueat. et ꝓ hoc q̄ se occultādo fugit ad se trahat. Irritat em̄ ō siderium nostrū vt augeat. quia loquēdo amorez suū in nobis excitat et fugiendo ut sequamur inflamat Tale est em̄ cor hominis vt si quod diligit adipisci non valeat. āplius de siderio ardescat. Sic in cā ticis canticorū sponsus venit. stat post parietem ꝑspicit ꝓ fenestras et cancellos vt quasi lateat & non lateat. Mittit manum suam ꝓ foramen. tāgit

ſponſam et ſono depſſo voce tenui vocat' eã et dicit veni · Illa vt audit ſponſum adeſſe ſurgit mox · feſtinat · apit · brachia ad amplectendũ pat · liq̃ſcit anima eius · feruent p̃cordia eius · exultat · gaudet · tripudiat. ſed ille cum teneri putaẽ declinat & ſbi to quaſi de mediis elapſ? amplexib? fugit · Quid eſt hoc · Dum non queriẽ querit · dum non vocaẽ veit · Dum aũt queriẽ · declinat · & dum vocaẽ · fugit · Si non diligit quare venit · aut ſi diligit quare fugit · Diligit aũt & ideo venit · ſed quia hic nõ diligit · ideo fugit · hic non diligit · id eſt · in hoc mundo in hoc exilio · ſed vocat nos ad terrã ſuã ad patriam ſuam · quia non decet talis amor patriã iſtã īmutõ amoris eſſz vilitas regioīs · Locũ? amor amenũ q̃rit locũ · ido ꝺmẽdat nobis terrã ſuã · ido laudat p̃riaz ſuã · Ido dic̃ flores apparuerũt · Primi hominis natura ita a deo ordinata & inſtituta fuerat · vt aīma q̃ corpi p̃erat p ſenſus quidẽ miniſteria corpis foris impleret · ſed intus p rationez ſemp ad creatorem ſuum intenderet · & nichil foris ageret quod ex eius dilectõe non p̃cederet & ad ei? dilectõem non p̃meret · ita vt omnẽ actũ & caritas imparet · & ratõ diſponeret · & ſenſus īpleret atq; p̃ficeret · Sed poſtq̃ merito p̃uaricatõnis ſue eiectus eſt a facie domini · factus eſt cecus p ignorantiã mẽtis · inſtabil' p ꝺcupiſcentiã carnis · Quibus ab illo in omnem poſteritatẽ trãſfuſis vniuerſa mala exorta ſunt · Proinde poſt illam primã rez ꝺditõem que facte fuerãt vt ſtantib? ſubeſſẽt · ne ceſſe erat & alia facere que iacẽtes erigerẽt · Que tanto primis digniora ſunt quãtomagiſ neceſſaria & quanto dignitate p̃cedunt · tanto plixiori tẽpe curzunt · Illa eñ ſex diebus facta ſunt · iſta ſex etatibus fiunt · Sex dieb? facta eſt rerũ ꝺditõ · & ſex etatibus p̃ficiẽ hominũ repatio · LXXXIIII ·

¶ De his qui in arca nõ ſaluanẽ ſed peunt ·

COnſiderare poſſumus tres manerias hominum · In diluuio ſine arca ſunt infideles quos carnis deſideria inuoluũt · qui p̃ter hãc vitam trãſitoriã aliã eſſe neſciunt · In diluuio arcã habent ſed in ea non manẽt hi qui vitã immutabilem eſſe venturã credere dixerũt · ſed temporalium rerũ delectatõni animũ ſuũ ſubiiciũt · Nam ibi quiſq; ſecunduz interiorẽ hominẽ habitare dicit vbi cogitatõne ꝺuerſaẽ · Itaq; hi qui delectatõnem cordis ſui in vanitate huius mundi ꝑſtituũt · q̃uis arcam fidei habeãt · intus tamẽ naufragi ſũt vt taceam ceteros mundi amatores · quot mõ litteratos cernimus qui x̃piani vocari volunt · & cum ceteris fidelibus eccleſiã intrãt · & de ſacramentis x̃pi p̃ticipant · in quorũ cordibus ſepius eſt memoria ſaturni & iouis & herculis ſocratis & platoīs & ariſtotilis · q̃ x̃pi & ſanctoz eius · Nugas poetarũ diligũt · & veritatẽ ſcripturarũ aut negligũt aut quod peius eſt irridẽt & ꝺtemnũt · Ego eis p̃ nuncõ quia in fine eis ſociãdi ſunt · quos nunc ī cogitatõnibus ſuis p affectum cordis ſibi ꝺiungunt · Quid illis p̃deſt habere fidem & non manere in fide · quid illis p̃deſt nauẽ integram habere · & ī fluctibus naufragiũ non dicã pati ſed ſponte facere quid p̃deſt veritatẽ ꝺgnoſcere · & falſitatẽ diligere Non ſunt tales qui vere fideles ſunt · Audi q̃lis vnus eorũ fuerit & tales omnes intellige · lex dei eius in corde ipius · Sola ergo nauis fidei mare tranſit · ſola arca diluuium euadit · q̃diu caro ꝺcupiſcit aduerſus ſpiritũ & ſpiritus aduerſus carnẽ omnis homo in hoc diluuio eſt · ſed boni in eo ſũt ſicut hi qui in mari portanẽ a nauibus · Mali vero ſicut naufragi · qui inuoluunẽ influctib? · Intelligamus ergo in nobis eſſe quod fugimus · in nobis eſſe ad quod fugere debemuſ · ꝺcupiſcentiã et fidẽ Concupiſcẽtia p̃tinet ad opa ꝺditõnis · fides p̃tinz ad opa reſtauratõnis · quia & illa inordinate amãdo p cõcupiſcentiam diffluimus · & iſta pie credẽdo p fidem ſolidamur · Et idcirco diuina moīta totiens nobis ſuadent mundũ fugere · non vtiq; vt extra celum & terrã exeamus · ſed vt in cõcupiſcẽtia mundi non maneamus · Excogitata eñ mundi ſpẽ naſciẽ in corde affectus ꝺcupiſcentie · Proinꝺ ſi ꝺcupiſcentiã mũdi declĩare volum? · p̃i? neceſſe ẽ vt mẽoriã mũdi hui? a cogitatõne nr̃a excludã? Nã ſic̃ oc'us paſciẽ ex ſpẽ · ſic anim? ex cogitatõe & turpi quodã commercio īpudica mẽs deſiderio ſuo fruiẽ · dum quodãmõ intus p cogitatõem rem concupitã amplexaẽ · Sic etiã nonnunq̃ vt qꝺ frequenter cogitamus ocioſe aliquãꝺo ꝺcupiſcam? illicite · reuſq; facti iudicaẽ qui p ꝺſenſum in cogitatõne delectatur · Ceterũ quantũ ad ipas res p̃tinz quia omnis creatura dei bona eſt · nulla res eſt q̃ cogitari non poſſit ſine peccato · Rurſumq; ſi p̃ua nos affectuſ attendim? nulla res eſt in qua peccare non poſſumus cogitãꝺo · Nam & de malo bene & de bono male · de īmundo munde · et de mundo immunde poſſumus cogitare · Legimus ſanctos viros non ſolũ cogitaſſe ſed et locutos eſſe et ſcripſiſſe de rebus īmundis · quod vtiq; non feciſſent ſi cogitatõnes rerũ immunda⁊ animã inquinarẽt Nichil intereſt quale ſit illud qꝺ cogitaẽ · ſz qualis affectus ex ipa cogitatõne generẽt · quia cogitatõ mentem non polluit · vbi delectatõ ꝺſcientiaz non corrumpit · Expedit tamen vt obliuiſcamur mundum · ne forte dum frequẽter de eo cogitamuſ · ad eius ꝺcupiſcentiã inflectamur · LXXXV

¶ Q; p opa reſtauratõnis vniunẽ cogitatõnes diſtracte p opa conditõnis ·

SAtis vt reor apte iam demonſtratũ eſt · vnde hec infinita quã patimur cogitatõnum noſtrarũ diſtractõ oriaẽ · a mundo videlicet et a ꝺcupiſcentia eius · hoc eſt ab opibus ꝺditõnis · Rurſumq; quid ſit illud p quod colligi poſſunt in vnum cogitatõnes noſtre hoc eſt p opa reſtauratõis · Et quia ordo non eſſe poteſt vbi finis non eſt · ſupeſt vt relictis opibus conditionis queramus ordinẽ cogitationũ noſtrarũ ibi · vbi finite ſunt · hoc eſt in opibus reſtauratõnis · hoc eñ ſupius inueſtigare p̃poſuimus · Quiſnam videlicz cogitationũ noſtrarũ ordo eſſe deberet · quatenuſ ex eis ſpiritualis dom? ſapientie in nobis edificari poſſit · Et quia ex rebus cogitatões veniũt · oportet vt ex ordine rerum ſumaẽ ordo cogitatõnum Deinceps ergo tractare incipiemus de opibus reſtauratõnis relictis opibus ꝺditõnis · de quibuſ q̃ſi de quodam ſubterfluente diluuio egreſſi ſumus & nunc in opera reſtauratõis quaſi in arcam īgredimur · Igitur opera reſtauratõis ſunt omnia que ab initiõ mundi vſq; ad finem ſeculi facta ſunt vl' facienda p reſtauratõne hominũ · in quibus et res geſtas et perſonas ipas per quas et p̃pter quas et apud quas geſta ſunt loca ſiml' et tpa · vbi et quãꝺo geſta ſunt cõſiderare oportet · In opib? reſtauratõnis tribus modis ordo ꝺſideraẽ ſecundũ locũ ſcm̃ tempus · ſcm̃ dignitatẽ · Scm̃ locũ vt quid p̃p̃e · quid lõge geſtum ſit · Scm̃ dignitatem quid humilius · quid excellẽtius geſtum ſit · Scm̃ tẽp?

quid prius quid posterius gestum sit · Historia longitudinē arce metiē · quia in serie rerū gestarum ordo tpis inueniē · Allegoria latitudinē · quia in participatōe sacramentorū cōstat collectō populorū fidelium · Tropologia altitudinē arce metiē · quia in pfectu virtutū crescit dignitas meritorū · Moraliter prima mānsio est fides · scōa spes · tercia caritas · Vel scōm anagogē prima mansio est cogitatō recta · scōa meditatō puida · tercia contemplatō clara · Vel scōm opatōem prima mansio est scientia · scōa disciplina · tercia bonitas · Vel scōm statū differentes · prima mānsio est natura · secunda · lex scripta · tercia vero gratia. LXXXVI. ¶ De temporibus & quibusdā arce expositōnibus.

Item in libro quinto ·

Hadam vsq; ad diluuiū prima etas seculi tinens annos mille · cc · lvj · Scōa etas ad diluuio vsq; ad abraam tinens ānos cc · xcij · Tercia ab abrhaam vsq; ad dauid habens annos · nongētos · xlij · Quarta a dauid vsq; ad trā fmigratōez tinēs ānos quadringētos · lxxiij · Quīta a trāsmigratōne vsq; ad aduentū xpi habēs annos quīgentos · lxxxviij · Sexta etas nunc agiē nulla annorū serie certa · sed vt etas decrepita ipa mortе totius seculi psumenda · Sunt & alie adhuc differentie quibus altitudo arce distinguaē · Prima mānsio cōiugati · secunda tinentes · tercia vgines · Vel ita prima mansio repentia · secunda ambulantia · tercia volantia · Item p singulos āgulos ascendentibus a frigore oriētis · i · a supbia · Prima mansio est timor · secunda est dolor · tercia amor · ascendentibus a calore occidētis i · a concupiscētia carnis Prima mansio est patientia · secunda misericordia tercia compunctō · Ascendētib? a frigore occidētis i · ab ignorātia · Prima mānsio est cognitō · scōa meditatō · tercia contēplatō · Ascendentib? a calore oriētis · i · a spiritus feruore · Prima mānsio est trantia · scōa prudētia · tercia fortitudo · LXXXVII. ¶ De virtute caritatis qm̄ fortis sit & cara · Idē in tractatu de laudibus caritatis.

Ovis sanctorū a principio mundi extitit qui non caritatē nobis aut verbo aut facto commendauerit · Caritas abel martirem fecit abrahaā de terra sua eduxit · quia & ille p caritatem innocenter mortē tulit · & iste natale solū libenter deseruit · vterq; p caritatem terra celū cōmutauit · Considerem? quot iā martires p tormēta ad regnum celorū transierint · qualem ergo in eis vim amoris arsisse credimus quos xp̄i deū nec sibi pepcisse vidēmus · Cōueniam? nunc cor nostrum & videamus si acquiescat nobis · omnia que mundi sunt relinq̄re · nō arridere psperis · non cōdelectari blandis · non congratulari letis · Domie impfectum meum vi · o · t · qm̄ longe ab hac non dicā pfectōne sed pfectōnis inchoatōne me video · Et cē te hoc parum erat amicis dei · vt p amore eternorum ista spnēnt · ista calcarēt sed abiectis his omnibus alacriter ad votum curr̄ētes · nec mimis terreri poterāt nec tormentis · Trahebat eos caritas Et ideo nec trahebat cupiditas nec deterrebat aduersitas · Curr̄ebāt ergo · mundū post se relinq̄bāt deum ante se habebant · sed interpōita sunt tormēta vt interrogarent̄ vl' quo desiderio hūc quererēt vel qua cōstantia hunc despexissent · Interrogata ē veritas · pbata caritas · cōfusa iniquitas · Accedūt ad penas itrepidi & quantū mentē amor int? vulnerauerat · tātum caro foras vulnera sua despicie-

bat · O caritas quomō illis sapiebas · qm̄ dulcis eis fuisti · quos tāta ppter te sustinere coegisti · Quib? illos ad te vinculis traxisti · quos mundo & p blādimenta detrabēte & p tormenta repellēte poere tamen non potuisti · Cucurrerūt quia tu eos otraxisti · & trāsierunt quia tu eos inuisti · puenerūt · qa tu eos suscepisti · Quā inextinguibilē in pcordijs eorum arsisti · quia nec pbris nec pmijs nec penis obrui potuisti · Ista quasi quedā flumīa inundauerunt · sed multa flumina & aque multe caritatē extinguere non potuerūt · O caritas quomō laudabo te · si sapem te appciarer te · Si scirem quātum vales pcium appenderē p te · sed forte excedis angustias meas · nec inuenire potero precium tuum penes me · dabo tamen qd̄ habeo · & totū qd̄ habeo · tota domus mee sustātia te commutabo · Et cum totum dedero · totum quasi nichil reputabo · Omnes delectatōes carnis mee · omnes iocūditates cordis mei p te libenter impendā · vt te solā possidere valeam · Tu sola michi carior · tu sola vtilior · tu sola suauior · tu sola iocundior · āplius delectans · abundātius satiās · tutius saluās · felicius pseruās · alijs etiā anunciabo de te · Dic michi o cor humanū qd̄ magis eligis · semp gaudere cum hoc seculo vl' esse semp cum deo · Quod plus diligis · hoc potius eligis · audi ergo vt corrigas dilectōem · nō differas electōem · Vide quomō totus tibi est dilectō · ipa electō · ipa cursus · ipa puentio & mānsio & beatitudo · Dilige ergo deum · elige · curre · apphende · posside · fruere · Iam inquis elegi qua via currā vt puenia · da socios ne aberrem · Recte sunt vie dommi · & iusti ambulāt in eis · Iusticia ergo est via · et iusti sunt qui in via curr̄ūt · nulla via iusticia rectior · nulla societas iustorū melior · nulla requies deo trā quillior · p caritatem cor dilatatē · corde dilatato via iusticie curriē · LXXXVIII. ¶ Adhuc de eodem de cōmendatōne eiusdē ·

O Bona caritas quid amplius dicam de te · Ducem te dixi in via dei · Quid si teipam viam dei dixerim · Adhuc inquit apostolus Excellentiorem viam · v · d · Tu es caput viarum rectarum · Omnes vie recte a te exeunt · & in te recurrunt · Nam pcepta dei vie sunt eius que omia a te pendent & in te cōsistūt · Tu es plenitudo iusticie pfectō legis · cōsummatō virtutis · agnitō vitatis Via ergo es o caritas · Qualis via · superexcellēs · suscipiens · dirigēs · & producens · Cuius via · Via hominis ad deum · & via dei ad homines · Tu deū ad hominem deducis · tu hominē ad deū dirigis · nec nisi p te ad vterutrū trāsire possumus · Tu media trix es · aduersos cōcilians · disiunctos socians · & dispes quodammō coequans · deū humilians · nos sublimans · illū ad yma trahens nos ad summa erigens · Sic tamen vt nec abiecta sed pia sit eius descensio · nec supba · sed gloriosa sit nostra exultatō magnam ergo vim habes caritas · Tu sola deū trahere potuisti de celo ad terras · O qm̄ forte est vinculum tuum quo & deus ligari potuit · & hō ligat? vincula iniquitatis disrupit · Nescio siquid maius in laude tua dicere possim · qm̄ vt deum de celo traheres · & homines de terra ad celum eleuares · Magna virtus tua vt p te vsq; ad hoc humiliarē deus · & vsq; ad hoc exaltarē homo · Cōsidero deum ex femina natum · infantem pannis obsitum · vagientem in cunis · sugentem vbera · respicō postea ꝓpehensum · ligatum · flagellis cesum · spinis coronatū sputis illicitum · lanceatum · clauis fixum · felle &

aceto potatum · illic indigna · hic dira passum · et tamen cur vel ita dignaret vel ita pateret si causam querimus · aliam pter solam caritatē causā nō inuenimus · O caritas quantū potes si tātuz mualuisti erga deum · quantomagis erga homines · Sed fortassis facilius vincis deuz qꝫ hominē · quia quo magis beatum eo magis est deo debitum a te superari · Hoc optime tu noueras · que vt facilius vinceres prius illum supabas · Adhuc nos rebelles habuisti · quādo illū tibi obedientē ō sede paterne maiestatis vsqz ad imfima nostre mortalitatis suscipienda descendere coegisti · Adduxisti illum vinculis tuis alligatum · sagittis tuis vulneratū · vt āplius puderet hominem tibi resistere cum te videret etiam in deum triūphasse · Vulnerasti impassibilē & ligasti insupabilē · traxisti incōmutabilē · eternū fecisti mortalē · hec oīa fecisti vt corda nostra emollires & insensibiles affectꝰ opungeres · vt se a corpore suo resoluerēt & facilius ea sagitte tue penetrarent · Nec incassum hoc fecisti · multi em̄ sic a te supati sunt · Multi iam tibi manus dederūt · multi iam in suis pcordijs sagitta s tuas infixas portant & altius adhuc eas infigi desiderāt · delectabiliter em̄ & suauiter vulnerati sunt · & plagas suas se pcepisse nec dolent nec erubescūt · O caritas q̄nta est victoria tua · Vnum prius vulnerasti · & p illum omnes post modū supasti · LXXXIX ·

¶ De emendatōne laudis eiusdem ·

O Caritas laudaui te quātū potui · Nescio em̄ si forte maius sit de te deum dicere an deum te supasse · quod si maius ē etiā hoc libenter & fiducialitē de te dicā · deus caritas est · nunquid parū est deum in se manentez habere tātum est caritatē possidere · Hoc priuilegium sola caritas habet · vt deus dicat & sit · Non em̄ dicit deus humilitas est · aut patiētia · quia cū omnis virtus dei donum sit · nulla pter solam caritatez hoc habet · vt non solum donū dei sed & deus dici possit · Reliqua igit̄ gratiarū dona largit̄ deus etiam his quos repbat · solam aūt caritatē quasi seipsuz his tantum quos diligit in pmium seruat · Caritas igit̄ est fons ꝓprius de quo non emunicat alienus quia qnicunqz illā habet non iam alienus est a deo sed ipe in deo & deus in eo manet · sic familiaris ē deo caritas · vt ipe māsionem habere nolit vbi icaritas non fuerit · Siquis inquit diligit me ꝛc · Animā in qua caritas habitat · supbia nō inflat · inuidia n̄ deuastat · ira non dissipat · tristicia mala nō vexat · & auaricia non excecat · gula nō inflamat · luxuria non inquinat · semp munda est · casta est · quieta ē · pacifica · benigna · & semp modesta · & in aduersis secura · & in psperis tempata · mundū ptemnēs · et deum diligens · omniū bona amādo sua faciens · & sua oībus libenter impiens · In quo caritas dei ē semp corsursum habet · & desideriū in supna eleuatum · Et siquādo ambulat · siquādo agit · siquando sedet · siquādo quiescit · quidqꝫ egerit cor ā do non recedet · tacens deum cogitat · & loquēs nil pter deum & quod ad amorem dei ptinet loqui desiderat · Alios ad caritatē exhortādo seipm̄ inflamat · caritatē omnib9 emendat · Quā dulcis amor dei · qꝫ amarus & qꝫ impurus sit amor huius seclī non solum voce sed & ope quoqz demōstrat · Deridet huius mundi gloriam & solicitudinē arguit Miratē cecitatē hominū qui hoc diligūt · quomodo iam dudum vniuersa hec caduca omnes nō cōtemnunt · omnib9 estimat dulce esse · quod sibi sapit · & omnibus placere quod diligit · omnibus manifestum quod cognoscit · Istis indicijs caritas se pdit igit̄ o bona caritas · quid dignū dicā laudib9 tuis Certe post tāta prioꝝ pconia nil de te dicere meapuitas psumeret · vbi nunqꝫ de te dici satis potuisset · Illabere igit̄ nobis o dulcis & suauis caritas dilata cor nostrū & expande desideriū · amplifica cordis nostri habitaculū vt cape possit hospitem · & mansorem domini · ·XC ¶ De meditatōne in creaturis & scripturis & moribus · Item de triplici meditatōne ·

Meditatō est frequēs cogitatō modum & causam & ratōem vniuscuiusqz rei inuestigās · Modum quid sit · causaz quare rationem quomō · Tria sunt genera meditationū · In creaturis · in scripturis · in moribꝰ · Primum surgit ex admiratōne · scām ex lectōne · tercium ex circūspectōne · In primo admiratō questionē generat · & questio inuestigatōem · inuestigatō inuentionē Admiratō est dispositōnis & questio cause · inuestigatō ratōnis · In lectōne autem sic ꝑsiderandum primo lectō ad cognoscendā veritatē materiā mīstrat · & meditatō coaptat · oratō subleuat · opatō oponit · gtemplatō in ipa exultat · Bona aūt quedā sunt necessitatis · quedaz voluntatis · Necessitatis sunt que sunt in pcepto & voto · De ceteris siqd superogat̄ reddit̄ · Si nichil non imputat̄ · Item meditatō in lectōne est triplicis ꝑsideratōis secūduz historiam est · quādo eorum que facta sunt vel rationem querimus vel admiramur suis tpib9 & locis & modo ogruo pfectaz · Scām allegoriā meditatō opatur in dispositōne pcedentiū futurorum significatōez attendēs miratōne & puidentia coaptatā · sicut oportuit ad intelligentiā & fidei formam fabricandā · In tropologia opat̄ quē fructū dicta afferant exquirens quid faciendū insinuent vel quid vitandum · quid ad eruditōem · quid ad exhortatōem · quid ad ꝑsolatōem · quid ad terrorez scripture lectō ꝓponat · & quid ad intelligentiam virtutis illuminet · quid nutriat affectōnem · quid formā viuendi ad iter virtutis edoceat · Meditatō in moribus est secundū affectus & cogitatōes & opa · In affectibus ꝑsiderādum est vt sint recti · sinceri hoc est ad id ad quod debēt esse Et quomō affectus est in eo ad quod rectus · et quomō debet esse sincerus · In cogitatōnib9 cōsiderandū vt sint munde et ordinate · Munde sunt quando neqz de malis affectōnib9 generant̄ · neqz malas generāt affectōes · Ordinate quando rationabilit̄ · hoc est tempe suo adueniūt · Tempore em̄ non suo etiam bona cogitare sine vicio non est · vt in lectione de oratione · et in oratione de lectione · In operibus considerandum est primum vt bona intentōne fiant · itaqz intentōnem oportet esse rectaz p discretōnem · et simplicē p benignitatē · Scōo in opibus ꝑsiderandum est vt ex recta intentōe inchoata cū pseueranti feruore ad finem pducant̄ · vt ne pseuerantia torpeat · nec amor tepescat · ·XC ·

¶ Adhuc de meditatōne in moribus ·

Item meditatō in moribus duplici consideratōne discurrit · foris ad famā · intus ad ꝑscientiam · foris quid expediat · et qd doceat · doceat ad exēplū expediat ad meritū · nobis ad meritum ꝓximis ad exemplū · Intus ad conscientiam · vt si munda que nec de ꝑterito iuste accusat̄ · nec de ꝑsenti iniuste delectat̄ · Itē in moribꝰ vt omnes motus cordis deꝑhendat vnde veniāt

aut quo tendāt · Motus igiē cordis aliqñ maīfestā habet originem · aliquando occultā · que manifeste bona est a deo est que autem manifeste mala · siue a diabolo est · siue a carne · Omnes aspirationes que imuisibiliter cordi adueniunt ab istis ꝓcedūt Que autem dubia sunt ī origine ꝓbanē a fine · Et que mala sunt differūt qm̄ que a carne sūt frequē tius surgūt ꝓter necessitatem · que vero a diabolo sepius ꝑter ratōnem · Item meditatō morū finē & directōnem in omni uersatōne ꝑsiderat · Finis est ad quod tendiē · directō quo facilius puenitur Qui directius pgit citi⁹ puenit · Sunt enim quedam bona in quibus etiam multum moueri parū est ꝓmoueri · Alia ꝑpendioso laboze fructū magnum adducunt · Et hec ergo discernenda sunt · & eligenda magis q̄ magis ꝓsunt · Multi hāc discretionem non habentes plurimum laborauerunt & parum ꝓfecerunt Et qm̄ oc⁹m forīs habuerunt tātum ad speciez opis et nō int⁹ ad fructū virtutis Gaudebāt em̄ magna se facere magis q̄ vtilia exercere · Et dilexerūt pot⁹ illa ī quibus videri possent q̄ emēdari · Itē meditatō ī moz⁹ primū cōsiderat que debita sūt siue ex p̄cepto siue ex voto et ea primū agēda indicat que sic facta habēt meritū · vt nō facta generēt reatū · Post hoc si q̄d voluntarie supaddiē sic faciendū est vt debitū nō ipediatur · Itē meditatio moꝝ duo mala ī bona actione p̄ apue cauēda cōsiderat · hoc est afflictōnē et occupationē · Per afflictionē dulcedo mētis amaricat · per occupationē trāquillitas dissipat · Afflictio est qñ ꝑ his q̄ nō valet p̄ īpatiētiā vitē · Occupatō quando in his que valz agendis p̄ īntpantiā agitat · Ne igiē male amariceē animus suam impossibilitatē patienter sustineat · Ne aūt male occupeē possibilitatē suam extra mensuram nō extēdat · Itē meditatō moꝝ ꝓbat nec ea que non fiunt impatiēter appetere · nec ea que fiunt īsipiēter fastidire · Qui em̄ semper quod nō facit appetit & quod facit fastidit · nec ꝑsentibus fruit̄ · nec futuris satiat̄ Inchoata em̄ ante ꝑsummatōem deserit & inchoāda ante temp⁹ apprehēdit · Propterea bonū est bono suo esse ꝓtentum · & p̄sentia bona supueniētib⁹ augere non ꝑ futuris abiicere · Leuitatis em̄ ē bonoꝝ ꝑmutatō · multūq; diuersa currunt via · qui ꝑ nouis vetera abiiciūt · & qui ab inferioꝝb⁹ ad supioza ꝑscendunt · qui em̄ mutatōem querit fastidiosus est · sicut qui ꝓfectum appetit studiosus.

XCII · ¶ De concordia misericordie et iusticie in filij dei incarnatōne ·

Misericordia & veritas obuiauerūt sibi ꝛc · Veritas erat in celo cū iudice deo · & misericordia in terza cum homine iudicādo Vbi em̄ misericordia esset · si cum misero nō esset · Accepto igiē tpe · assumpta veritate ōscendit de⁹ vt ratōem poneret cum homine · Q̄ cum vidisset misericordia nō ignara diuini cōsilij prexit obuiaz illi · deū cupiēs mitigare · & placatū adducere · Ibi ergo misericordia & veritas ob · ſ · Veritas affirmauit nequā homīes debere merito damnari · Misericordia respōdit eos vt boni fierent · spontanea etiam pietate debere vocari · Veritas dixit · q⁹ de⁹ malis omnimo ꝑcere nō deberet · misericordia dixit si nemini ꝑceret deus & nunq̄ bonos haberet · Veritas dixit se nolle nec posse tot scelera hominū tolerare · misericordia respōdit gratiā domini ad indulgendū supabundare · Videns deus tā diuersas sententias ad effectum simul ꝓcedere non posse ·

Dixit scriptum est · Misericordiā & veritatē diligit deus · Veritas aūt vult vt totum imputeē · misericordia vero vt totum ꝑdoneē · que simul fieri non possunt · Propterea peccatū homīs & ex ꝑte ꝓptē veritatē puniat̄ · & ꝓptē misericordiā ex ꝑte dimittat̄ · Veritas aūt intrans cor hominis clamare cepit · de terza hominē accusans · misericordia vero ñ desistebat ī celo orare dominū · ꝑ homīe postulās homo cōfessionē ad salutem ore ꝓprio faciebat · & misericordia p̄cibus suis dominū ad iustificatōez hominū ꝑpellebat · Veritas de terza p cōfessionez homīs oriebat̄ · & iusticia de celo ꝑspiciēs · p misericordiā dei ad terzas mittebat̄ · Quia ergo misericordia cum deo ꝑ homīe erat · & iusticia & veritas a deo cum homīe erat · iam inter deum & hominem erat pax ꝑ iusticia · Tunc ait iusticia ad pacez Nunquid satis est optīo mala dimittere · nisi etiam studeat bona ꝓferre · Laxauit peccata p indulgentiam · nunc cōferat virtutū dona p gratiā · Respondit pax & ait · Domin⁹ dabit benignitatē ꝛc · Confessio crimīs est in detestatōe mali · cōfessio laudis in exultatōne boni · Confessionē emīs parit timoꝝ ꝓfessionem laudis amoꝝ · ·XCIII· ¶ De mundana cōsolatōne & sequēti desolatōne ·

Te vobis diuitibus ꝛc · Anime ratōnali si vere saper · ꝑter verum bonū nihil sapet Nunc autē primū malū eius factum est · vt illo sublato egestatē illius patiat̄ · Deīde scōm accessit · vt in alio bono ꝑsoleē vt illud nō reqrat Perdito ergo eo quod intus erat bono · egressa est ad ea que forīs erāt bona aliena · & pactū fecit cū delectatōibus seculi · & regressa mouxit eas ad se vt fornicareē cū eis intus in abscōdito cordis sui et requiesceret sup eas · et non respiceret absentiā boni sui · quoniā secum habet societatē alienā delectationū huius mundi ingredientiū ad ipam ꝑ sensus carnis ipius · vel cum ipa egrediē ad illas · Cuz aūt claudi cepint porte iste sensuū carnaliū nō patebit deinceps via trāseundi admittē · Et tunc sepabiē societas vanitatis · et erit mundus forīs exclusus ne īgrediat̄ · et anima intus clausa ne egrediat̄ · Et veniet anima ad portas oculoꝝ et clausas inueniet · vt non egrediat̄ ꝑ visum · Deinde diffundet se ꝑ aditus sensuū reliquorū · et nō erit trā situs illius · quoniā repagula mortis ꝓpetue inflexibili rigore et īmobilibus seris valuas sensuum et aditus omercij antiqui sine fine ꝑcludent · Tūc anima misera in hoc tristi discidio solā se inueniet et quertēs se requirere incipiet illum socīū qui īc⁹ est et excludi non potest · et nō poterit habere societatem illius in desolatōne sua · quia non requisiuit illum in ꝑsolatōe sua · Tunc illa infelix desperatō ne cadet a se · et damnatōe sub se · et apiet se ꝓfundum in obuiam ruēti · Et cum illam excepit ꝓtinuo claudet̄ sursum et apiet̄ deorsū vt sine fine cadat et ad finem non resurgat · Propterea dixit dominus Orate ne fuga vestra hieme fiat vl̄ sabbato · Quid em̄ est hiems nisi tempor mortis · et quid sabbatum nisi post mortē tempus ꝑpetue vacatōis · Hiems siquidem tollit ambulandi potentiā · sabbatum negat licentiā · Sic et immīētis mortis tempore astrictus homo a correctōe ꝓpediē · Post mortē vero penitentia non recipiē · Hic grauat̄ ne bona opera exerceat · ibi ligat̄ ne damnatōem euadat · Hic correctō grauis ibi emēdatō impossībilis · Propterea bonum est fugere iram venientem · priusq̄ sentire incipias īmmentē · Ne vel voluntas nimis efficax

sit sine ope· vel dolor inutilis sine correctõne· Cogitet ergo anima in societate alienorũ nunc posita quia non poterit semp pmanere cum illis & eligat interim socium illũ· qui cum omnia subtracta fuerint solus fidẽ suat dilectoribꝫ suis. ·XCIIII

De tribus bonis quibꝫ placat deus·

INdicabo tibi o homo ꝛc· quia & deus q̃ trinitas est· non nisi trino sacrificõ digne placari potest· Offer ergo iudiciũ filio· iudici misericordiã· spiritui sancto caritatẽ· solicitudinem paternitati· sic tamen vt non discreat õne numerorꝫ vnitatẽ trinitatis diuidas sed singul' sua & simul vni singula exhibeas· Primũ em̃ iudiciuꝫ faciendũ ẽ de teipo· deinde inter te & pximũ tuũ Postremo ò pximo tuo· In eo iudicõ quo iudicas temetipm esse debes districtus· in eo quo inter te & pximum tuũ iustus· in eo quo pximum pius· Teipm iudica hoc modo· Cõsidera diligenter q̃ facis & quid non· quid facere debes & quid non· Postea hec ad inuicem cõferendo ppẽde· si idem· est quod facis & quod debes· Qõ si ita inueneris gaude sin autem· time Inter te & pximuꝫ hoc mõ vide quid facis pximo· & quid faciat tibi· Si tibi facit bonum & tu illi malũ reddis· malus es· Si tibi malum facit & tu illi bonum reddis· bonus es· De pximo tuo hoc modo· Vide quid facit· Si certum bonum est puũ· existima magnũ magnũ matius· Si dubiuꝫ bonum est· verum puta· si certum malũ est magnũ· puũ· puum mim? iudica· Si dubium malũ est bonũ puta· Oportet ergo te primuꝫ facere iudicium· vt qõ recte discernis ope opleas Deinde diligere misericordiã· vt bonũ quod agis non ex timore sed amore facias· Postremo solicitũ incedere ne vel bonũ qõ nondũ habes nõ merearis accipe· vel bonum qõ habes amittas· In his tribus trinitati in te opanti cooparis p illuminantez sapientiã· & cum lucente rectum discernis p ĩflamantẽ caritatẽ· & cum ardente misereris· Per puidam vero paternitatẽ· & cum tuente temetipm custodis· Per trinitatẽ itaqꝫ coopando trinitati· trinitatis ymago efficieris· verũ sacrificiũ· teqꝫ ipꝫ deo offers· cum ad eius similitudinẽ reformaris·

·XCV· De morali expositõne piscine superioris.

HIerusalem est anima· superior piscina ẽ ratõ p quã oprehẽdit celestia· inferior sẽ sualitas p quã affectat terrena· Superior piscina aqueductũ habet in agro fullonis· Fullo ẽ xp̃us qui pãnos suos calcat· quia electos suos per tribulatõem emũdat· vt eos sup niuem dealbatos sibi vestimentũ faciat· Cumb? fullonis est ista cõuallis lacrimarũ plena· s· mundus in quo ad cõculcandũ piecti sumus· Sed dum calcamur· vrimur & mundamur· quia pressura tribulatõnis & caritatem accendit & culpã abluit· Iste est fullo qui illa vestimẽta fecerat· que candida erãt sicut nix· qualia non potest fullo facere sup terrã· Iste agrũ habet vbi flores inueniunt optimi ad colorãdos pãnos· Ager est sancta scriptura vbi pascunt animalia dei· In hoc curzimus quãdo legim?· flores colligimus· quãdo p̃cepta discim?· pannos coleram? quãdo p̃cepta implẽdo virtutib? animas nostras decoramus· Patiẽcia est in rosa· & castitas in lilio caritas in croco· & humilitas in viola· puritas ĩ saphiro· Bene autẽ p agrum fullonis trãsit aqueductus piscine superioris· qui est radius oremplatõis p studiũ em̃ diume lectõnis apiẽ via cordi nostro vsqꝫ ad oremplandũ lumen diuinitatis· vt illuc q̃si de fonte vite aque spũalium donorũ descendãt praditi oremplatõis ad irrigandũ & implendũ finũ mentis nostre· Piscina inferior· hoc est sensualitas habet quinqꝫ aqueductus· quiqꝫ sensus corporis quos oblectamẽta huius mundi influũt ad replẽdum appetitũ nostre carnalitatis· Isti· v· porticus sunt in quibus multitudo languentiũ iacet· Sꝫ angelus domi scom tẽpus in piscinã descẽdit & mouetur aqua· quia dum diuina aspiratõ peccatorez intus tangit· illico terrore iudicij orturbat carnalis oscientia· Et quicunqꝫ post motõem aque in piscinam descendit sanus fit· quia diuina gratia pcuentus peccator si vere se ad penitentiã humiliat· & oscientiam impurã oueniens· aut acta mala districte diiudicat· ò quolibet delicto veniã osequitur Congregatis inquit aquis piscine inferioris· non em̃ viciũ est aquas piscine inferioris bibere· sed cõgregare· quia licz nobis bonis trãsitorijs vti ad necessitatẽ· sed non diligere ad supfluitatẽ· Si hierusalez animas dicimus· domos hierusalẽ corpa· Domos ergo hierusalẽ numerare est osiderata hoium multitudine timere de defectu rerũ· oputare sumptus corpis· & nõ cõfidere imunificentia largitoris· Vnde & post subiunxit· Aquas piscine veteris col zc· Murus exterior est corpus quo aĩa dauditur· Interior est ira naturalis virtus anime quavicijs irascit & otra tẽptamenta munitur· Preter murum· & murũ ad colligẽdas aquas lacũ facere est necessitatis loco cupiditatẽ admittere·

XCVI· De amore ordinato & iordiato·

QUus fons dilectõnis intus saliens duos riuos infundit· Mediũ quippe est cor hominis vnde fons amoris erũpit· & cum p appetitum ad exteriora decurrit cupiditas dicitur· Cum vero osideriũ suum ad interiora dirigit caritas· & omniũ malorum radix est cupiditas· & omniũ bonorꝫ caritas· Amor est delectatõ cordis alicui? ad aliquid ppter aliquod desideriũ ĩ appetẽdo· ĩ pfruendo gaudium· p desideriũ curzẽs· reqescẽs p gaudiũ· hoc bonũ & hoc malũ ẽ tuũ cor humanũ· qr nec aliũ de bonũ nec aliũ de malũ est· nisi q̃ bñ vl' male amas quod bonũ est· Nã omne qõ ẽ bonum est· Nec qui amat nec quod amat malũ est sed q̃ male amat· Ordinate ergo caritatẽ· & malũ inde nullum est· Omnipotẽs deus qui nullo ĩdigz ratõnalem spiritũ creauit sola caritate nulla necessitate· vt eũ bñtudis sui ptcipẽ facerz· Porro vt ad id aptus esset· fecit in eo dilectõez spiritale palatum p hanc sanctificãs ad gustum dulcedis intne· vt ei semp inherendo ipz quo beatificãda erat bonum & ex ipo sugeret· & de eo p desideriũ biberet· & ex ipo p gaudiũ possiderz· Suge o apicula suge· suge & bibe dulcoris tui ĩenarrabilẽ suauitatem· Immergere & replere· quia deficere nesãt si tu non incipias fastidire· Adhere ergo & inhere sume & fruere· Si sempiternus gustus fuerit· sempiterna quoqꝫ beatitudo erit· Igiẽ p amorez socia ta est factori suo creatura rationalis· solumqꝫ est dilectõnis vinculũ quod ligat vtrosqꝫ in idipsum et tãto felicius quanto fortius· Propter qõ et vt indiuisa societas et cõcordia pfecta vtrobiqꝫ habereẽ· et geminat? est nexus in caritate dei et pximi vt p caritatem dei omnes ad inuicem vnum fierẽt vt quod de illo vno cui omnes inherebant quisqꝫ in semetipo ñ capet· pleni? atqꝫ pfecti? p caritatẽ pximi in altero possideret· et bonũ oim fierz totũ

singulo rū. Ordínate ergo caritatē si desideriū est amor bene curzat. si gaudiū bene requiescat. Tría quidez sunt que amari bene aut male possūt. Deꝰ supza nos. pximus iuxta. mundus subtꝰ nos. Ordínate ergo caritatē. Si curzat bene curzat. Si requiescit. bene requiescat. Desideriū curzit. gaudium requiescit. Propter quod gaudiū vniforme ē. quía semp in vno est. Desiderū aūt motus mutabilitatem suscipit. & idcírco non se cōtinet i vno seo varías species repsentat. Tría deus. duo pximus. vnum mundus habeat in cursu desiderij nostri. Et est in desiderio ordínāda caritas. amor nā qz p desideriū. & de deo. & cum deo. & in deuz ordínate curzere potest. De deo curzit. quādo a deo accipit vnde eum dilígit. Cum deo. quādo eiꝰ uoluntati in nullo ptradicit. In deum quādo in ipo requiescere appetit. Duo sunt pximi potest em desiderium de pximo curzere. vt de eius salute & pfectu gaudeat. Cum pximo. vt eū in via dei et comitem itineris & sociū puentōnis habere cōcupiscat. sed in pximo non potest vt in homīe spez & fiduciā suā pstituat. Vnū est mundi. De ipo currere. non cum ipo aut in ipm. De mundo em desiderium curzit. quā do inspecto foris dei ope p amiratōem & landē ardentius intus ad ipm se duētit. Hec est em ordínata caritas. & pter ipam omne qđ agitē est inordínata cupiditas. ·XCVII·

¶ De sapore & nutrimento verbi dei.

Quamdulcia faucib? meis ꝛc̄. Verba dei vtiqz cibus sunt. non ventris sed mentis. ymmo ieiuniū ventris & cibus mentis. Cibus corpis tria habet in se. Sapor delectat. nutimentum sustentat. massa onerat. Sapor ad palatū ptinet. nutrimentū ad naturā massa ad miseriam. Vñ palatū pcipit saporē & stōach? nutrimētū & massam. alterum ad refectōem. alterū ad grauamē Nutrimentū vt illud in corpus trajciat. massā vt illam ejciat. Sapor quodāmō spūalis est. & ideo solūmodo delectat non grauat. Inde est q fames in faucibus satiari nunqꝫ potest. quia ibi nec appetitus mensurā habet nec delectatō finem. In stomacho aūt satietatē recipit. & delectatō finez. Nā quia ille nutrimentū qđ sustentat non pcipit sine massa que grauat. ne id qđ poest vltra modū appetere incipiat ipa quā simul pcipit illum onerando refrenat. Ergo frater cum māducas noli interrogare fauces tuas si satis est. Qz si iudiciū illarū sequeris priusqꝫ illas delectatōne repleas. stomachum tuū onere suffocabis. ventrē potius de mensura edendi osule. & priusqꝫ illum dolere dcipias. fauces ab auiditate ꝓpesce. hoc tamen de cibo corporali intellige. Nam de refectōe spūalis cibi fauces potius qꝫ venter osulande. Habet quippe spiritualis cibus. i. verbum dei similiter saporem suuz qui fauces spūales delectat. nutrimentū qđ spūalem substantiā pascit & vegetat. & massam que ī firmitatez pmit & grauat. Fauces spūales dicim? palatum cordis. Sapor dei est verbi gustus interne dulcedinis. Anima autem ipa substātia est spiritualis. Nutrimentū verbi dei est exercitiū virtutis. massa vero pondus laboris. quia ergo sapor ille interne dulcedinis sine fastidio sumitē. et q̄si de quodā spūalis cibi gustu fauces cordis delectatōnem pcipiūt. sed saturari non possunt. Quia vēo exercitiū virtutis quo anima pascitē non sumitē sine pontere laboris quo caro grauatē quasi quidaz sensualitatis nostre stomachus dū cibū boni opis exercendo pcipit. ne virtutē qua reficitē vlē modū appetat ipe eū quo pmitē labor opis castigat. Nō igitē ait. Dulcia ventri meo sed faucib?. acsi dicerz Per verbum quidē tuum domine venter carnalitatis pmitē. sed palatum cordis intus sapore dulcedinis delectatē. quia & si foris infirmitatē grauat labor opis. intus tamen ōsiderium pascit dulcedo & gustus suauitatis. Hinc est q dilectus ille. Iohannes de se phibet dicens. Accepi librū ꝛc̄. sic & tu frater deuota librū vite. verbum dei auide cōmede & noli ꝓpterea dulcedinē saporis eius desserere. si aliquid amaritudinis sentis in ventre.

·XCVIII· ¶ De humilitate qualiter deficit vel pficit.

Quobus modis diabolus in nobis humilitatē impugnat. p iniuriam videlicet et p reuerentiā. Nos vero si cīpas nostras & miserias attente inspicere volumus tunc fortassis nec indignum iudicabim? si nobis inferatē iniuria. nec dignum si reuerētia exhibeatē. mens etem hominis citius in laude sua decipitē. quia qđ libenti? accipit difficilius repellit. Nam dum bona sua nō nunqꝫ foris laudari audit. et se tācummō testimonio veritatis ofensum pbere existimat. non ipa eaz veritas sed adulatō potius delectat. Vt aūt pfs? ab elatōis vicō innocens esse videatē maiori adhuc calliditate se palliat. Et postqꝫ id quod ō se dictū est verum esse ofenserit. ne vllo modo sibi tribuere existimet. statim se ad gratiarū actōez vertit. Hoc autem nō ad humilitatē ei. sed ad elatōnis augmētum pficit. quoniam tāto iam fiducialius apud se extollitē quāto manifestius bonum suū non a se sz a deo esse pfiteē pharisiaca pfus supbia dicēs. Deus gratias ago tibi. Et vide quomō virus pestilētie paulatī se diffūdit. dum mens in sui admiratione occupata diffigitē. paulatim iam et eū a quo habet obliuisci incipit. et quasi iam sibi sufficiat qđ ē mala sua amplius ad memoriā reducere nō dignatur. Tunc hostis postqꝫ intus cor mundū vidz. opbria foris et iniurias admouet. qz scit q decepta mens tanto iā eas impatiētius susceptura sit. quāto in se nichil nisi quod laude dignū est agnoscit. Tría deniqz sunt p que humanitas aduersus illatā ctumeliā se defendit. Primū vt cōsideremꝰ culpā nostrā qua meruimus vt talia patiamur. Deinde quia quotiens ad nostram lesionē excitatē pximus hic quasi nō ille. sed in illo iusto iudicō suo ad nostram pbatōem siue iubendo siue pmittēdo opatē deus. Postremo q malum agēti non irascendū sed opatiendū sit sicut corpaliter infirmanti. quia omnis qui male agit non quasi ex virtute agens. sed quasi a virtute deficiēs. et velut quadā frenesi eꝫ tudine laborās pie tolerādus est. Duma ergo consideratō suadet nobis iusticiā. secunda reuerentiā tercia misericordiā. Contra reuerentiā autē et laudatōnē p eandē malorū suoꝝ memoriā hoc modo se debet defendere humilitas. non attendat neqz cogitet vtꝫ verum sit quod de se dicitē. aut dignū quod sibi exhibetē. sed statim ne decepta mens p ianem gloriam laudemqz qua foris pulsatē intus suscipiat. ex ipo suo vicō ei opponere curet vade potius erubescat dicens cū psalmista. Auertantē statim ꝛc̄. Quisquis em laudatꝰ de virtute osulturus scientiam addit. ex eoipo osentire iam adulatōni cuimatē. quia occasionem a ꝓpbatōis eius n̄ q̄reret nisi eam retinere potius qꝫ abijcere maluisset. Et idco fit nōnunqꝫ vt talem iusto iudicō deꝰ vitatē

discernere non pmittat·& testimoniū sciētie iam illi respondeat·non ad id qđ querere se finxit·sed quod inuenire desiderabat· XCIX· ¶ Exhortatō ad platos & iudices·

COnsiderate fratres dispensatōem dei·solus peccatores iustificare potest·vt tam humanā scientiā de sua pietate certā faceret potestatē relaxandi peccata homini pcessit·vt homo ad hominē quasi ad similē suū familiarius & fiducialius ueniret·quem & videre posset veniam postulatur? & accepturus audire·Deus eñ orantem videre potest·sed homo deum indulgentē videre non potest·Idcirco voluit de? vt hō homini loquereē·& de sua salute cum illo tractaret·sed ne forte salus ab homīe dubia esset· deus homo factus est· vt nec fallereē iudicādo nec falleret miserando·sed omne iudiciū datū est filio diuina potestate in pticipatōem hominū trāffusa vt homo peccata dimitteret·iuxta tamen diuinū iudiciū·cū idē ipe hō de? eēt·ipe aūt hō xps sic̄ pticeps factus fuerat nacē nr̄e·ita pticipes nos esse voluit honoris sui·Videte ergo ministeriū vestr̄ iudicate·Iudiciū suum in finem distulit·vt vos pius iudicetis ad correctōem·ne ipe post cū iudicare cepit·iudicet ad damnatōem·Vos eñ nō quasi iudices criminū ad pcutiendū positi estis· sed q̄si iudices morboz ad sanandū·Videte ergo languidum in manibus vestris·quem vobis misericors ille samaritanus omisit·Ceterum nondū xpus crucifigebaē·& tamen petrus feruorē suum cohibere non potuit·sed pcussit seruū pncipis sacerdotum nec multitudinē timens nec potestatē·Igiē videte quid facitis·christus in oculis vestris crucifigitur & vos adhuc gladium in vagīa habetis·cū tñ multitudo maior vobiscū sit q̄ cum illis·Quid vos ī passione xp̄i fecissetis·qui modo ad pcutiendū pigri estis·Ipe quippe dixit· Quod vni ex minimis zē·Igiē in xp̄o christus occidiē·& in xp̄iano tribulatur·Quid ergo facitis·q̄d pigri q̄d timidi estis· forte quia non statis sicut phinees·idcirco irā placare non potestis vt cesset quassatō·forte q̄ discubuistis ad ollas pharaonis·& saginā diligitis·pigrū est vobis surgere ad bellū·forte quia lanā diligitis & lac nō oues·idcirco pascitis vosmetipos non oues·& fugitis veniente lupo·quia ō ouib? non curatis·saltem si lac ouiū pmeditis carnes cōmedere nolite·si fructum p custodia ouiū q̄ritis ipas viuas seruate·Bonus pastor etiā carnē suam ouibus suis edendā dedit vt eas reficeret·& vos non solum mercenarij p̄cium p custodia queritis sed ipas etiam oues lupi facti ad vestrā refectōz necatis· ·C· ¶ De triplici visione & qua druplici vanitate· Idem super ecclesiastem omelia prima·

QRes sunt anime ratōnalis visiones·Cogitatō·ptemplatō·meditatō· Cogitatio est·cum mēs nocōne rei transitorie tangitur cū·s·ipa res sua ymagine animo subito pſentatur·vel p sensum ingrediēs·vel a memoria exurgens·Meditatō est assidua ac sagax retractō cogitatōnis aliquid vel inuolutū explicare nitens vel scrutans penetrare occultū·Contemplatō est pspicax & liber animi ptuitus in res pspiciēdas vsq̄z q̄z diffusus·& ita quodāmō id quod meditatio q̄rit ptemplatō possidet·Cōtemplatōnis autez duo sunt genera·Vnum qđ primū est & incipientiū in creaturarū pſideratōne·aliud qđ vltimū & pfecto rum est in ptemplatōne creatoris·In puerbijs salomonis quasi meditādo incessit·In ecclesiaste ad primum gradū ptemplatōnis ascendit·In canticis canticoz ad supmum se trāstulit· ¶ Idem in secūda omelia·Vanitas alia est in rebus cōditis·alia i opibus humanis·alia in corpibus·alia in mentib? Prima est mutabilitatis·secūda curiositatis·tercia mortalitatis·quarta iniquitatis·Vanitas mutabilitatis duobus modis in rebus cōsideraē·siue quia inanes sunt·siue quia trāsitorie sunt·In illo vane sunt·quia ostendunt qđ nō habent Iniſto vane sunt·quia non pmanent in eo quod habent·Vanitas cupiditatis in tribus cōstat·In cōcupiscentia scz oculoz in ocupiscentia carnis·in supbia vite·In omnibus eñ vanitas est·ꝓterea tam vanum est in his que bona videnē spem ponere· q̄ q̄ mala putanē formidare· Quid eñ facit ocupiscentia oculoz fallaces rez fucos & lubricos captās aspectus·Oblita sui fundiē·ac totā se curiositati ōdēi circūit omnia·siqua forte noua·siqua īsolita·siqua mira occurēāt·Ad omnes rerū motus altera semper p̄ceps·temeraria·pcax·instabilis·petulās·impatiens·& lubrica·sepe vana·sepe exultans· sepe inani timore trepidans·nullā interius radicem habens sed semp suspecta ad exteriores rez pendēs motus·Certe omnis creatura talis est homini qualis homo ipe est sibi·vt ab his que foris sunt nec bona mens ledi possit·nec mala iuuari·Igitur hec omnia nec ad malū bono·nec ad bonum malo esse possunt nisi quātum ipe animus vl'ista aspnando ꝓficit vel deficit puerse amando aut metuēdo ne·quid ꝓdest carnē moriturā ōliciaz luxu & voluptatum affluētia contra corruptōem tanto nisu defēdere·cum nemo sit qui possit eā a corruptōne custodire·Nā si supbia vite·siue de diuitijs siue ō dignitatibus gloriari velit·quid vaius esse potest Hec ꝓfecto diuitie·hec dignitates suis possessoribus solum ꝓferunt·vt quo in eis plus alijs accipe videnē·inde plus alijs onerati inueniāē·quos certe p eisdem acquirēdis vl'ꝓseruādis plus semper vel labore atterunt vel cura affligūt·Vanitas mortalitatis in duobus constat·in pena·s·que atterit & in pena que dissoluit· ·CI· ¶ De casta & curiosa visibiliū ptēplatōne· Idē in octaua·

DEmo visibilium rerū aspectū castis mētibus noxiū putet·Opus eñ dei quasi verbum illi? est p quod nobis loquit̄·Sicut ergo auris instrumentū est ad pcipiendū verbum hominis·sic̄ ocul? instrumentū est ad pcipiendum verbum creatoris·ꝓterea ꝓgrue in humano corpore & oculi sursum positi sunt·& aures a latere cōstitute·quasi p hoc nobis significeē q̄ nostra intentio secundario dirigi debeat ad ꝓximū ·p̄cipaliter ad deum·quare cordi humano totus mund? non sufficit·quia non saturaē oculus visu·nec auris impleē auditu·Ergo scientia succūbit·affect? trāscendit·Tendit se scientia quātum potest et totum capere non potest·amor vero totum haurit & adhuc saturari non potest·Quare hoc·quia scientie caritas supeminet·nec dicit·sufficit cor hūanuz donec ad illum pnenerit & illum īuenirit a quo factum est vt esset·& ad quem factum est vt ī illo beatum esset·Species rerū visibiliū quasi vene tāmmō quedam sunt·p quas inuisibilis pl'critudo se manifestans ad nos vsq̄z emanat·Et ideo cū ita sensum nostrū atq̄z effectum naturaliē ꝓuocant·ñ quidē desiderīū replent sed ad īquirendā ꝓditorie

speciem & eius pulcritudinē ꝯcupiscendā irritant
Item in .x. Cum animus veritatē deserit·hāc primum repulsus erroris sui penā patiē· vt ipam ꝙ̄ in se & ꝓpter se amare voluit veritatē iam ꝑ vanitate querere incipiat·& non tam veritatē ꝙ̄ nouitatem affectās mlta scire ꝯcupiscat· Incipit miser defectus sui erumna languēs·quasi quozūdaz fastidio de alijs semp ad alia appetēda discurzere & prioza abijcēs quasi vacua & sterilia sperat se desiderij sui effectum in his que supsunt posse obtinere·sed huius tam impudētis desiderij & stulte curiositatis iusta statim pena subsequiē·quoniam ibidem delectatōem puerse querit·nichil ꝓter dolorem inuenit & spiritus afflictōem & multitudine piter distrahiē·& pfunditate reuerberaē·& tñ aliquādo scientia tali vanitate quesita tātoqz labore ex pte quātulacūqz inuenta animū ꝑ supbiam inflat·vt dum de boni interioris gloria ad appetitū exterioris labiē·semp ad deteriorē vanitatē ꝓcipiteē· Tantoqz auidius totam se ad carnis voluptatem male dulcem experiendā effūdat·quātomagis interius fatigata·& ab inquisitōnis sue intentōne repulsa de inueniēda veritate despat· Sed & ibi quoqz vanitatē inueniēs requiescere nō siniē·quia in carnis voluptate fugientē delectatōem nec cuz ꝑsens est detinere potest·nec cum ꝓterierit reuocare·Sicqz vndiqz fatigata & dissipata·ꝓcella vanitatis sue cōcutiē·vt ꝑ ipm quo male delectata abijt·salubriter tandem afflicta redire ꝯpellaē·& sepe grauis quedā fit lucta in animo vt dum se infimis delectari piter & affligi cōsiderat·magno ō siderio & amore libertatis dilecta etiā si fieri possit deserere ꝯcupiscat· ·CII· De occupatōne mentis in exterioribꝰ· Idē in·xj·omelia·

Hanc ergo occupatōem·p·d·d·f·h·quia eñ mens hominis in illo vno bono stare noluit·in quo poterit feliciter requiescere·vel sine distractōe & occupatōe summe veritatis plenitudinem possidere·piecta foras extra semetipam in multiplicitatē rerū visibiliū spgiē· & veritatem quā intus cecata a fonte haurire nō potest·quasi p rimulas quasdam visibiliū arescētibꝰ ꝓcordijs saltem fugere conaē· Sed dum amplius p exteriora spgitur·magis ab iterioribꝰ auersa cecaē· Vnde bene legiē chain dixisse ad dominū· Ecce eijcis me & ero vagus & ꝑfugus·vagus ꝑ inordinatam ꝯcupiscentiā·& ꝑfugus ꝑ peccatricē cōscientiam·Igiē hanc occupatōem quare dedit vt distendātur in ea·vt se tendāt & distēdant·laborent & deficiāt·& reuertanē & sanet eos·Si enim in occupatōne sua non distenderenē neqz laborarent·dulcis fierz nimis ipa occupatō & nollēt illā dserere neqz redire āplius ꝯcupiscerēt vbi veritas est·Propterea dedit deus illis occupatōem pessimam vt distendanē in ea·Agamus pietati huius gratias·quia laborare nos facit in malo nostro·in auersione nostra·que sepiuit spinis viā nostrā· vt reuertamur ad ipm virū & sponsum & amicū anime nostre·quia bene erat nobis tūc magis ꝙ̄ nūc Hoc autem non intellexim⁹ nos·& putauim⁹ bene esse nobis cū male erat· Et ideo aspsit ipe amaritudinē & absinthiū & fel in poculū dedit supermale dulcem & blandientē ad mortem auersionez nostrā & occupatōnem pessimā· Occupatō eñ est distractō & illigatō mentiū que aūtit & dissipat & illaqueat animas ne cogitare ꝑualeāt ea que saluti sunt·vt distendātur in ea· Quid est distentā tur·exterius intumescāt·interius manes fiāt· Naz qō discendiē·foris quidem maius appet·sed vnde extrinsecus incrementū accepisse cerniē·inde veraciter interius soliditatē amisisse cōprbaē·dum eñ vltra se ptingere nitiē in id quod non est in semet ipo deficere incipit·et manescere ab eo quod est·

·CIII· De iactantia et vana leticia·

Idem in·xij·

Et scirē prudentiā atqz doctrinā· Sapius se sapienter ꝯemplatū fuisse et didicisse testatus est· Vnde patet ꝙ̄ supioza ad rez naturā deferenda sunt· Hec vo q̄ subiungit ad moꝛes hominum·ꝑ postero quidē ordie vsus est·quia priꝰ vita ꝓpria corrigenda erat ꝑ circūspectōem moꝛz ac deīde ceteris que extra ꝓpriā naturā fuerūt studium adhibendū·vt primū interiozes cordis oculi mundarenē a vicijs et post apirenē in ꝯemplatōe veritatis· Sed elatō que foris magna apparere vo luit·primum exteriora quesiuit vt prius exterius scientiā ꝑ viā iactātie apiret· Deīde interiora sua scrutando ad ostentatōem foras ꝓjiceret· Vnō recte cum dixisset et prudentiā se quesisse piter adiunxit·et doctrinam quia mens glorie et ostentatōis cupida·nequaq̄ prudentiā circūspectōnis ad bene viuendum·sed ad docendum habere voluit· Et ideo scientiam prudentie sine scientia doctrie inutilem sibi et infructuosam foꝛe reputauit· Qz autē etiam errores et stultitiam scire se voluisse fatetur nequaq̄ ad hꝰ mala cognoscere voluit·vt cognita vitaret·sed vt se de malorū cognitōne extolleret· alias de ope damnaret· Error vero est cū ꝑ ignorantiā malum ꝯmittiē·stultitia aūt cum maluz cognitum non vitaē· Igiē et bona piter et mala scire voluit·et cum scientia vtrozūqz doctrinam simul ꝯcupiuit vt totū q̄ō mens ꝑ scientiā ꝯphenderet· ꝑ doctrinam ad ostentatōem manifestare valeret Risum inquit reputaui erroꝛē· Per risum quodam mō cōcepta leticia foras trahiē·et qō de gaudio ītus latuit ruptis velut modestie claustris quadaz leuitate et incōtinentia lubrice mētis ꝓpalaē· Spirituale gaudiū nequaq̄ animum ad risuz dissoluit sed ea tantum leticia que a carnis blandimēto cōcipiē·etiam ꝑ motum carnis facile apitur· Nam q̄ via primum ad animū ingrediēdo mozdinatū gaudium claustra ꝯtinentie rupit·eadem postmodum via qua lapsum est cum interozsū excrescere cepit· sine modestia facile erumpit·lubrica mens semē ꝑuersum quod primū sine modestia ꝯcipit·q̄si ꝑturiens postmodū sine pudicicia effūdit· Primū ergo decipiē quando blandientis mundi illecebras ītus ad gaudium suscipit·postea erzat·quando ꝯceptū intus gaudium ad lasciuiam mundi ꝑ risū effūdit

·CIIII· Qualiter sapientia attingit a fine vsqz ad finem foꝛ·et·d·o·suauit· Idē ī·xv·

Transiui ad ꝯēplādā sa·er·qz ec s·Quid est error· Nescire quod rectuz est· Quid est stultitia· Non sequi· Quid ē sapiētia cognoscere et amare bonum· Si fortiter ptingit sapientia a fine vsqz ad finem·ergo non est defectꝰ opificis differēs pulcritudo ꝯditōis· Quare ergo non eque pulcra sunt omnia nisi vt magis pulcra sint simul vniuersa· Nam si non essent differenē pl' cra singula·non essent incōpabiliter pulcra vniuēsa·quia si esset una pulcritudo in singulis quālibz excellens illa foꝛet et ceteris omnibꝰ eminentioꝛ· non esset omnis pulcritudo ī uniuersis·Igiē sapīa a fine vsqz ad finem fortiter ptingit · quia sic opa

sua vsq; ad fundum rerū pſequiē· vt etiā defectū inferiozū ad vniuerſozū pulcritudinē mouereē· vt inde vniuerſitas magis pulcra ſit· ſine quo in vniuerſitate quedā aliozū compatōne & reſpectu defectum patienē· Nam hoc ꝑm quod in quibuſdaz eius opibus pulcris non pulcrū videē· turpe tam non eſt vbi eſt· ſed minus in ꝓte pulcritudis habz quia hoc ī toto pulcrū eſt ad quod eſt. Ergo ex eo in toto ꝓtium maxima eſt q; in ꝓtibus differēs & multipliciter variata diſtinctaq; omnifaria pulcritudo eſt· Suauiter em̄ omnia diſponit· quia ī tam multis tamq; diuerſis rerū generibus ſingula queq; ad terminū ſuum ꝓmouēs· nichil vniuerſitatis ꝓcordiam pacēq; turbare ꝓmittit· ſed ſi vnicuiq; quod ſuum eſt tribuit & diſſimiliter curzentia ad vnum finem ꝓducat· & vt vnius opatō vim effectumq; alterius non impediat· malū quidē ꝓpriaz edem non habet· ſed natura pegrinū a ſuo in alieno moraē· quia non eſſet vbi eſſe poſſet malicia· ſi ñ eam in ſuo patereē· que eam non fecit ſapientia Non em̄ ſapiētia maliciā fecit· ſed in eo quod fecit maliciā eſſe ꝓmiſit· vt collata malicie ſapiētia vincereт· & ꝓpata pulcriozappareret· Confert eniz ſe & ꝓmetiē ſapiētia malicie in opibus ſuis & vincit eā vtiq; vt attingat a fine vſq; ad finem· Ideo em̄ malicia ad defectū curzēs ſapiētiam nō euadit· q; a non poteſt malicia ipa quod corrūpat inuenire· niſi in his que ſapientia creauit· Sapiētia vero ꝓpter ea maliciā ad ꝓfectum ſurgens trāſcendit· quia nō poteſt malicia corrumpe quod ſapiētia potuit creare· Curzit ergo ſapiētia vt attingat a fine vſq; ad finem· trāſcendēs maliciā incorruptis boniſ quo malicia non accedit· & ꝓſequens maliciam in his que corrupta ſunt quo malicia non ꝓcedit· tā ſuauiter em̄ omnia etiā nō ſuauia diſponit· vt omnia que contra eius voluntatē ſe erigūt neq; potenter extinguat vt nichil ſint· neq; violenter cōpellat vt nichil poſſint· ſed eſſe ſinens & poſſe annuens curzētia contra ſuā voluntatē manifeſte ꝓmittit· & occulte cōducit ad implēdam ſuā volūtatem· Reſtat nunc maximus ille ſupmus ſapiētie excurſus a fine vſq; ad finem qui nullū habz finez ſurſum ſublime ꝓtemplatōnis· & deorſum ꝓfūdū damnatōnis· Ad iſtos duos fines vniuerſozū curſum incipiens· a medio ſapiētia· himcmde ſiue promouendo ſiue deſerendo diſponens conducit· ſurſum aſcendētib? viam ſternēs iuſticiā deorſum deſcentibus viam relinquēs iniquitatē· quo cum vētum fuerit ſiſtent vniuerſa in finibus ſuis & fines ſui nunq; habebūt finem· Et tunc quoq; ipa ſapiētia ꝓtingit a fine vſq; ad fi· foz· vt amplius nunq; vel a retributōe iuſtoz deficiat· vl' a pena iniquorum deſiſtat· Diſponēs om̄ia ſuauiter· hīc ad gaudium· illinc ad ſupplicīū eternum· Sed queſo que ſuauitas in inferis erit· quia ipa ſuauis ꝓmanz que diſponit licet illi ſuaues non ſint quos diſponit· nec illud ſuaue ſit in quo diſponis· Ipa diſpoſitio ſuauis eſt· & ſi illa ſuauia non ſint que diſponit·

·CV· De quadruplici opere in mundo. Idē in ·xvj·

Octuor ſunt opa quibus omnia tēpalia explicanē· Primū eſt opus dei· ſecundū nature· terciū artificis cuz natura· quartum ſolius artificis ſine natura· Opus dei eſt eſſentia rerū de nichilo creare· materiā rerū informē diſponere· motum aūt rerū ſub certo ordine temperare· Propterea tria hec ad opus dei ꝓtinent· ſ· eſſentia rerum & forma & ordo· Hec aūt tria ſicut poſtea autor ipe atteſtaē de opibus dei ſtabilia ſunt nec ꝑpis capiunt mutabilitatē· quia & rerū eſſētie hoc quod ſunt· nunq; eſſe deſinunt· & rerū forme ſecundū primā ꝓditoris ſui inſtitutōem in ſuis generibus ꝓpetnā identitatem cuſtodiūt· & motu? rerum primi ordinis legē nunq; trāſcendunt· Neq; em̄ vel eſſentie rerum nichil eſſe· vel forme rerum aliter eſſe· vl' ordo rerū diſpoſitioq; ab initio mutari potuerūt. Opus itaq; dei eſt creare· formare diſponere vniuerſa· Opus nature eſt ſemina rerū de occulto ſinu ꝓ incrementa ꝓducere· eadēq; rurſum marcentia cū ꝓcidūt ꝓ defectum ad occultuz ſinum vnde ꝓdierunt reuocare· Opus artificis cū nata eſt ea que oriunē de terra ſtudio & induſtria adiuuare· Opus ſolius artificis eſt in ſubiecta rerum materia opari· vel diſiuncta ꝓponendo vl' cōiuncta ſepādo· Tres itaq; opifices ſunt in hoc mūdo· Deus· natura· & artifex imitans naturā· Sed hi tres valde diſpari potentia id quod ad effectū ꝓducunt efficiunt· Nam deus in ope ſuo nec nature opera indiget· nec opificis imitantis naturam· Opatur em̄ deus aliquando ſine natura· aliquādo in natura· aliquādo ſupra naturā· Naz ſine natura primum fecit ipam naturā· Cum natura facit ea q̄ de natura ſcām naturā ꝓducit· Supra naturam quādo in natura ꝓter curſum nature ſolitū & poſſe primū maiori addita potētia aliquid ad effectū ꝓducit· Omne ergo quod natura facit· deus facit ſed non omne quod deus facit natura etiam facit· qui ſine natura naturā facit· Tercō loco ſequitur opa artificis imitātis naturā· & ipe quidē aliquando cum deo opaē ſine natura· aliquādo cū natura ſine deo· aliquādo cum deo ſimul & cum natura· aliquādo ſine deo ꝓter & ſine natura· Cū deo operatur quādo opa iuſticie opatur· Sine deo· quādo opa iniquitatis opaē· Cum natura quādo ſemib? rez ac fetibus ꝓpagādis quibus natura incrementum ſubiicit· foris induſtriā & ſtudium apponit· Sine natura quādo ꝓterea ī ſubiecta materia ſtudium explicat· vt aliquid q̄cunq; ad effectum ꝓmoueat· in quo natura patiē· tantum non opatur quia materiā opandi ꝓbet· non operanti effectum exercet· Talia ſunt omnia opera hominū que ſiūt ſuper terzam· Ex quibus multa mortalis vite neceſſitas cogit· multa ſuadet cupiditas· multa vanitas opatur·

·CVI· De mutabilitate hominis ſcōm tempora·

Si in obediēcia mādati pſtitiſſet homo nō ſubdereē momentis tpm fixus ꝓ ptemplatōem in ſolidit̄ate eternozū· Poſtq; autē cor ſuum declinauit· vt illud ꝓ ocupiſcentiā rebus mutabilibus ſubiiceret quaſi de celo lapſus· cepit deorſum cum bis quibus inberebat defluere· & ꝓ volumina mutabilitatis ſue ductus· tpm momēta ſentire· Sic ergo tēpora venerūt in corde humano quādo multa deſideria introierunt in illud· & mutabilitas illic dominari cepit· Et venerunt alia· & alia diſceſſerunt· et facta eſt fluctuatō et incōſtantia magna· Jam em̄ cum mundo viſibili mund? in uiſibilis voluebaē· et cepunt in eo tpa et momenta diſcurzere et eſſe anni et dies et noctes· ſementes et meſſes· natura ad eternitatem facta ei que temꝑaliter trāſit prave aſſociata· Neceſſe eſt autem vt homo qui a carnalibus ad ſpūalia cōuertiē prius animo ab his quibus ꝓ affectum inherebat auellaē· Tunc ſiquidē libere ſe ſpūalib? ꝓ amorē ꝓglutiat

cum de terrenis affectibus nichil supe st quod ei? mentem in desideria aliena auertat. Itaq; tempus sciendi est vt homo prius mētem a desideris terrenis auellat. Postea tempus psuendi vt animo p amorem spūalem eternis & pmanentib? bonis adherere incipiat. Sic quippe psuuntur humana & diuina ī vnum. & que duo fuerāt p naturā. fiāt vnū p gratiam. Cōpunctō siquidem ipa acus est & dilectō filum. & facit viam acus & pforat vtrūq; vt filum vtrūq; ptineat Qui vero deum amat sicut secum in deo diligit pximū. Sic cōtra deū nec diligere nouit seipm. Tempus igit est dilectionis. & tempus odij. vt qui p deo studemus inimicos diligere cū cā dei lediē. non psumam? etiā amicos amare. Est adhuc alia dilectō & odiū aliud vt q̄sq; carnem suam & in his diligat que īfirmitati sustentande necessaria sunt. & odiat in his que desideria praua exposcunt. Sequiē vero post mutabilitatē rerū grauis pfusio animorū. quoniā pgunt corda sup volumīa & trāsitus temporū. vt nō stēt in veritate. seo defluāt cum eis qui vadunt vt trā seant. Intellectus aūt homis excitatus specie rex surgit. & scōm emulatōem veritatis ad interiora conaē scrutanda. & habet principiū in opibus dei prime ptemplatōnis. & non puenit vsq; ad finem opum dei. vt capiat totum quod absconditū est. Si eñ ad finem puenire potuisset. inuenisset vtiq; deum quoniā a quo sunt ibi finē habent omnia.

·CVII· Qualiter traditus est mundus hominū disputatōnib?.

Propterea stultā facit deus sapientiā mūdi. quia posuit mundū in disputatōe eorum pmanēs ipe occultus donec deficerent disputātes & querentes mania. Post hoc reuelauit se deus & exiuit vt inueniree cum gloriari iam non posit homo. & quasi ipe sensu suo & sapientia deum cognouerit. qui in ope dei scrutādo defecerat. Sunt adhuc alie quedā disputatōnes in desideriis hominū multiplices nimis & varie. et ex ipis surgunt multarū studia vanitatū. Omnis homo pfert quod diligit ipe & trahunē corda hoīm in infinitas ssiones. & laudāt ptem suam singuli. Et in his omnib? non inuenit homo opus quod opatus est deus ab initio vsq; ad finem. Initium nāq; opum dei est vsus rerū tpaliū. finis vero fructus eternorū. Idcirco traditus est mūdus amatoribus mundi quia quibus eternorū bonorū dulcedo tollitur. eis carnales date sunt delectatōnes & mundi gaudia exposita. in desideriorū suorum malorū dissipatōem. Inuenimus adhuc & alias disputatōnes in iudicijs hominū graues ac multiplices. arripiunt eñ homines vicē dei violenter et iudices seculi se pstituunt. & disputāt de mundo & de opibus dei. & de puidentia eius & iudicijs quibus mundum vniuersum disponit. Reprehendūt deum q̄ noxia facit. & nemo tamē reprehendit. cum lediē inimicus eius. cum sint ipi vniuersi & inimici dei & aduersarij veritatis. Multa opatur deus circa hominē ab initō eius vsq; ad finem illius et nō inuenit quo fine fiant hec omnia donec ipe finem accipiat. Tunc aūt intelliget & tunc inueniet que opatus est deus in eo ab initō suo vsq; ad finem suum. vel in misericordia vel in iudicō. Interī aūt latent oīa & sepe deus malos tolerat. & differt penam illorū manifestā habet tamē omnis malicia penam occultā & iudicat deus & videē iudicium differre. vel facta hominū non attendere omnino ab his qui non videt. nisi ea que foris sunt. Similiter aliquādo pbat deus iustos aduersitatibus & tribulatōnibus exercet. et videē iusticia nō habere pmium apud ipm et tamen nunq̄ caret retributōne sua occulta vel manifesta. Seo aliquādo differtur vt interrogenē de pseuerātia sua sciētie hoīs Hec est ergo afflictō hominū. disputatō eorū adūsus deum. quia in eo q̄ iudicijs dei humiliter sbdi nolunt non solum eos exterius pena aduersitatis et tribulatōnis molestia atterit. sed multomagis ītus furor et impatiētia murmuratōnis affligit.

·CVIII· Qualiter hō p ocupiscentiā assimulatus est iumento.

Duo in homine facta sunt. vnū terrenū. aliud celeste. vnum similitudo iumenti. aliud dei. Et oiuncta sunt in homine corpus et anima. duo in vnum. et datum est corpi beneficium societatis vt pticiparet de immortalitate anime ad incorruptōem. et hoc totum ad gloriam anime factum est. quia placita erat deo ī veritate et iusticia consistēs vt non attereree vestimentum eius si pseuerarz obediētia illius. Postea auertit se anima in alienatōez amoris. et oblita est qō melior erat suum et intuita est foris pulcritudinē alienaz et intendit ī fucū pallij sui vt se oblectaret ibi. & cepit fornicari ad illecebras corpales. et subtecta ē ab oculis eius dilectō spūalis. et iratus est de? et voluit hominē reuocare intus ad id quod verum erat. vt semp non haberet sup ymagines fucatas ītuitus fallaces et abstraxit gloriā indumenti eius vt iret in corruptōem. et pcidit vestimentū ei?. vt ostēderet homini quia non esset in eo gloria eius vbi se bestijs similem esse videret. et cecidit hō & dilapsum ē quod erat terrenū corruptibile et fluere cepit vt rediret vnde venerat. Factumq; ē vt pbareē homo si meminisz boni sui. et si non nossz requirere illud. dum cogiē speciē vanam relīquere et exire ab eo cui puerse imberat. Propterea vt pbaret deus filios hominū et ostenderet eos similes esse bestijs. Idcirco vnus est meriti? ho. et iusic et prius homini cum iumentis vna origo erat in corpe quod sumptū est de terra et vna viuendi pditō cum iumentis vt similiter corpus terrenuz alereē de terra. seo vnus finis cū iumētis homini non erat. quia factus erat homo vt non moreree. neq; in terrā reuertereē de qua factus est. Ita tūc p incorruptōem corpis humilis origo tegebaē. et dissimulatum erat p īmortalitatē ne veniret in expbratōez. quia homo similis esset bestijs. neq; ostēdere voluit homini deus vnde essz ignobilitas ei? vt eum in ipius pdi tōne totum exponeret. seo vestinit eum pulcritudine īmortalitatis. et posuit se orsum extra genus suum in sortem alterā. Cū vo peccasset homo deo. priuauit eum gloria sua. et remisit eum ad originē suaz. vt p id quod ibat agnosceret vnde venerat. et siquis dicere voluerit quia homo habet amplius iumēto. in eo q̄ spūs filiorū adam vadit sursum. vt occidente in morte corpe supstes in vita remaneat. et spūs iumentorz descēdat deorsum. i. piter cum morte corpis defluat in corruptōnem. quis nouit hº. Non tamē quia vez non est hoc. seo quia occultuz est. ideo quis nouit hoc. Verum est quod credie. et ipa credulitas non dubia scientia est. firma est. Et tamen nemo hoīm hoc scit. qualiter sciunē ea que videntur quia ideo absconditum est vt credaē vt fides meritū habeat et infidelitas locū. Et fiunt mlti īfideles et dicā:

Quis nouit hoc· Et putant certa p incertis nō es se relinquēda·& incipiunt pſentia amplecti et ea que videnē rape vt teneant que certa ſunt·& lu = dificanē in incerto·quia trāſeunt & elabunē dū te neri putanē·& ſuccedunt que certa ſunt que pu tabantur incerta· ·CIX· De animo in vtraq; foꝛtuna puerſo·

DEruerſoꝛ animus in vtraq; pte coꝛrectō nis impatiēs·nec pſperis excitaē nec ad uerſis caſtigaē Cum eī dulcia vite hui? reſpiciūt herent animo in illis· & dicunt ſatis eſt hoc·Cum vero aduerſa attendūt hebetanē & coꝛ ruunt diffidēcia· & optant magis non eſſe q̄ male eſſe· quia non nouerunt viam aliā p quā effugiāt malum eſſe·niſi trāſeant ad non eſſe·Propterea vi ſis malis que ſub ſole ſunt· ꝓtinuo voce illoꝛ; ſub inferē cum diciē·Et laudaui magis moꝛtē ꝛē·Iſta quippe vox illoꝛ; eſt qui verum bonū nō nouerūt nec aliud putant homini ad bonū vel ad malū eſſe niſi quod p̄ſens eſt totum·Idcirco in bonis ſupra modum exultāt·in malis deſpant·& vbi ſpes illo rum eſt illic deſpatō cōſtat·hoc etiam ad ꝓfuſionē omniū accedat q̄ ipe homo caligat ad videndū ſe Si eī videret homo quid & quare fact? ſit· recognoſceret vtiq; ſuum bonū·& iā nō magis felices diceret·qui nichil ſunt q̄ eos qui ſunt aliquid·De ſiderio nāq; tanti boni aſtrictus anim? licz malis tpalibus afflictus vitam p̄ſentē faſti diret·ſpe tñ cōſolatōis future omnino eſſe magis q̄ non eſſe di ligeret·Quare ſtulte dicis melioꝛē pugillū cum re quie·q̄ plenam vtrāq; manum cū laboꝛe·Eoꝛſitā cōſideras quādo & pugillum habes & requiē·ſed non attendiſ quādo nec ipm pugillū habebis quid tunc facturus ſis·& quā requiē tūc ſis habitur? Ideo nūc ꝛmedis pugillum in requie & placz tibi ocioſitas tua·neq; curas nunc interim aliū pugil= lum querere cū laboꝛe quē cōmedas cū iſte defece rit·Ideo ꝛmedis carnes tuas nunc·quia ipe vapu labunt & hoc impoꝛturū ſua maceratōe poſtmo= dum exoluēt·quod requies inconſulta expēderit· ·CX· Soliloquiū hominis cū anima ſua de rectitudīe amoꝛis· Idem de arza anime·

Homo

LOquar ſecretum anime·Sic eī nec mihi timoꝛ erit occulta querere·nec illi pudoꝛ vere reſpondere·Dic michi queſo anima mea quid eſt quod ſup oīa diligis·Ego ſcio q̄ vita tua di lectō eſt·& ſcio q̄ ſine dilectōne eſſe non potes· Certus ſum ergo q̄ aut hoꝛū que videnē aliquid amas·aut ſi iam poſtpoſuiſti omnia hec aliud ha = bes quod p̄ omnibus his diligas· Anima· Si= cut amare non poſſum qđ nunq̄ vidi·ſic de his oī bus que videntur nichil adhuc amare potui· cum multis iam expimentis didici fallacē eſſe & fuga = cem amoꝛem huius ſeculi·quē ſemp vel cum perit id quod magis elegerā ꝓere· vel cum aliud quod magis placeat ſupuenerit cogoꝛ ꝛmutare·Sic ad= huc deliderijs incerta fluctuo·dum nec ſine amo= re eſſe poſſum·nec verū amoꝛē mueīo· Homo Gaudeo ſaltem q̄ in amoꝛe tpalium non figeris· ſed doleo q̄ in amoꝛe eternoꝛū nondū requieſcis· Infelicioꝛ eſſes·ſi de exilio patriā faceres· nunc ve ro quia in exilio erras·ad viam reuocāda es·Si tē poꝛalia iſta & viſibilia idcirco amari debere exiſti mas·quia illis quendā ſui generis decoꝛē meſſe cō ſpicaris·cur teīpam potius non diligis que ſpecie omnium viſibiliū decoꝛē vincis· Anima·Oculi? cuncta videt ſeīpm nō videt·& eo lumīne quo re liqua cernimus·ipam in qua poſitum eſt lumen fa= ciem non videmus·Ego igiē qnia ad faciem meam qualis ſit ꝛemplari nequeo·facilius ī ea que foris admiranda videnē affectū dilectōnis mee extēdo p̄ſertim quia amoꝛ nunq̄ ſolitarius eſſe patiē·et in hocipo iam quodammō amoꝛ eſſe deſinit·ſi in alte rum pilitatis ꝓſortem vim dilectōnis non diffun dit· Homo·Non eſt ſolitarius cum quo eſt deꝰ nec idcirco vis dilectōnis extinguiē·ſi a reb? abie ctis ac vilibus appetitus eius cohibeaē·Ille magiſ iniuriam ſibi facit·qui vel inhoneſta·vel certe ea que amoꝛe ſuo digna ñ ſunt·in ſocietatē dilectōiſ admittit·Non vis habere anima amoꝛē ſolitariuꝫ noli tamen habere ꝓſtitutū·quere vnice electuꝫ· Amoꝛ ignis eſt·& ignis quidē fomentū queꝛit vt ardeat·ſed caue ne in miſtias qđ fumū potius aut fetoꝛē miniſtret·Ea vis amoris eſt· vt talē te eſſe neceſſe ſit·quale eſt illud quod amas·Et cui p affe ctum cōiungeris in ipius ſimilitudinē ipa quo= modo dilectōnis ſocietate trāſformaris· CXI

Qualiter anima poſſit ad verū amoꝛē incitari·

QVam igitur anima pulcritudinē attende & intelliges qualē debeas pulcritudinem diligere·Qđ ſi forte interna illa tua viſio p negligentiā obſcurata eſt·& temetipm vt decet & expedit ꝓtemplari non ſufficis·cur ſaltē quid ō te exiſtimare debeas ex iudicō alieno non ꝑpendis Sponſum habes·ſed faciē eius non vidiſti·Ille te vidit·munera miſit·arzā dedit·Si ſpeciē illius vi= deres·non amplius de tua pulcritudine ābigeres Scires eī q̄ tam pulcer·tā vnicus in tuo aſpectu captus nō eſſet·ſi eum ſingularis decoꝛ & vltra ce teros admirādus non traheret· Quid ergo agis ſi adhuc ſcire non poteſ qualis ille ſit qui te diligit Conſidera ſaltem arzam quā dedit·Nobile donuꝫ eius·quia nec magnum decuit vt parua daret·nec ꝑ paruo ſapiens magna dediſſet·Magnum ergo eſt quod tibi dedit·ſed maiꝰ eſt quod in te diligit Quid tibi dedit ſponſus tuus·Reſpice mundum iſtum·Omnis natura ad hunc finē curſum ſuū di rigit vt obſequijs tuis & vtilitati deſeruiat·tuiſ q; oblectamēcis ꝓfer & nec eſſitatib? ſcōm affluē tiam indeficiē·er occurzat·Quis illud nature preci pit· vt ſic vno de ꝓſenſu tibi ſeruiat·Beneficiū ac cipis·& actoꝛē eius non agnoſcis Donū in mani feſto eſt·largitoꝛ occultus·Quicunq; ergo ille eſt multum tibi ꝓtulit·qui hoc totum & tantū tibi de dit·Multum diligendus·qui tantū dare potuit·et qui tantum dare voluit·multū dilexit·Vide ergo quid agis cum in hoc mundo amari et amare cōcu piſcis· Totus tibi mundus ſubiectus eſt·et tu ñ dico totum mundū·ſed quid vix aliquā mūdi poꝛ ris·cēte ſi hoc diligis vt qđ ſubiectū dilige vt arzā tiunculā ī ſocietatē cui amoris admittere nō aſpna ſponſi et munera amici· vt beneficia domini· Sic tam vt ſemp memineris quid illis debeas·nec iſta ꝑ illo nec iſta cum illo·ſed iſta ꝓpter illum· et p iſta illum·et ſup iſta illum diligas· Caue o anima ne quod abſit non ſponſa ſed meretrix dicaris· Si munera dantis plusq̄ amantis affectū diligis·ma ioꝛem caritati eius iniuriā facis·ſi et dona illi? acci pis et tamen viciſſitudinē dilectōnis non repēdis aut ſi potes dona illius reſpue·vel ſi dona illi? re ſpuere non potes vicſſitudinē dilectōnis repēde Dilige illum·dilige te ꝓpter illuꝫ·dilige dona illi? ꝓpter illum·dilige illum vt fruaris illo· Dilige te

q̄ diligaris ab illo. Dilige in donis illius. q̄ data sunt ab illo. illum tibi & te illi. dilige dona illius ab illo tibi ꝓpter te. hec pura & casta dilectio est.

CXII ¶ Q̄ licet deꝰ omībus viuētibus tempalia ꝓmunicet non tamen omnia similiter diligit. ¶ Anima

QOgoꝛ ratōnibꝰ tuis illum sup oīa dilige re. a quo me video omnia in pignus dilectōnis accepisse. Ecce ergo ego vice electum & vnice dilectum diligo. sed hāc huius dilectōnis mee iniuriā patioꝛ. q̄ solum diligēs sola ñ amoꝛ. Nam hāc dilectōnis arrā quā michi obijcis non dicā cum bestialibus. sed cū ipis bestijs ꝓmunem accepi. Quid em̄ michi lux solis āplius ꝑfert quā reptilibus & vermibus terre. Omnia similiter viuūt spirāt. idē pastus. idē potus omniū. ¶ Homo. Tria sunt in quibus id quod te mouet inuenias. Discerne que dona a sponso tuo acccepisti. Alia em̄ ꝓmuniter alia specialiter. alia singulariter tibi data sunt. Cōmuniter quia omnibꝰ ꝓpē te tecum seruiunt. Specialiter. quia multis nec tñ omnibus ꝓpter te tecum sunt ꝓcessa. Singulariē que tibi soli sunt data. Quid igiē. nunquid igitur. & ipse ideo minus te diligit. quia quedā dona sua tecum simul omnibus cōcessit. Nunquid feliciorē te fecisset. si tibi soli mundum dedisset. Vbi igiē illa grata & vtilis societas humane ꝑuersatōnis. vbi solacia. vbi oblectamenta quibꝰ nunc frueris. Vide igiē quia & in hoc mltum tibi ꝓtulit. q̄ hoc ad solamē tuum tecū creauit. Si mundus iste. & hec tibi omnia seruiūt. quomō etiā omnia ad obsequiū tuum creata non sunt. Nūquid paterfamilias parē suum solus ꝓmedit. poculum suum bibit. vestimentis suis induiē. totum tñ non immerito eiꝰ dicitur. quidq̄d habent hi qui ei p̄ dilectōnem vel p̄ subiectōem famulātur. Siue igiē illa que tibi seruiunt. siue illa que seruiētibus necessaria sunt omnia tibi data sunt. omnia tibi obsequia impendunt nec te cōturbare debꝫ. q̄ in vsum rerum tpalium eadē hominis & malis est ptic̄patō. Nec ideo similiter eos a deo amari existimes. quia his omībꝰ tecum similiter ꝓmunicare vides. Nā sicut non bestie ꝓpter se. sed ꝓpter hominē create sunt. ita mali hommes non ꝓpter se sed ꝓpter bonos viuunt. vt societas illoꝛū bonoꝛū vitam exerceat. quos & felicitate sua admonēt. potiora his & que mali cōmunicare nō possunt bona querere. & iniquitate sua cogunt artius amare virtutē. Postremo vt duꝫ illos diuina gratia destitutos videt p̄ quelibet abrupta viciorum ruere discāt quātas p̄ sua salute debeant creatoꝛi gratias referre. Similiter ergo bonis ac malis ista ꝓcedi ōbuerunt. quia aliter bona potiora sibi seruari non crederēt. nisi ista tam malis q̄ bonis ꝓmunia esse viderēt. CXIII

¶ Q̄ multitudo dilectoꝛū non minuit sed auget felicitatē singuloꝝ.

DVnc restat vt cōsideres vtrū ne idcirco de singulari amoꝛe sponsi tui gloriari nō possis. quod ab eo non sine societate boꝛnoꝛum diligeris. Dixi societatē hominū dono tibi creatoꝛis eē ꝓcessā. vt inde solamē viuendi capias. ne quadā solitaria & inerti vita cōtabescas. Sicut igiē vita maloꝛū tibi est exercitiū. sic solamē est vita bonoꝝ. qui certe tales sunt quos nec felicitatis tue ptic̄pes. nec amoꝛis tui aspnati debes habere & ꝓsoꝛtes. Nam si vere bonos diligis. quidq̄d illis beneficij impēditur. inde caritas que in te est. nō quasi de alieno sed quasi de ꝓprio gratulaē. Licēt igiē beatum esset isto amoꝛe vel solamine ꝑfrui. multo beatius est in ipō cum multoꝝ bonoꝝ congratulatōne delectari. quia cū in eos etiā qui cōp ticipāt affectus dilectōis expandiē. caritatis gaudiū & suauitatis āpliatur. Spūalis nāq̄ amor tūc melius cuiq̄ fit singularis. quādo omnibꝰ est cōmunis. nec ptic̄patōe pluriū minuiē. cuiꝰ fructus vnus & idem totus in singulis repitur. Nihil em̄ in ꝓuilegio singularis amoꝛis tui societas bonoꝝ ꝑscribit. quia sponsus tuus in omnibus diligit te quos diligit ꝓpter te ac p̄ hoc singulariter diligit te. quia nichil diligit sine te. Non autē timeas aīm illius in amoꝛē plurium quasi p̄ affectum distrahi. Et idcirco minoꝛē esse ad singulos q̄ ptitus quodā mō & diuisus videaē in cunctos. Singulis ad est quasi omnibus. quia nec alium nec maioꝛē dilectōnis affectum singulis impēderet. Si absq̄ cunctoꝛum ptic̄patōne singulos amaret. ergo oīs vnū vnice diligāt. vt omnes ab vno vnice diligantē. q̄a nec alius p̄ter vnum vnice ab omnibꝰ diligendus est. nec alius p̄ter vnum vnice omnes diligere potest. Omnes aūt in vno se quasi vnum diligāt. vt vnius dilectōne vnum fiāt. Iste amoꝛ vnicus est. non tamen ꝓuatus. solus. nec tamē solitariꝰ ptic̄patus. nec diuisus. Cōmunis & singularis cunctoꝛum. singulis & singuloꝝū totus. nec ptic̄patōne decresc̄s. nec vsu deficiēs. nec tpe veterasc̄s. antiquus & nouus affectu. desiderabilis expientia. dulcis fructu. eternus iocunditate. plenꝰ refic̄iēs & satiās. nec nunq̄ fastidiū generās. CXIIII

¶ De bonis que sponsus dilectis suis cōmuniter contulit.

OAnima mea ī hoc quoq̄ ꝓuidit tibi optimus amatoꝛ tuus ne nihil esset ī quo singulariter de ipō gloriari possis. In omnibus his dilexit te. que vel ꝓmuniter tecū omnibus vel specialiē quibusdā vel singulariter tibi soli tribuit. Cum omnibus rursum dilexit te quibus te p̄ ticipatōne doni sui sociauit. Pre his omnibus dilexit te. quibus te singularis gratie dono p̄tulit. In omni creatura dilecta es. cum omnibꝰ bonis dilecta es. nolo vt parū existimes. vel in tālis vel cuꝫ talibus esse dilectā. vbi & bonos socios oīes habeas. malos & que ꝓdita sunt vniuersa subiectos. Primum cogita q̄ aliquādo non fueris & vt esse ī cipes. hoc eius dono accepis. qui vtiq̄ si nichil amplius dedisset. p̄ eo tamē ipō a nobis laudādus & diligendus esset. Nunc aūt amplius dedit. vt p̄cel lā? & his que non sunt p̄ essentiā. & his que īoꝛdinata & incōposita sunt p̄ formā. & que inanimata p̄ vitam. Magno debito obligata es anima mea mltum accepisti & nichil a te habuisti. & p̄ his oībꝰ non habes quod retribuas. nisi tantū vt diligas. Nam quod p̄ dilectōem datum est. nec melius nec decentius q̄ p̄ dilectōez rependi potest. Nec ideo plus dilexit te. quoniā plus diligendū inuenit ī te Sed quia gratuito plus dilexit te talem fecit te vt iam nunc merito plus diligat te post esse. post plum esse. Post viuere datum est sentire. datum ē & discernere. Sensibus foris decoꝛauit. inꝰ sapiētia illustrauit. Sensus dans quasi exteriorē oꝛnatū sapiētiam quasi interioꝛem habitum. Sensus quasi quasdam gemmas fulgentes appendens exterius. sapientia quasi naturali pulcritudīe faciem vultꝰ tui decoꝛans inꝰ. talem omnino esse decebat. que ad celestis regis thalamum introducenda fuerat.

Multum gloriari poteras · & multum custodire debueras · ne tale donum p̄deres · nec tātum decorē corrumpes · ne eo amisso vel immmuto āplius misera fieres q̄ eo non accepto vel non p̄fecto miba fuisses · ne te cum damno amisse pulcritudis simul toq̄ueret cōfusio fedītatis · sed vide quid feciſti · dereliquisti sponsum tuuz · & cum alienis p̄stitui sti amorem tuum · fedasti pulcritudinē tuā · dispsisti ornamentū tuum · oblita es sponsi tui. & p tantis beneficijs p̄dignas grates non egisti · Vt autez te releuaret illuc vnde ceciderās · ipe descēdere dignatus est huc vbi iacebas · Et vt iuste tibi redderetur quod p̄deras · ipe dignatus est pie pati q̄ tolerabas · Descendit ergo · suscepit · sustinuit · vicit · restaurauit. Descēdit ad mortalē · suscepit mortalitatē · sustinuit passionē · vicit mortē · restaurauit hominē · Cogita quantū diligat te · qui tāta dignatus est facere p̄pt̄ te · Oli cū nō esses dilexit te vt cōderet · postea cum feda esses · dilexit te vt pulcrā faceret · & vt ostēderet tibi quantū te diligerz non nisi moriēdo a morte te liberare voluit · Nunc autē tam sincera caritate te diligit acsi semp cum eo p̄stitisses nec exz brat tibi reatuz · nec impperat beneficium · & si deinceps vis cū eo p̄seuerare fideliter · ipmqz vt decet amare · ac tuū illi amorem incōtaminatū p̄seruare volueris · maiora se p̄ioribus daturū p̄mittit · ·CXV· De his q̄ bus lapsos a miseria repauit · Anima ·

Iam quodāmodo incipio amare culpam meam ad quā diluendā dum ille caritate trahitur · mortuus est p me innocēs · nihil in me quod amaret inueniēs · Quid ergo domine dilexisti in me · & tantum dilexisti · vt morereris p me Quid tale in me inueniſti · p quo tāta & taz dura sustinere voluisti · Amplius michi vilis esse non debeo que tātum placui deo · vt mori eligeret p me ne p̄deret me · Homo · Et quid si cogitare cepis quot & quales in compatōe tua abiecti sūt qui hanc que tibi data est gratiā p̄sequi nō potuerunt · Elegit ergo te & p̄elegit sponsus tuus · elegit te in omnibus · & assumpſit te ex omnibus · & amauit te p̄ omnibus · Anima · Multū fateor collatum est michi · sed queso te si vt asseris ego iā assumpta sum · quid adhuc deferor · quoniā ad amplexus sponsi necdū venire possum · Homo Nescis q̄ feda p̄i? fuisti · q̄ polluta discissa & dissipata · & quomō tam cito in illum castitatis thalamum introduci expetis · nisi saltem p̄ius cura aliq̄ & studio exculta repareris · nec te pudebit tunc p̄isce turpitudinis · cum nichil turpe · nihil pudore dignū habebis · Nunquid audisti quid rex assuerus fecit · quādo vasthi reginā p̄pter insolentiā illius repudiauit · Vide q̄ multe electe sunt vt vna eligerē · illa · s · que oculis regis formosior & ornatior videreē · Ministri regis mittas elegerūt ad cultum · rex ipe vnā elegit ad thalamū · Posuit te spōsus tuus in triclinio vbi mulieres ornanē · Caue ergo ne ad extollendā temetipam negligēs sis · Eccle sia triclinīū dicē p̄pter ordines fideliū · & iam hoc ad dilectōem p̄tinere scias quod habes vnde ornare te possis · que vtiqz ex te nichil habes · nisi ab illo accepis · Primū est fons baptismi in quo sordes p̄teritorū criminū abluis · Deinde crisma & oleum in cuius vnctōne spūsancto liminis · postea delibuta & vnctōne leticie p̄fusa · ad mensam venis & p cipis ibi alimentū corpis & sanguinis christi · quo interius noxiā illam p̄teritorū ieiuniorū macē de pellis · Deinde vestimēta bonorū operū induis · Ad vltimum secunē aromata virtutuz · quarum odor suaue spirās omnem illū antiquarū sordium feto:ē fugat · Datur etiā tibi speculū sacra scriptura vt ibi videaz faciē tuam · neqz minus neqz aliter q̄ deceat s: hēat p̄positio ornatq? tui · vide q̄ pia dispēsatōne tibi vbiqz ocurriē · Non habuisti & datum est tibi · p̄didisti · & restaurare tibi · Nū quid tibi gratia bene opandi nulla data est · Si magna opa facis misericorditer sublimaris · Si non facis magna opa fortassis salubriē humiliaris · Melius nouit ille q̄d tibi expediat q̄ tu · Et ob hoc si uis de illo bene sentire · totum quod ab illo tibi fit bene fieri intellige Forte gratiam virtutum non habes · sed dū viciorum impulsu cōcuteris · melius in humilitate solidaris · Suauius redolet deus humilitas infirma q̄ virtus elata · Nichil ergo dispositōni illius p̄iudicare audeas · sed semp cum timore & reuerētia ora cum · vt quēadmodū ipe nouit tibi subueniat · Si qua adhuc mala in te p̄māserunt pie diluat · si qua inchoata sunt bona · benigne p̄ficiat · & ea te qua ipe voluerit via ad se p̄ducat · ·CXVI·

Quib? specialiter vel singulariter aīaz iaculatit

Dulcedo vite mee & lumen oculoz meorum · quid retribuā tibi p̄ omnib? que tribuisti michi · Vis vt diligā te · & quō tu dedisti michi domine sensum vt te cognoscam & p̄ ceteris multis de tuis secretis reuelata intelligam · alios coetaneos meos in tenebris ignorantie dereliquisti · & michi p̄ illis lumē sapientie infudisti · Tu dedisti michi sensum capacē · intellectū facilem · memoriā tenacem · linguā disertā · p̄monē gratum · doctrinā suadibilē · efficaciā in opere · gratiaz in conuersatōne · p̄fectum in studijs effectū in inceptis · solamen in aduersis · cautelam in p̄speris · & quocūqz vertebā me vbiqz gloria tua & misericordia p̄cessit me · & sepe cū michi p̄sumptus ferebar subito liberasti me · quādo errabam reduxisti me · quando ignorabā docuisti me · quādo peccabā corripuisti me · quādo tristabar p̄solatus es me · quādo desp̄abam confortasti me · quādo cecidi erexisti me · quādo steti tenuisti me · quādo iui duxisti me · quādo veni suscepisti me · Hec omnia feasti michi domine deus meus · & multa alia de quibus michi dulce erit semp cogitare · semp loqui · semp gratias agere · vt te laudem & amem · Ecce habes aīa mea arzā tuam · & in arza tua cognoscis sponsum tuum serua te illi intactam · serua impollutā · Anima Vere fateor merito amor iste singularis dicit̄ qui cum in multos diffundat̄ · ita tamen vnice singulos amplexat̄ · vere pulcrū & mirificum bonum q̄d p̄mune est omnium & totum singulorum cunctis p̄sidens · singulos implens · vbiqz p̄sens · omniū curam agēs · & tamen singulis quasi oībus p̄uidēs Sz certe mihi videē cum eius miseratōes circa me attendo · q̄ si fas est dicere quodammodo nichil aliud agat deus · nisi vt mee saluti p̄uideat & ita totum ad custodiam meam occupatū video quasi omniū oblitus sit · et michi soli vacare velit · semp p̄sentem exhibet · semp patū se offert · quocūqz vertero non me deserit · vbicunqz fuero non recedit · quidquid egero p̄ter assistit · ·CXVII·

Q̄z si deus animam diligit totā fedā multomagis iam exp̄te mundat am ·

Hoc igit̄ cōsiderans timore p̄ter ingēti et pudore p̄fundor · q̄ illū qui tā vehemēt̄ placere cupio vbiqz mihi p̄sentē et omnia

occulta videntem intueor · O quam multa sunt in me de quibus coram oculis eius erubesco · & p quib? iam magis illi displicere time o ꝑ pro his que in me laudanda sūt siq̄ sunt posse placē pfido · O ma cule veteres · o fede & turpes quid tandiu heretis Abite & discedite · & ne p̄sumatis āpli? oc'os dilecti mei offēdē · Nolite fallē vosmetipsos ñ semp mecū ipo adiuuante manebitis · quāuis adhuc me pigritante exterminari non potuistis Prorsus ab ominor turpitudinem vestram · iamq̄ deinceps & si possem non videri · nollem tamen a vob's inficiqnantomagis nunc quia palam ipsi suum · & quia plus certe cōtristaē eius offensio ꝑ mea etiam turpitudō Recedite ergo · in uanum michi adheretis amplius · quia & mecum manentes mee non estis alienas a sorte mea vos iudico habeo alio exēplar cui conformari cupio · et ad illud iugiē respicō · ac quantum possum magis semp ac magis exinde silitudinē traho · Ex quo etiam hoc didici quod vos extermīare debeo · & qualiē hoc faciam iam agnosco ¶ Homo Dixisti dilectionē singularem pariter & p̄nem esse non posse · Sed inde cōpbata est amplius mirabilis q̄ demonstrata est p̄nis & singularis · Ad extremū modo dubitare cepisti · an ī hac deformitate tua q̄ licet inuita pateris ab illo posses diligi Sed si te tunc diligē dignatus est qñ tota turpis · et nichil adhuc decoris habens fuisti quanto magis nunc diliget te · quādo decorari et priscam turpitudinem iam deponere cepisti et q̄ uis quedam adhuc in te videat que sibi non placeant diligit tamē hocip̄m quod tu quoq̄ in temet ipsa tam odire cepisti que illi displicent · Non enī tam statum q̄ ꝓpositum respicit nec quid sis sed quid velis esse attendit · Si tamen in quantum potes satagis · vt quod esse non cepisti esse merearis

CXVIII · ¶ De visitatōnib? sponsi · Anima

QVid est illud dulce quod in eius recordatione aliquando me tangere solet · & tā vehementer atq̄ suauiter afficere · vt iā tota quodammō a memetipsa abalienari et nescio quo abstrahi incipiam · exhilaratur conscientia · ī obliuionem venit omnis p̄teritor malorum memoria · cor illuminaē desideria iocūdanē iāq̄ alibi nescio vbi me esse u ideo · & quasi q̄busdam amplexibus amoris int? teneo · Et nescio quid illud sit · & tamen illud semp retimere · & nunquā ꝓdere toto animi nisu laboro · luctaē quodāmodo delectabiliter animus ne recedat · quod semp amplecti desiderat · & quasi in illo omniū desideriorū finē inuenerit · summe & ineffabiliter exultat nichil amplius querens · semp sic esse volens · Nunquid ille est dilectus me? · Queso dic mihi vt sciam si ille est · vt si denuo ad me venerit · obsecrē eū ne recedat sed semp ꝑmaneat · ¶ Homo Vere ille est dilectus tuus qui visitat te · sed venit inuisibilis · venit occultus vt tangat te non ut videaē a te · Venit nō vt totum infundat se sed vt gustandum p̄beat se non vt impleat desideriū · sed ut trahat affectum · Primicias quasdā porrigit sue dilectōnis non plenitudinē exhibet pfecte societatis · & hoc ē quod maxime ad arctā desponsatōnis tue ptineat · q̄ ille qui in futuro se tibi videndum & ꝑpetuo possidendum dabit · nunc aliquādo ut quādulcis sit agnoscas · se tibi ad gustandum p̄bet · Simul etiā vt ire rim de absentia eius cōsoleris · quādo eius visitatō ne ne deficias incessāter reficeris · ¶ Actor

Hec ō scriptis magistri hugonis ad p̄sens excepta

sufficiant · Nam de libris eius de sacramentis et ex cō mēcarijs sup gerarchiam & ceteris ei? opuscul' plurima ceteris opibus nostris locis ꝓruis inseruimus · Nunc igiē ad ordinē histozie redeam? ·

¶ Continentia · xxviij · libri ·

OCtauus liber cōtinet historiam xxvj · annor p tempa duor imparorum s · lotharij secundi · Conradi tercij · Inter hec flores hugonis de foilleto corbeiensis monachi · Flores etiā quosdā richardi pisiēb sācti victoris canonici Et visionē tūdali · Habet · ca · cxxviii ·

DE impio lotharij secundi ·i·
De restinctōne sacri ignis in ecclesia beati marie suessionensis ·ii·
De muliere quadā que ibi sanata est ·iii·
De puero quodam & alia muliere ·iiii·
De ceteris euentibus illius tpis ·v·
De innocentio secundo & antipapa petro leonis & quibusdam alijs ·vi·
De p̄fectu nouellarum religionum eiusdem temporis ·vii·
De sancto hugone grānopolitano & bonis eius initijs ·viii·
De quodam ab igne sacro p beatā mariam magdalenam liberato ·ix·
De miraculo per beatam virginem in eodem hoīe p̄sūmato ·x·
Qualiter idem homo reclusus dyabolum visibiliē expugnauit · ·xi·
De sacris moribus predicti hugonis & obitu eiusdem · ·xii·
De scismate aq̄tanie & alijs q̄busdā · ·xiii·
De legatōne beati bernardi cū epo carnotēsi · xiiii·
De fine tpm lotharij & impio oradi tercij ·xv·
De quibusdā euētib? illius tpis ·xvi·
De petro abaelardo & heresibus eius ·xvii·
De obitu hugonis parisiensis & libro de claustro anime ·xviii·
De quattuor occasionibus peccādi que claustralibus fugiēde sunt ·xix·
De securitate claustri & piculis seculi ·xx·
Q? vita claustralis & paupi sit abundans & sufficiens mediocri ·xxi·
Q? eadē etiā diuiti sit tolerabilis ·xxii·
Q? larga sit infirmis ·xxiii·
Q? etiam ꝓpatiēs sit delicatis ·xxiiii·
Q? moderata sit fortioribus ·xxv·
Q? misericors sit penitentibus ·xxvi·
Q? puersis sit seuera ·xxvii·
Q? bonis sit optima ·xxviii·
De falsis claustralib? & ordinatōne claustri · xxix·
De edificijs & possessionib? monasterij ·xxx·
De cibo claustralium ·xxxi·
De habitu & labore fratr et de p̄latis ·xxxii·
De · xij · abusionibus claustri et primo de p̄lato negligente ·xxxiii·
Adhuc de eodē ·xxxiiii·
De discipulo inobediēte ·xxxv·
De iuuene ocioso ·xxxvi·
De sene obstinato ·xxxvii·
Adhuc de eodem ·xxxviii·
De monacho curiali et causidico ·xxxix
De habitu p̄cioso in monacho ·xl·
De cibo exquisito ·xli·
De rnmoribus in claustro ·xlii·
De lite in capitulo ·xliii·
Adhuc de eodem ·xliiii·